

ÈÒǎ Çáǎǎ ÇǎÑíǎǎ ÇǎÑírǎ

ǎÑÇíǎ ÈÒÑírú ÇǎlǎÇí
ǎÓí ÇǎǎÇíǐ ǎǎǎÇ ǎǎÓÇÈǐ

ǎǎ Çǎlǎí ǎǎǎ ǎlǎíǎ ǎǎÓÈÚírǎǎ ǎǎÓÈÚÝÑǎ ǎǎÚǎÐ ÈÇǎǎǎ ǎǎ ÒÑǎÑ ǎǎÝÓǎÇ ǎǎǎ ÓíÆÇÈ
ǎǎÚǎÇǎǎÇ ;ǎǎ íǎlǎ Çǎǎǎ ÝǎÇ ǎǎÓǎ ǎǎǎ ǎǎǎ íÓǎǎ ÝǎÇ ǎǎÇíí ǎǎǎ ǎǎǎǎǎ ǎǎ ǎÇ ǎǎǎǎ ǎǎÇ Çǎǎǎ ǎǎlǎǎ ǎÇ
ÒÑírǎ ǎǎǎ ǎǎǎǎǎ ǎǎ ǎlǎíÇð ÚÈíǎ ǎǎÑÓǎǎǎ Óǎí Çǎǎǎ Úǎíǎ ǎǎÚǎí ǎǎǎǎ ǎǎǎǎǎ ǎǎǎǎǎ .ǎǎÈÚí
Ýǎǎ ÇǎlǎÇí Ýí Çǎǎǎǎǎ ÚÈÇíÈ ǎǎ ǎǎǎ ÇǎÚÈÇíÇÈ ;Èǎ ǎǎ ÐÑǎÈÈ ÓǎÇǎ ǎǎÐÇ Çǎlǎǎ ÒǎÇ ǎǎÈÑ Óíí
ÇǎǎÑÓǎíǎ .

ǎǎǎ ÇǎǎÚǎǎǎ ǎǎ ǎǎÑǎÈÚírÈ ÇǎlǎÇí Ýí Çǎǎǎǎǎ Òí ǎǎÑÈ ÈǎÑÇíǎ ÚírÈ ÒÈǎ ǎǎ ÈÓÈÒÑ Ýí ǎǎÑíǎÈǎÇ
ÇǎǎííÈÈ Úǎí ǎǎǎǎÈ ÒÈÇǎ ÇǎǎÝÇÑ ÒÇÝÈ ǎǎǎǎ ÒÇÈǎǎǎǎ ǎǎǎǎǎ ǎǎǎǎǎ ÒÝðÓ ÚǎÇ.

ǎǎǎ ǎǎǎǎǎ ǎǎǎ ÇǎÚǎǎǎ ǎǎ ÇǎÓǎÝ ǎǎǎ ÈÚíǎǎǎ Úǎí ǎǎ ÇǎǎÑíǎÈ ÇǎǎííÈÈ ǎǎÇÓíÈ ǎǎǎ ÒÈǎǎǎ ǎǎ
ÇǎǎÑÇíǎ ;ÚírÑ ǎǎ ÈÚÓ ÇǎǎÈǎííÑíǎ Ñǎí ǎǎ ǎÇ ííÈ ǎǎ ÇǎÈÚírÑ Ýí ǎǎǎǎ ÇǎlǎÇí ǎíÓ ǎǎ ÒÈíǎ ÇǎǎÓí ;ǎǎǎǎ
ÇǎǎÓǎíǎ ÒÇǎǎǎ ǎǎǎǎǎǎ Ýí ÇǎÚÓÑ Çǎǎǎí ÈÇǎÓÝí ǎǎÇǎÚÝǎ ǎǎÓÚÝǎǎ ǎǎǎǎÈ Úííǎǎ ;ǎǎÚǎíǎ ÝǎÐÇ
ǎǎÇÈ ÇǎǎÓǎíǎ íÇǎ ǎǎ ÇǎÓÚÝ Ýǎǎǎǎ íÚǎǎǎǎ ǎǎÚǎǎ ÈǎíÇÈ ÇǎÓÝí ǎǎÇǎÚÝǎ ÒǎÇ ÒÇǎ ÇǎlǎÇǎ Ýí
ÇǎÚÓÑ Çǎǎǎí .

ǎǎǎ ÒÇǎ ǎǎ Çǎǎǎǎ ÈíÇǎÈ ǎǎÐÇ Çǎǎǎǎ ;ǎǎÚíǎ Çǎǎǎǎ Úǎíǎ ǎǎǎǎǎ ǎǎÇ ÑǎíǎÇ ÈÚÓ ÇǎǎÑÇǎ
ÇǎǎííÈÈ ÇǎÈí ÇǎðǎǎÈ ǎǎ ǎǎÝÓ ÇǎÝÑÈÈ ÇǎÓÇÈÒÈÈ ǎǎÈÓǎ ǎǎǎǎǎ ǎǎǎǎǎ ǎǎǎǎǎ ǎǎǎǎǎ ÈÝÇǎÈ ÈÝÑÚ ÇǎlǎÇí Çǎǎǎǎǎǎ ǎǎ
ǎǎǎǎǎ ;ǎǎÈǎ Çǎǎǎǎ Èǎǎǎ ǎǎÇ íǎÈÓ Ýí ÚÓÑǎÇ ÇǎÇǎÓÚÇǎ Èǎí Úǎǎǎ íǎÇíí ÈííÈ ǎǎǎǎ Ýí ÚÓÑ
ÇÓÈÓÚÇÝ íÓÈǎ ÇǎÚÓÑ Çǎǎǎí ÇǎÐí ÒÇǎ ÇǎǎÓǎǎǎǎ ǎǎǎǎǎǎ Ýíǎ ÈÒÝ Çǎǎíí ǎǎÚíǎ ÇǎǎÈÇǎ.
ǎǎÚÑÇð ǎǎǎǎǎ ǎǎÐÇ Çǎǎǎǎ ǎǎǎǎǎǎ Ýǎí ÑǎíÈ ǎǎÇǎÓÈǎ Ýí ÇǎÓÝíÇÈ ÇǎÈÇǎíÈ ÇǎÈí ǎǎǎǎǎ ÝíǎÇ
ÈíÇǎ ÇǎÓǎÈÈ Ýí ǎǎÐǎ ÇǎǎÓǎǎǎ ǎǎÚÈǎíÇð Úǎí Çǎǎǎǎ ÇǎǎÈíǎ ;ÓÇǎǎÇð ǎíÇǎ ÇǎÚÓǎǎÈ ǎǎ ÇǎÓǎǎ
ǎǎÇǎǎÚÇǎÈ Úǎí ǎǎÚÑÝÈ ÇǎÓǎÈÈ ;ǎǎǎ ÓǎíÚ ǎǎíÈ .

2/9/1419

1- ǎÑÇíǎ ÈÒÑírú ÇǎlǎÇí

ÒÇǎ ÇǎǎÈí ǎǎǎǎǎÑÇð ðíǎÈ ÇǎÚÓÑ Çǎǎǎí ÈÇǎÚÝǎ ǎǎÇǎÓÝí ǎǎÒÝ Çǎíí Úǎ ÇǎǎÒÑíǎ ;ÒǎÇ ÒÇǎ ÈÚÇǎí
: ÝÇÚÝǎÇ ǎǎÇÓÝíǎÇ íÈí íǎÈí Çǎǎǎ ÈǎǎÑǎ (ÇǎÈÒÑÈ : 106) ;ǎǎÒÇǎ : Òǎ ǎǎÐíǎ ǎǎǎǎÇ íÚÝÑǎÇ
ǎǎÐíǎ ǎÇ íÑíǎǎ ǎíÇǎ Çǎǎǎ ... (ÇǎlÇÈíÈ : 14).

ǎǎÚǎ ÇÈǎ ÚÈÇÓ ÑÓí Çǎǎǎ ÚǎǎÚǎÇ : (ǎǎ ÚÈí ÇǎÑíǎǎ Èǎ ÚÚǎÝ ǎǎǎǎǎǎÇð ǎǎ ǎǎǎÇ ÇǎǎÈí ÈǎÈÈ
ÝÒÇǎǎÇ : íÇ ÑÓǎǎ Çǎǎǎ ǎǎÇ ÒǎÇ Ýí ÚÓ ǎǎǎǎ ǎǎÓÚÑÒǎǎ ; Ýǎǎǎ ǎǎǎǎ ÒÑǎÇ ǎǎÐǎÈ ÝÒÇǎ : ǎǎí
ǎǎÑÈ ÈÇǎÚÚÝǎ ÝǎÇ ÈÒÇÈǎǎÇ ...)(1).

Èǎ ǎǎÐǎ Çǎǎǎ ǎǎǎǎǎǎ Ýí ÇǎlǎÇí íǎǎ ǎǎ íÝÑÓǎ Úǎíǎǎ ; ǎǎÐǎÒ ÈÒǎǎǎ ÚÓ ǎǎǎ : ǎǎÐǎ ǎǎÐíǎ
íòÒÇÈóǎǎǎ Èǎǎǎǎ ÚǎǎǎÇ ǎǎǎ Çǎǎǎ Úǎí ǎǎÑǎǎ ǎǎííÑ (Çǎíí:39) ǎǎÚí ǎǎǎ ǎǎÈÈ ǎǎÓǎÈ Ýí ÇǎǎÈÇǎ
ÒǎÚÇ ÒÇǎ ÇÈǎ ÚÈÇÓ ÑÓí Çǎǎǎ ÚǎǎǎÇ(2).

Èǎ ÝÑÓ Çǎǎǎ Úǎíǎǎ ÒÈÇǎ ǎǎ ÒÇÈǎǎǎ íǎǎ ǎǎ ǎǎ íÒÇÈǎǎǎ ;ǎǎÐǎ Ýí ÇǎǎÑíǎÈ ÇǎÈí ÒÇǎ Çǎǎǎ ÝíǎÇ :
Ýǎǎ ÇÚÈÓǎǎǎ Ýǎǎ íÒÇÈǎǎǎ ǎǎǎǎǎǎ ǎǎííÑǎ ÇǎÓǎǎ ÝǎÇ íÚǎ Çǎǎǎ ǎǎǎ Úǎíǎǎ ÓÈíǎÇð ǎǎí
ǎǎǎǎ ÈÚÇǎí : Ýǎǎ ǎǎ íÚÈÓǎǎǎ ǎǎíǎǎÇ ǎǎííÑǎ ÇǎÓǎǎ ǎǎííÑǎ ǎǎííÑǎ ÝíÐǎǎǎ ǎǎÒÈǎǎǎ ííÈ
ÈÒÝÈǎǎǎ ǎǎǎǎǎǎ íÚǎǎÇ ǎǎǎ Úǎíǎǎ ÓǎðÇǎÇð ǎǎÈíǎÇð .(ÇǎǎÓÇǎ :90- 91) .

ǎǎÒÇǎÈ íÇÈÈÈ ÇǎǎÑÇíǎ ǎǎÑíǎÈ ÒÈÇǎ ÇǎǎÒÑíǎ ÒÇÝÈ : ǎǎ ÒÇÈóǎǎǎ ǎǎǎǎ ǎǎǎ ÒÝ ÚǎÇ ; ǎǎÚÓǎǎǎ
Ýí ÈǎÇíǎǎ íÈí ǎÇ ÈÒǎǎ ÝÈǎÈ ǎǎííÑǎ Çǎlǎǎ Òǎǎ ǎǎǎ ; ǎǎÐǎ ÇǎǎÑíǎÈ ǎí ÇǎÈí ÇÓÈÒÑ ÚǎíǎÇ íÒǎ
ÇǎlǎÇí ; ǎǎÇÈ ÚǎíǎÇ ÑÓǎǎ Çǎǎǎ ; ǎǎÝí ǎǎÐǎ ÇǎǎÑíǎÈ ǎǎÓǎÈ ǎǎÈ ÇǎÓÝ ǎǎǎ Òǎǎǎ ÈÚÇǎí : ÝǎÐÇ
ÇǎÓǎí Çǎǎǎǎ Çǎlǎǎ ÝÇÒÈǎǎÇ ÇǎǎÒÑíǎ ííÈ ǎǎííÈǎǎǎ ǎǎííÑǎǎ ǎǎÇíÓÑǎǎǎ ǎǎÇÒÚíǎÇ ǎǎǎ Òǎ
ǎǎǎǎ ... (ÇǎÈÈÈÈ:5) ; ǎǎÒÇǎ ÈÚÇǎí : ÒÇÈǎÇ ÇǎÐíǎ ǎÇ íǎǎǎǎ ÈÇǎǎǎ ǎǎÇ ÈÇǎíǎǎ ÇǎǎííÑ ǎǎÇ
ííÑǎǎǎ ǎÇ ííÑǎ Çǎǎǎ ǎǎÑÓǎǎǎ ǎǎÇ íííǎǎǎ ííǎ Çǎlǎ ǎǎ ÇǎÐíǎ ǎǎÈÈÈÇ ÇǎÒÈÈÈ íÈí íÚðǎÇ ÇǎlǎÓíÈ
Úǎ íí ǎǎǎ ÓÇÚÑǎǎ (ÇǎÈÈÈÈ : 29) .

ǎǎÝí ÇǎÓííí Òǎǎǎ : (ÇÚÓǎÇ ÈÇÓǎ Çǎǎǎ Ýí ÓÈíǎ Çǎǎǎ ; ÒÇÈǎÇ ǎǎ ÒÝÑ ÈÇǎǎǎ ; ÇÚÓǎÇ ǎǎÇ
ÈÚǎðǎǎÇ ; ǎǎÇ ÈÚííÑǎÇ ; ǎǎÇ ÈǎÈǎǎÇ ; ǎǎÇ ÈÒÈǎǎÇ ǎǎííÇð ...)(3).

ǎǎǎ ǎíÓ Çǎǎǎǎ ÇÈǎ Çǎlǎǎ Èǎí ÇǎǎÑÇíǎ Ýí Òǎǎǎ : ((ǎǎÇǎ ǎííÑǎÇð Èǎ ǎǎÐǎǎÇð Èǎ Èǎ
ǎǎǎǎÑÇð Èǎ ǎǎǎ Èíǎǎǎ ÈÇǎǎÈÇǎ Èǎ ǎǎǎǎÑÇð Èǎ ǎíííÚ ÇǎǎÒÑíǎ ...))(4) .

2- äÓÍ ÇáãÑíáÉ ÇáÁííÑÉ ääÇ ÞÈääÇ

æÞÍ äŎ Åää ÇáÚää ää ÇáÓáÝ æää ÈÚíåå Úái Åä ÇáãÑíáÉ ÇáÁííÑÉ äÇŎÍÉ ääÇ ÞÈääÇ ää ÇáãÑÇíá;ÞÇá ÇáÅäÇä ÇÈä ÌÑíÑ ÇáØÈÑí Ýí ÈÝŎÍÑ Þæää ÈÚÇái : ÝÇÚÝæÇ æÇŎÝíæÇ ÍÈì ÍÁÈí Çáää ÈÄãÑå (ÇáÈÞÑÉ:109) : ((ÝäŎÍ Çáää Ìá ÈäÇÄå ÇáÚÝæ Úäää æÇáŎÝí ÈÝÑŎ ÞÈÇáää ÍÈì Èßæä ßääÈää æßääÈ ÇáãÅääíä æÇÍÍÉ Åæ ÍÁíæÇ ÇáÍŎÍÉ Úä Ìí ŎŎÇÑÇð)) . Èä äÞá Ñíåå Çáää ÇáÞæä ÈÇääŎÍ Úä ÇÈä ÚÈÇŎ æÞÈÇÍÉ æÇáÑÈÍÚ Èä ÅäŎ(1).

æßÐÇ äÞá ÇáÍÇÝÚ ÇÈä ßÈÍÑ Ýí ÈÝŎÍÑ Þæää ÈÚÇái : ÝÇÚÝæÇ æÇŎÝíæÇ ÍÈì ÍÁÈí Çáää ÈÄãÑå . (ÇáÈÞÑÉ : 109) ; äÞá ÇáÞæä ÈÇääŎÍ Úä ÇÈä ÚÈÇŎ Èä ÞÇá :((æßÐÇ ÞÇá ÅÈæ ÇáÚÇáÍÉ æÇáÑÈÍÚ Èä ÅäŎ æÞÈÇÍÉ æÇáŎÍí :ÅääÇ ääŎæÍÉ ÈÁÍÉ ÇáŎÝí;æíÑŎÍ Áái Ðáb ÁíŎÇð Þæää ÈÚÇái: ÍÈì ÍÁÈí Çáää ÈÄãÑå ...))(2) .

æÞÇá ÇÈä ÚŎÍÉ Ýí ÈÝŎÍÑå áÁÍÉ ÇáŎÝí : ((æåÐå ÇáÁÍÉ äŎÍÉ ßá äæÇÍÚÉ Ýí ÇáÞÑÅä Åæ äÇ ÌÑì äíÑì Ðáb ;æái Úái äÇ ÐßÑ äÇÆÉ ÁÍÉ æÅÑÈÚ ÚŎÑÉ ÁÍÉ))(3).

æÞÇá ÇáÞÑŎÈí Ýí ÈÝŎÍÑ Þæää ÈÚÇái : ÝÇÚÝæÇ æÇŎÝíæÇ ÍÈì ÍÁÈí Çáää ÈÄãÑå . (ÇáÈÞÑÉ :109) : ((åÐå ÇáÁÍÉ ääŎæÍÉ ÈÞæää : ÞÇÈáæÇ ÇáÐíä áÇ ÍÄääæä ;Áái Þæää : ŎÇŎÑæä ;Úä ÇÈä ÚÈÇŎ æÞíá : ÇáäÇŎÍ áäÇ: ÝÇÞÈáæÇ ÇáãŎÑßíä ...))(4).

æÞÇá Ýí ÈÝŎÍÑ Þæää ÈÚÇái : ÍÇ ÁíåÇ ÇááÈí ÍÇáí ÇáßÝÇÑ æÇáääÇÝÞíä æÇÚáÚ Úáiåå (ÇáÈæÈÉ : 73) : ((æåÐå ÇáÁÍÉ äŎÍÉ ßá ŎíÁ ää ÇáÚÝæ æÇáŎÝí))(5) .

æÞÇá ÇÈä ÍŎä :((æäŎŎÍ ÇáääÚ ää ÇáÞÈÇá ÈÁÍÇÈå))(6).

æÞÇá ŎÍ ÇáÁŎáÇä ÇÈä ÈíáíÉ : ((... ÝÄãÑå áää ÈÇáÞÈÇá äÇŎÍ áÄãÑå áää ÈßÝ Áíííå Úäää))(7).

æÞÇá ÇáŎíæØí : ((Þæää ÈÚÇái : ÝÇÞÈáæÇ ÇáãŎÑßíä ÍÍÉ æííÈææää : åÐå ÁÍÉ ÇáŎÝí ÇáäÇŎÍÉ áÁÍÇÈ ÇáÚÝæ æÇáŎÝí æÇáÅŎÑÇŎ æÇáääŎÇáäÉ ;æÇŎÈíá ÈÚäæääÇ ÇáíååæÑ Úái ÞÈÇá ÇáÈÑß æÇáíÈŎÉ))(8).

æÞÇá ÁíŎÇð : ((ßá äÇ Ýí ÇáÞÑÅä ää ÇáŎÝí Úä ÇáßÝÇÑ æÇáÈæái æÇáÅŎÑÇŎ æÇáßÝ Úääå Ýæ ääŎæí ÈÁÍÉ ÇáŎÝí))(9).

æÞÍ äÞá ÇáÁíåÇÚ Úái ÇáÞæä ÈÇääŎÍ ÚíÑ æÇÍí ää Åää ÇáÚää :

ÝÞí ÞÇá ÇÈä ÌÑíÑ Ýí ÈÝŎÍÑ Þæää ÈÚÇái : Þá ááÐíä ÅääæÇ íŎÝÑæÇ ááÐíä áÇ ÌÑíæä ÁíÇä Çáää . (ÇáíÇÈÍÉ: 14) : ((æåÐå ÇáÁÍÉ ääŎæÍÉ ÈÄãÑ Çáää ÈÞÈÇá ÇáãŎÑßíä ;æÅääÇ ÞääÇ áí ääŎæÍÉ áÁíåÇÚ Åää ÇáÈÆæíá Úái Åä Ðáb ßÐáb))(10) .

æÞÇá ÇáíŎÇŎ Ýí Þæää ÈÚÇái : ÝÄå ÇŎÈŎáæßä Ýää ÍÞÇÈáæßä æÅáÞæÇ Ááißä ÇáŎáå ÝäÇ ÌÚääÇ áßä Úáiåå ŎÈíáÇð (ÇáäŎÇÁ:90) : ((æäÇ äÚää ÁííÇð ää ÇáÝÞáÇÁ íŎŎ ÞÈÇá ää ÇŎÈŎá ÞÈÇáäÇ ää ÇáãŎÑßíä;æÅääÇ ÇáíáÇÝ Ýí ÌæÇŎ ÈÑß ÞÈÇáää áÇ Ýí ÍŎŎå ÝÞí ÍŎá ÇáÇÈÝÇÞ ää ÇáíáíÚ Úái äŎÍ ÍŎŎ ÇáÞÈÇá áää ÞÇä æŎÝä äÇ ÐßÑåÇ))(11).

æÞÇá ÇáŎæßÇái : ((ÅäÇ ÚŎæ ÇáßÝÇÑ æääÇÍŎÈÉ Åää ÇáßÝÑ æíåääå Úái ÇáÁŎáÇä Åæ ÈŎáíä ÇáíŎÍÉ Åæ ÇáÞÈä Ýææ äÚäää ää ÇáŎÑæÑÉ ÇáííáíÉ ... æäÇ æÑí Ýí äæÇÍÚÈää Åæ Ýí ÈÑßää ÅÐÇ ÈÑßæÇ ÇáäÞÇÈáÉ ÝÐáb ääŎæí ÈÇÈÝÇÞ ÇáäŎáííä ÈäÇ æÑí ää ÁííÇÈ ÇáäÞÇÈáÉ áää Úái ßá ÍÇá åÚ ÚääæÑ ÇáÞíÑÉ Úáiåå æÇáÈæßä ää ÍÑÈää æÞŎíåå Áái ÍíÇÑåå))(12).

æäÞá ÇáÁíåÇÚ ÁíŎÇð ŎíÞ ÍŎá ÍÇä ÈäÝŎ ÁáÝÇÚ ÇáŎæßÇái Íæä Åä íäŎÈ ÇáÞæä Ááiå(13) .

æããÇ iãÈÚÍ Æã ÍÚáã Æã ÇáãPÕæí ÈÇáãÓÍ ããÇ Æã PÈÇá ÇáãÕÑÍá ÕÇÑ æÇÌÈÇð ÈÚÍ Æã BÇã äããíÇð Úáã Æã äÄãæÑÇð Èã áÑÍ ÇáÚÍæÇã ÝPØ ;ÁÍ Æã ÇáããÓæí ãæ ÇáÇPÈÕÇÑ Úáí ÇáÍÚæÉ ÇáãÓÇáíÉ æÇáÇPÈÕÇÑ Úáí lãÇÍ ÇáÍYÚ ;ÈÍÉ ÕÇÑ PÈÇá ÇáãÕÑÍá æÇÌÈÇð æÄã áã ÍÈÍÄæãÇ ÈÇáPÈÇá ;ãÐÇ ãÚ ÈPÇÁ ÇáPÈÇá ÇáÍYÇÚÍ æÈPÇÁ ÇáÍÚæÉ æÇáÍÇá ÈÇáÉÍ áí ÁÍÓã .

æÄããÇ æÈÆÈ Ááí ÐáB áÄã ÈÚÕ ÇáãÚÇÕÑÍá äãã ÍÓÚã Æã ÇáPÈÇá ÕÑÚ ÝÍ ÇáÁÓáÇã ááÍYÇÚ ÝPØ íPæá Æã ãÚáí ãÇ ÐBÑÈãæã äã ÇÓÈPÑÇÑ ÇáÄãÑ Úáí ÝÑÓÍÉ ÇÈÈÍÇÁ ÇáBÇYÑÍá ÈÇáPÈÇá ÄãBã ÈããÚæã ÇáÍÚæÉ æÈBÑãæã ÇáãÇÓ Úáí ÇáÍæá ÝÍ ÇáÁÓáÇã ;æáÍÓ ÇáÄãÑ BÐáB ÝÇáÍÚæÉ æÇáÍÇá ÈÇáÉÍ áí ÁÍÓã ÈÇPÍÈÇã; áBã ÁÕÍY ÁáíããÇ ÇáPÈÇá Äã ÆÈì ÇáãÍÚæãã ÇáÍæá ÝÍ ÇáÁÓáÇã Ææ ÝYÚ ÇáÍÓÍÉ;PÇá ÓÍ ÇáÁÓáÇã ÇÈã ÈíáíÉ : ((ÝÄã äã ÇáãÇÓ äã íPæá ÁÍÇÈ ÇááíÇÍáÉ æÇááíÇÍÉ ááBÝÇÑ äãÓæíÉ ÈÁÍÉ ÇáÓÍY áÇÚÈPÇÍ Æã ÇáÄãÑ ÈÇáPÈÇá ÇáãÕÑæÚ íãÇYÍ ÇááíÇÍáÉ ÇáãÕÑæÚÉ ;æãÐÇ ÚáØ òYÄã ÇáãÓÍ ÄããÇ íBæã ÁÐÇ BÇã ÇáÍBã ÇáãÇÓÍ äãÇPØÇð ááÍBã ÇáããÓæí BããÇPØÈ ÇáÄãÑ ÈÇÓÈPÈÇá ÇáãÓÍÍ ÇáÍÑÇã ÝÍ ÇáÓáÇÈ ááÄãÑ ÈÇÓÈPÈÇá ÈÍÉ ÇáãPÍÓ ... æããÇPØÈ Pæãã áãã BÝæÇ ÁÍÍÍBã Úã ÇáPÈÇá áPæãã (PÇÈáæãã) ;BãÇ PÇá ÈÚÇáí : Áãã ÈÑ Ááí ÇáÐÍá PÍá áãã BÝæÇ ÁÍÍÍBã æÁPÍãæÇ ÇáÓáÇÈ æÄÈæÇ ÇáÓBÇÈ ÝããÇ BÈÈ Úáíãã ÇáPÈÇá ÁÐÇ ÝÑÍP äããã ÍÍÓæã ÇáãÇÓ BÍÓÍÉ Çáãã Ææ ÁÕÍ ÍÓÍÉ .(ÇáãÓÇÁ: 77) ;ÝÄãÑã áãã ÈÇáPÈÇá áÇÓÍ áÄãÑã áãã ÈBÝ ÁÍÍÍãã Úããã ;ÝÄãÇ Pæãã ÈÚÇáí : ÇÍÚ Ááí ÓÈÍá ÑÈB ÈÇáÍBãÈ æÇáãæÚÚÉ ÇáÍÓãÈ (ÇááÍá :125) ;æPæãã: æáÇ ÈÍÇÍáÇã Áãá ÇáBÈÇÈ ÁáÇ ÈÇáÉÍ áí ÁÍÓã ÁáÇ ÇáÐÍá ÚããæÇ äããã .(ÇáÚãBÈæÈ :46) ;ÝãÐÇ áÇ íãÇPØ ÇáÄãÑ ÈÍãÇÍ äã ÄãÑ ÈÍãÇÍã äããã ;æããã ÇáÄãÑ ÈÇáPÈÇá íãÇPØ Çáããí Úãã æÇáÇPÈÕÇÑ Úáí ÇááíÇÍáÉ))(14) . ;Èã ÐBÑ ÑÍãã Çáãã ææããÇð ÝÍ ÇáÍãÚ ÈÍã ÇáÄãÑ ÈÇáÍÇá æÇáÄãÑ ÈÇáPÈÇá PÇá ÝÍ ÁÍÑãÇ : ((ÇáæÍã ÇáÍÇáÓ ãæ Äã íPÇá Äã ÇáããÓæí ãæ ÇáÇPÈÕÇÑ Úáí ÇáÍÇá))(15).

æãÚ Æã ÇáãÕæÕ ÇáÕÑÚÍÉ PÍ ÍáÉ Úáí äÓÍ ÇáãÑÇÍá ÇáÓÇÈPÈ Úáí äÑÍáÉ ÇáÄãÑ ÈÇáÉÍá ÈPÈÇá ÇáBÇYÑÍá ÁáÇ ÄããÇ PÍ æÍãÇ äã ÇáãÚÇÕÑÍá äã íPæá : Äã áÐÇ áÍÓ äã ÈÇÈ ÇáãÓÍ ;æÄã ÁÍBÇã ÇáÍãÇÍ ÇáÉÍ æÑÍÉ ÈãÇ ÇáãÕæÕ BããÇ áÍBãÈ ;æÄããÇ áí ÁÍBÇã äÑÍáíÉ íãÓã ÇÈÈÇÚ Bã äããÇ Úáí æÍæí ÇáÚÑÝ ÇáãÕÇÈã áããÑÍáÉ ÇáÉÍ äÓáÈ ÝÍãÇ(16); Èã ÍÈáí ÇáÈÚÕ Úáí ÐáB Äãã ÈãÇ ÄããÇ ÇáÄã ÝÍ ÚÕÑ ÇÓÈÕÚÇY ÍÓÈã ÇáÚÕÑ ÇáãBÍ ÝÄãã íãÓããÇ ÇáÚãã ÈÁÍBÇãã äã ÇáÚYæ æÇáÓYÍ æÚÍã ÇáPÈÇá .

æáÇ áÚáã áÄæáÆB ÇáãÚÇÕÑÍá ÓáYÇð ÝíãÇ ÐãÈæÇ Ááíã äã ÚÍã äÓÍ ÇáãÑÇÍá ÇáÓÇÈPÈ ÁáÇ áÇ ÐBÑã ÇáÄãÇã ÈÍÑ ÇáÍã áÍáí Èã ÚÈÍ Çáãã ÇáÕÑBÓÍ ÇáãÈæYÍ ÓãÈ (794) ÝÍ BÈÇÈã ÇáÈÑãÇã ÝÍ Úáæã ÇáPÑÄã ;æãÇ ÐBÑã ÇáÍÇYÚ ÇáÓíæØÍ ÇáãÈæYÍ ÓãÈ (911) ÝÍ BÈÇÈã ÇáÄÈPÇã ÝÍ Úáæã ÇáPÑÄã .

ÄãÇ ÇáÕÑBÓÍ ÝPÍ PÇá : ((PÓã ÈÚÕãã ÇáãÓÍ äã æÍã ÁÍÑ Ááí ÈáÇÈÈ ÁÕÑÈ ... ÇáÈÇáÈ áÇ ÄãÑ Èã áÓÈÈ Èã ÍÓæã ÇáÓÈÈ BÇáÄãÑ Ííã ÇáÕÚY æÇáPáÉ ÈÇáÕÈÑ æÇáãÚYÑÈ áãÐÍá áÇ íÑÍæã áPÇÁ Çáãã æáÍæã äã ÚÍã ÁÍÇÈ ÇáÄãÑ ÈÇáãÚÑæY æÇáããí Úã ÇáããBÑ æÇáÍãÇÍ æáÍæãÇ Èã äÓÍã ÁÍÇÈ ÐáB; æãÐÇ áÍÓ ÈãÓÍ ÝÍ ÇáÍPÍPÈ æÄããÇ ãæ äÓÁ BãÇ PÇá ÈÚÇáí : Ææ äãÓÆáÇ ÝÇáããÓÁ ãæ ÇáÄãÑ ÈÇáPÈÇá Ááí Äã íPæí ÇáãÓáãæã ;æYÍ ÍÇá ÇáÕÚY íBæã ÇáÍBã æÍæÈ ÇáÕÈÑ Úáí ÇáÄÐÍ; æÈãÐÇ ÇáÈÍPÍP ÈÈã ÓÚY áÇ ááí Èã BÈÍÑ äã ÇáãYÕÑÍá ÝÍ ÇáÁÍÇÈ ÇáÄãÑÈ ÈÇáÉÍYÍY ÄããÇ äãÓæíÉ ÈÁÍÉ ÇáÓÍY ;æáÍÓÈ BÐáB Èã áí äã ÇáããÓÁ ÈãÚáí Äã Bã ÄãÑ æÑÍ ÍÈÈ ÇãÈÈÇáã ÝÍ æPÈð áÇ áÚáÉ ÈæíÈ ÐáB ÇáÍBã Èã íãÈPá ÈÇãÈPÇá ÈãB ÇáÚáÉ Ááí Bãã ÁÍÑ ;æáÍÓ ÈãÓÍ ÄããÇ ÇáãÓÍ ÇáÄÓÇáÉ ÍÈì áÇ ÍæÈ ÇãÈÈÇáã ÁÈÍÇð; æÁáí áÐÇ ÁÕÇÑ ÇáÓÇYÚÍ ÝÍ ÇáÑÓÇáÉ Ááí Çáããí Úã ÇÍÇÑ áÍæã ÇáÄÓÇÍí äã Áíã ÇáÍÇYÉ(17)Èã æÑÍ ÇáÄÐã ÝÍãÇ Ýãã ÍÚáã äãÓæíÇð Èã äã ÈÇÈ ÓæÇá ÇáÍBã áÓæÇá ÚáÈã ÍÈì áæ ÝÍÄ Áãã áÇÍÉ lãÇÚÉ äÕÑæÑæã ÈÚáP ÈÄãããÇ Çáããí ;æãã áÐÇ Pæãã ÈÚÇáí : íÇ ÁÍãÇ ÇáÐÍá ÄããæÇ ÚáÍBã ÄãYÓBã ÇáÁÍÉ ;BÇã ÐáB ÝÍ ÇÈÈÍÇÁ ÇáÄãÑ ÝããÇ Pæí ÇáÍÇá æÍÈ ÇáÄãÑ ÈÇáãÚÑæY æÇáããí Úã ÇáããBÑ æÇáãPÇÈáÉ ÚáÍã Èã áæ ÝÑÓ æPæÚ ÇáÕÚY BãÇ ÁÍÈÑ ÇáãÈí ÝÍ Pæãã : (ÈÍÄ ÇáÁÓáÇã ÕÑÍÈÇð æÓÍÚæí ÕÑÍÈÇð BãÇ ÈÍÄ) ÚÇÍ ÇáÍBã))(18).

ÝÇáÕÑBÓÍ äãÇ íÑì Äã ÇáÈÚÍÑ ÇáÐÍ ØÑÄ Úáí ÁÍBÇã ÇáÍãÇÍ áÍÓ ÈãÓÍ æÍÚÈÈÑã äã PÈÍá ÒæÇá ÇáÍBã ÈÓæÇá ÚáÈã æÍÓáíã äÓÄð .

æÄãÇ ÇáÓíæØÍ ÝPÍ ÇÚÈãí Pæá ÇáÕÑBÓÍ ÝÍ ÇáãÓÁ ÍÈì Áãã áPá Íã BãÇãã -ÇáÐÍ áPáãÇã Úãã ÄãYÇð-Íæã Äã íãÓÈã Ááíã(19) .

áÐÇ áÚ Äã áBãð äã ÇáÕÑBÓÍ æÇáÓíæØÍ PæáÇð ÁÍÑ íPæáÇã ÝÍã ÈÇáãÓÍ ; ÝÄãÇ ÇáÓíæØÍ ÝPÍ äÑ PÑÍÈÇð Äãã íPæá ÈÇáãÓÍ ÝÍ BÈÇÈÈã ÇáÁBáíá æÇáÉÍÈÍÑ.

æÄãÇ ÇáÕÑBÓÍ ÝÄãã íPæá ÝÍ æÈÕÚ ÁÍÑ äã ÇáÈÑãÇã : ((æÍæÈð äÓÍ ÇáãÇÓÍ ÝÍÓÍÑ äãÓæíÇð æÐáB BÞæãã : áBã ÍíãBã æáí Ííã äÓÍãÇ ÈPæãã ÈÚÇáí : ÝÇPÈáæÇ ÇáãÕÑÍá ; Èã äÓÍ áÐã ÁÍÓÇð ÈPæãã : ÍÈì ÍÚØæÇ ÇáÍÓÍÉ Úã ÍÍ ; æPæãã : ÝÇÚYæÇ æÇÓYÍæÇ ÍÈì ÍÁÈÍ Çáãã ÈÄãÑã æãÇÓÍã Pæãã ÈÚÇáí : ÝÇPÈáæÇ ÇáãÕÑÍá Èã äÓÍãÇ : ÍÈì ÍÚØæÇ ÇáÍÓÍÉ ...))(20).

ÝPÍ ÁPÑ ÇáÕÑBÓÍ ÑÍãã Çáãã ÈÄã ÁÍÉ ÇáÓÍY áÇÓÍÉ áÁÍÇÈ ÇáÓYÍ æÇáÚYæ; æÓÇÍ Úáí ÐáB Äã ÍÚá ÁÍÉ ÇáÓÍY äãÓæíÉ ÈÁÍÉ ÓÍY Áãã ÇáBÈÇÈ(21) .

æYÍ ÍÍÍÉ ÚPÈÉ Èä ÚÇǎÑ : (áÇ ÈÒÇá ÚÒÇÈÉ ää ÄǎÉÍ ÍPÇÉáæä Úáì ÄǎÑ Çááǎ ÞÇǎÑíä áÚÍæää áÇ ÍÒÑǎǎ ää ÍÇáYǎǎ ÍÈÌ ÈǎÉÍǎǎ ÇáÓÇÚÉ æää Úáì Ðáß)(6).

æYÍ ÍÍÍÉ ÚǎÑÇä Èä ÍÒíä : (áÇ ÈÒÇá ØÇÆYÉ ää ÄǎÉÍ ÍPÇÉáæä Úáì ÇáÍÞ ÚÇǎÑíä Úáì ää äÇæǎǎǎ ÍÈÌ ÍPÇÉá ÄÍÑðǎǎ ÇáǎÓÍó ÇáÍÇá)(7).

æYÍ ÍÍÍÉ äÚÇæíÉ Èä ÄÉÍ ÓYÍÇä : (...æáÇ ÈÒÇá ÚÒÇÈÉ ää ÇáǎÓáǎíä ÍPÇÉáæä Úáì ÇáÍÞ ÚÇǎÑíä Úáì ää äÇæǎǎǎ Ááì íæǎ ÇáÍÇáÉ)(8).

æÚä ÓáǎÉ Èä äYíá ÞÇá : (ßǎÉ ÍÇáÓÇð Úáì ÑÓæá Çááǎ YÞÇá Ñíá : íÇ ÑÓæá Çááǎ ÄÐÇá ÇáäÇÓ ÇáÍá ææÓÚæÇ ÇáÓáÇÍ ;æÞÇáæÇ áÇ ÍǎÇÍ ;ÞÍ æÓÚÉ ÇáÍÑÉ ÄæÓÇÑǎÇ ;YǎÞÉá ÑÓæá Çááǎ Èæíǎǎ æÞÇá : ßÐÈæÇ Çáǎǎ Çáǎǎ ÍÇá ÇáÞÉÇá ;æáÇ ÍÓÇá ää ÄǎÉÍ ÄǎÉ ÍPÇÉáæä Úáì ÇáÍÞ æíÓÍÚ Çááǎ áǎǎ ÞáæÉ ÄÞæÇǎ æíÑÓÞǎǎ äǎǎǎ ÍÈÌ ÈÞæǎ ÇáÓÇÚÉ æíÈÌ ÍǎÉÍ æÚÍ Çááǎ ...)(9).

æÚä ÇááæÇÓ Èä ÓǎÚÇä ÞÇá : (YÈÍ Úáì ÑÓæá Çááǎ YÈÍ YǎÉÍÈǎ YÞáÉ íÇ ÑÓæá Çááǎ ÓÍÈÈ ÇáÍá ææÓÚæÇ ÇáÓáÇÍ YÞÍ æÓÚÉ ÇáÍÑÉ ÄæÓÇÑǎÇ; æÞÇáæÇ áÇ ÞÉÇá YÞÇá ÑÓæá Çááǎ : ßÐÈæÇ Çáǎǎ ÍÇá ÇáÞÉÇá Çáǎǎ ÍÇá ÇáÞÉÇá; Ää Çááǎ Íá æÚáÇ ÍÓÍÚ ÞáæÉ ÄÞæÇǎ ÍPÇÉáæäǎǎ æíÑÓÞǎǎ Çááǎ äǎǎǎ ÍÈÌ ÍǎÉÍ ÄǎÑ Çááǎ Úáì Ðáß æÚÞÑ ÍÇÑ Çáǎǎǎíä ÇáÓÇǎ)(10).

YÞÍ ÄÍÈÑ Çááǎǎ Äǎǎ áÇ ÈÒÇá ØÇÆYÉ ää ÄǎÉÍ ÈÞÇÉá YÍ ÓÉÍá Çááǎ æÄä Ðáß áÇ íÞÞÓÚ ÍÈÌ ÄÍÑ ÇáÓǎÇä ;æÈǎÐÇ ÇááÚáì ÈÑíä ßÉÍÑ ää ÇáǎǎÉ áǎÐÇ ÇáÍÍÉ YÞÍ ÞÇá ÄÈæ ÍÇæÍ YÍ Óǎǎǎ: ((ÈÇÈ YÍ ÍæÇǎ ÇáÍǎÇÍ))(11) Èä ÐßÑ ÍÍÉ ÚǎÑÇä Èä ÍÓíä ÇáÓÇÈÞ;æßÐáß ÞÇá ÇÈä ÇáÍÇÑæí: ((ÈÇÈ ÍæÇǎ ÇáÍǎÇÍ Äáì íæǎ ÇáÍÇáÉ))(12) Èä ÐßÑ ÍÍÉ ÍÇÈÑ ÇáÓÇÈÞ .

æÞÇá ÇáǎǎÇä ÇáÍØÇÉÍ : ((Yíá ÈÍÇä Ää ÇáÍǎÇÍ áÇ íÞÞÓÚ ÄÈÍÇð ;æÄÐÇ ßÇä äÚÞæáÇð Ää ÇáǎǎÉÈ ßáǎǎ áÇ íÈYÞ Ää íßæäæÇ ÚíáÇð ;YÞÍ Íá áÐÇ Úáì Ää ÍǎÇÍ ÇáßYÇÑ äÚ ÄÆáÉ ÇáÍæÑ æÇÍÈ ßáæ äÚ Äáá ÇáÚíá))(13) .

æÞÇá Çááææí: ((æYÍ áÐÇ ÇáÍÍÉ äÚÒÉ ÚÇǎÑÉ ðYǎǎ áÐÇ ÇáæÓY äÇÒÇá Èíǎí Çááǎ ÈÚÇáì ää Óǎǎ ÇááÈÍ Äáì Çáǎǎ ;æáÇ ÍÒÇá ÍÈÌ ÍǎÉÍ ÄǎÑ Çááǎ ÇáǎÐßæÑ YÍ ÇáÍÍÉ))(14) .

æÞÍ ÓÍ YÍ ÇáÍÍÉ ÄÍØÇð : (ÇáÍá äÚÞæí ÈäæÇÓÍǎÇ ÇáÍÍÑ Äáì íæǎ ÇáÍÇáÉ)(15) .

ÞÇá ÇáÍÇYÚ YÍ ÓÑÍ áÐÇ ÇáÍÍÉ : ((æYíá ÄÍØÇð ÈÒÑ) ÈÈÞÇá ÇáǎÓáÇä æÄǎǎǎ Äáì íæǎ ÇáÍÇáÉ áǎǎ ää áÇÒä ÈÞÇá ÇáÍǎÇÍ ÈÞÇá ÇáǎíÇáíä æää ÇáǎÓáǎæä æáæ äÈá ÇáÍÍÉ ÇáÁÍÑ: (áÇ ÈÒÇá ØÇÆYÉ ää ÄǎÉÍ ÍPÇÉáæä Úáì ÇáÍÞ) ...))(16) .

æÞÍ Ñíí ÇáÓÍ ÓáíǎÇä Èä ÚÈÍ Çááǎ Çáííí Äǎǎ áÇ íáÓǎ Ää Èßæä ÇáØÇÆYÉ ÇáǎǎÓæÑÉ ÈÇáÓÇǎ ÍÇÆáÇð ;æßÇä ää ÄíáÈǎ YÍ Ðáß ÇáÞÞÇÚ ÇáÍǎÇÍ ääÐ Óǎǎ YÍ Èáß ÇáÉáÇÍ ;ÍÈ ÞÇá Úä Äáá ÇáÓÇǎ ((æÄÍØÇð Yǎǎ ääÐ ÄÓǎÇä áÇ ÍPÇÉáæä ÄÍÍÇð ää Äáá ÇáßYÑ ;æÄǎǎÇ ÈÁÓǎǎ æÞÉÇáǎǎ Èíǎǎ ;æÚáì áÐÇ YÞæáǎ YÍ ÇáÍÍÉ :äǎ ÈÈÍÉ ÇáǎÞÍÓ ;æÞæá äÚÇÐ äǎ ÈÇáÓÇǎ ÇáǎÑÇÍ Äǎǎǎ íßæäæä YÍ ÈÚÓ ÇáǎÓǎÇä Íæä ÈÚÓ æßÐáß ÇáæÇÞÚ Yíá Úáì áÇ ÐßÑǎÇ))(17) .

æÇáǎÞÓæí Äǎǎ áÇ ÈÒÇá YÍ ÇáǎǎÉ YÆÉ æÞÇÉáÉ Úáì ÇáÍÞ æÄáú ÞáÞÓÈ Äáì Ää ÍǎÉÍ ÄǎÑ Çááǎ ÇáǎÐßæÑ YÍ ÇáÍÍÉ ;æäÚáì Ðáß ÈØáÇä ÇáÞæá ÈÄǎǎ íǎßä Ää ÈÑÍÚ ÇáǎǎÉ ßáǎÇ Äáì ÍÇáÉ ää ÇáÇÓÈÓÚÇY ßÇáÈÍ ßÇä ÚáíǎÇ ÇáǎÓáǎæä YÍ ÇáÚÓÑ ÇáǎßÍ ÈÍÈ íßæä YÑÓ ÇáÍáÍÚ äæ ÇáÚYæ æÇáÓYÍ æÈÑß ÇáÞÉÇá .

æÇáÚÑÈÈ ÇáÈÍ áÇ íßæä YíǎÇ ÍǎÇÍ æáÇ ÞÉÇá áí ÚÑÈÈ ÄÍÑ ÇáÓǎÇä ÇáÈÍ Èßæä ÚPÈ äæÈ ÚíÓì Úáíá ÇáÓáÇä ;Yǎǎǎ Èíá ÇáÚÑÈÈ ÇáÉÇáÉ ÇáßÇááÉ ;æÈÄÉÍ ÇáÑÍÍ ÇáØÍÈÈ ÇáÈÍ ÈäÓÚ ÄÑæÇÍ Çáǎǎǎíä YÍÓæí ÇáßYÑ æáÇ ÍÈÞÍ YÍ ÇáǎǎÓ ää ÍÞæá Çááǎ ; æÈÍǎí Äǎǎ YÍ Èáß ÇáÚÑÈÈ áÇ íßæä ÍǎÇÍ æáÇ ÄǎÑ æáÇ äǎí .

ÄǎÇ ÇáÚÑÈÈ ÇáǎÞÍÈÈ ÇáÍØÆÍÈÈ ÇáÈÍ ÞÍ ÈÞÚ ÞÈá Ðáß ;æÇáÈÍ Èßæä YÍ äßÇä Íæä äßÇä Äæ ÈÇááÓÈÈ áÈÚÓ ÇáÓÑÇÆÚ Íæä ÈÚÓ ;YǎÐǎ áÇ ÈäáÚ ÇáǎÓáǎíä ää ÇáÍÇá ÈäÇ ÍÓÈØÍÚæää ää ÄǎÑ ÇáÍǎÇÍ æÇáǎǎÑ ÈÇááÚÑæY æÇááǎí Úä ÇáǎǎßÑ ;Èá Ää ÇáæÇÍÈ Úáíǎǎ YÍ äÈá áÐǎ ÇáYÈÑÇÈ Ää ÍÈÐáæÇ Íǎíǎǎ YÍ ÍYÚ Èáß ÇáÚÑÈÈ æää æÓÇÆá Ðáß ÇáÍǎÇÍ YÍ ÓÉÍá Çááǎ; æÄÍÇÍÈÈ ÇáØÇÆYÉ ÇáǎǎÓæÑÉ ÍÇáÉ ßáÇ ÁÓáYáÇ Úáì ÈÞÇá ÇáÍǎÇÍ ÍÈÌ YÍ Èáß ÇáǎÓǎǎÉ ÇáÈÍ ÈÞÚ YíǎÇ Èáß ÇáÚÑÈÈ ÇáÍØÆÍÈÈ ;æÄǎǎ äÓÈǎÑ Äáì ÚÓÑ ÚǎæÑ ÇáÍÍÇá æäÓæá ÚíÓì Úáíá ÇáÓáÇä ;YÇáǎǎÑ ßáÇ ÍÐßÑ ÇáÓÍ ÓáǎÇä ÇáÚæÍÈ -Yß Çááǎ ÁÓÑǎ- ÄǎǎÇ ((ßáÇ äíí äÓÍÇÞ Þæá ÇááÈÍ YÍ æÇÞÚ ÇáǎǎÉ YÍ ÇáǎÓǎǎÉ ÇáǎÈÄÍÑÉ YÍ ÇáÁÍǎÇÍ Äáì ÇáÍáÍÇ æÈÑß ÇáÍǎÇÍ æÇáÑÓì ÈÇáÓÑÚ æÇáÈÈÇÍÚ ÈÇáÑÈÇ æÈÓáÍØ ÇáÁÚÍÇá æäÓÚ ÇáǎǎÇÈÈ äǎǎÇ æÄÓÇÈÈǎÇ ÈÇáæää ÇáÐÍ äæ ÍÈ ÇáÍáÍÇ æßÑÇáÍÈ ÇáǎǎÉ ðáíí ÄÍØÇð äÓÍÇÞ áÇ ÄÍÈÑ Èä ää ÍæÇǎ ÇáÍǎÇÍ æÇÓÈǎÑÇÑǎ æÈÞÇá ØÇÆYÉ ää ÄǎÉÍ ÍPÇÉáæä Úáì ÇáÍá ÚÇǎÑíä ðYÞÍ Úá ÈÚÓ ÇáǎíáÓíä ÍPÇÉáæä ÁÚÍÇá Çááǎ ää ÇáǎÓÈÚǎÑíä ÇáYÑáÓííä æÇáÈÑÍØÇáííä æÇáØáÍÇä æÚÍÑǎǎ ää Äǎǎ ÇáßYÑ ;Èä ÍPÇÉáæä ÇáÍǎǎ YÍ ÈáÇÍ ÇáÓÇǎ æÚÍÑǎÇ ... æäÄáÇä æÄæáÆß ää ÇáÐíá ÍÇæáæä ÍYÚ ÇáÚÑÈÈ Úä áÐǎ ÇáÓÚÍÑÈ ÇáÚÚíáÈ ÓÚÍÑÈ ÇáÍǎÇÍ ...YáÇ ÈßÇÍ ÑÇÍÈ ÇáÍǎÇÍ ÈÈÑáí YÍ ÍÍ Þæä ÁáÇ ÈáÞYáÇ Þæä ÄÍÑæä äÓÍÇÞÇð áÞæáǎ ÈÚÇáì : íÇ ÁíǎÇ ÇáÐíá ÄǎǎæÇ ää ÍÑÈÍ äǎßä Úä Ííǎǎ YÓæY ÍǎÉÍ Çááǎ ÈÞæä ÍÈÈäǎ æÍÈæäǎ ÁÚÓÈ Úáì ÇáßÇYÑíä ÁÚÓÈ Úáì Çáǎǎǎíä ÍÇáÍæä YÍ ÓÉÍá Çááǎ æáÇ ÍÇYæä áæǎÉ áÇÆä ...))(18) .

æáĐáβ βÇä Óí ÇáÁÓáÇä ÇÈä ÈíáíÉ ÁβÈÑ ÍPÉ æÇÈÈÇÚÇð áäää ÇáÓáÝ Ííä ÞÇá-βäÇ ÁÓáÝäÇ-
 ÈÇääÓÍ äU Áää ÑÍÓ áÚÍÑ ÇáÞÇÍÑ Ää ÍÚää ÈÁÍÇÈ ÇáÖÈÑ æÇáÚÝæ ° æĐáβ ÍíÈ ÍPæá : ((Ýää βÇä ää
 ÇääÁääíä ÈÁÑÖ äæ ÝíáÇ äÓÈÓÚÝ Áæ Ýí æPÈ äæ Ýíä äÓÈÓÚÝ ÝáíÚää ÈÁÍÈ ÇáÖÈÑ æÇáÖÝÍ
 æÇáÚÝæ Úää ÍÁĐÍ Çááá æÑÓæää ää ÇáĐíä ÁæÈæÇ ÇáβÈÇÈ æÇááÖÑβíä ;æÄäÇ Áää ÇáPæÉ
 ÝÁääÇ ÍÚääæä ÈÁÍÈ ÞÈÇá ÁÆäÈ ÇáβÝÑ ÇáĐíä ÍØÚäää Ýí Çáííä æÈÁÍÈ ÞÈÇá ÇáĐíä ÁæÈæÇ
 ÇáβÈÇÈ ÍÈÍ ÍÚØæÇ ÇáíÒíÈ Úä Íí æää ÒÇÚÑæä))(19).
 ÝPÍ ÍÚá Ñíää Çááá ÇáÁÑÑ ÑÇÍÚÇð áÍÇá ÇáÓÍÓ Ýää βÇä ÞÇÍÑÇð Úää ÈÁÍÇÈ ÇáPÈÇá æää βÇä
 ÖÚÍÝÇð Úää ÈÁÍÇÈ ÇáÖÝÍ ;Íæä Ää ÍÚÍÑ Đáβ ää ÁÓá ÇááÓÁÁÈ æää Ää ÇááÓááíä äØÇáÈæä ÈÁÍÑ
 ÁÑÑ ÇáäÈÍ æÄä Đáβ äæ ÇáÁÑÑ ÇáæÇÍÈ Úáí ÇáÁÄÈ Ááí íæä Çáííä ;æääÇ ÍÁβÍ Đáβ Áää ÞÍ äÈä Ýí
 äÝÓ ÇáäæÖÚ Úáí Ää ÇáÚää ÈÁÍÇÈ ÇáPÈÇá ÈÇÞò Ááí ÞÍÇä ÇáÓÇÚÈ æĐáβ ÍíÈ ÍPæá :((æÖÇÑÈ ÁÍÈ
 ÇáÓÇÚÇÑ Úáí ÇááÚÇáííä(20) Ýí ÍP βá äÄää Þæí ÍPÍÑ Úáí äÖÑ Çááá æÑÓæää Èííä Áæ ÈáÓÇäá
 ;æÈäĐä ÇáÁÍÈ æáíæäÇ βÇä ÇááÓááæä ÍÚääæä Ýí ÁÍÑ ÚáÑ ÑÓæá Çááá æÚáí Úáí ÍáÝÇÆä
 ÇáÑÇÓÍíä ;æβĐáβ äæ Ááí ÞÍÇä ÇáÓÇÚÈ ;áÇ ÈÓÇá ØÇÆÝÈ ää äĐä ÇáÁÄÈ ÞÇÆáíä Úáí ÇáíP
 ; íäÖÑæä Çááá æÑÓæää ÇááÖÑ ÇáÈÇä))(21) .

4- ÇáÈÇÚÈ Úáí äĐÇ ÇáÈÍÇä

ÁääÇ äÑí Ää ÈæÓÍÍ ÇáÁÑÑ ÈÇáÖæÑÈ ÇáÓÇáÝÈ ÁÑÑ ÈÇáÚ ÇáÁääíÈ Ýí äÈä ÇáÚÑæÝ ÇáÈÍ ÍÚÍÒáÇ
 ÇááÓááæä Ýí äĐÇ ÇáÚÖÑ æĐáβ áÓÈÈíä ÑÆÍÓíä .
 ÁäÇ ÇáÓÈÈ ÇáÁæá : Ýæä ÁääÇ Ýí ÚÖÑ ÈÑβ Ýíä ÁβÈÑ ÇááÓááíä ÇáíáÇÍ Ýí ÓÈíá Çááá ;æÖÇÑ
 ÞÇÍÈää íáÑæáæä äíæ Óáí Đáíá äU ÚÍæ ÓáÈ ÇáÁÑÖ æäÈβ ÇáÚÑÖ ;æíÓäæä Đáβ ÓáÇäÇð
 ;æíÚáäæä Ýí βá Ííä Ää Đáβ ÇáÓáÇä äæ ÍÇÑää ÇáæííÍ ;ÝβÇä ää äPÈÒí ÇááÓÍ ááÁÄÈ ÈÚÍÝ
 ÇááÓááíä ÈÄä ÇáÁÓá äæ ÞÍÇäää ÈæÇÍÈ ÇáíáÇÍ ; æÄä Úíä ÇáÞÍÇä Èä äæ ÇáÇÓÈÈäÇá ÇáĐÍ áÇ
 íβæä ÁáÇ áÚÇÑÖ ÍÈÈ ÇáÓÚÍ ÇáÍÈÍÈ Ýí ÁÓÇáÈä;æÄää áÇ ÍæÖ Ää ÈÓÈÍ äÞæáÈ ÁääÇ Ýí ÚÖÑ
 ÇÓÈÓÚÇÝ äÓÍÈÇð ÍÚáP Úáíä ÇááÓááæä ÈPÓÍÑä æÁääÇááá Ýí ÇáÞÍÇä ÈäÇ ÁæíÈä Çááá Úáííä ää
 ÇáíáÇÍ æÇáÁÚÍÇÍ áá .
 æÄäÇ ÇáÓÈÈ ÇáÈÇáí : Ýæä Ää ÝβÑÈ ÇáPæá ÈÚíä ÇááÓÍ Ýí äÑÇíá ÇáíáÇÍ ÞÍ ÖÇÑÈ ÈβÁÈ ÍÈβÍÁ
 ÚáíáÇ ÈÚÖ ÁÓÍÇÈ ÇáÁÑÇá ÇáÈÇðáÈ æÇáÁÝβÇÑ ÇááÈÈÍÚÈ ÇáÈÍ ÑÇÍÈ Ýí äĐÇ ÇáÚÖÑ .
 1- Ýää Èáβ ÇáÁÑÇá ÇáÈÇðáÈ ÇáPæá ÈÄä ÇáÁÓáÇä áÇ ÍÚÑÝ ÇáíÑÈ æÇáPÈÇá ÁáÇ Úáí ÓÈíá
 ÇáíÝÇÚ ;æÁÓÍÇÈ äĐÇ ÇáPæá ÍPÝæä Úáí ÇáÁÍÇÈ ÇáÈÍ ÈPÖÑ ÇáPÈÇá Úáí ää ÞÇÈáäÇ ÚÍÑ ÚÇÈÆíä
 ÈäÇ ÇÓÈPÑ Úáíä ÁÑÑ ÇáPÈÇá βäÇ ÁÓáÝäÇä ;æää ÁÓÍÇÈ Đáβ ÇáPæá ää ÍÓÈäí Ááí ÝβÑÈ Úíä ÇááÓÍ
 Ýí ÁÈÈÈÈ äĐÇ ÇáÓÚä ÇáÝÇÓÍ .
 æää äÁáÇá ÇáíβÈæÑ æäÈÈ ÇáÓííáí ÍíÈ ÈÈäí Ýí βÈÇÈä (ÁÈÇÑ ÇáíÑÈ Ýí ÇáÝPä ÇáÁÓáÇáí) ÇáPæá
 ÈÄä ÇáPÈÇá Ýí ÇáÁÓáÇä äÖÑæÚ ááíÝÇÚ ÝPØ ;æÞÍ Óáβ Ýí ÓÈíá ÈPÑÍÑ áÇ ĐäÈ Ááíä áÓÇáβ
 ÚÍÍÈÈ(1);äääÇ ÇááíæÄ áÝβÑÈ ÇáPæá ÈÚíä ÇááÓÍ Ýí äÑÇíá ÇáíáÇÍ ;Ýæä ÍPÑÑ Ää ÁÍÇÈ ÇáPÈÇá
 βááÇ áíβáÈ æáÇ ÍÇÚÍ ááPæá Èæíæí ÇááÓÍ ÝíáÇ ;æíÓÈÓäí Ýí Đáβ ÈPæá ÇáÓíæØÍ Ýí ÇááÓÁ æÚíä
 ÇááÓÍ ;æííáÓ ää Đáβ Ááí Ää Çáíβä ÇááÁíæĐ ää ÁÍÇÈ ÇáPÈÇá ÍÈÍÍ ÈÍÓÈ áÇ æÑÍ Ýí ÓÈÈ
 äÓæááÇ(2) ;æÈäÇá Úáíä ÍÝÖÑ ÁÍÇÈ ÓæÑÈ ÇáÈæÈÈ ÈÝÓÍÑÇð ÍÝÇÚÍÇð ÚÍÍÈÇð Ýæä ÍPæá ÁääÇ
 ((ÈPÑÑ Íβä ÇáĐíä áÇ Úáí áää ÝÁĐÇ äPÖæÇ ÇáÚáí ÝÚáÇð Áæ ÍβäÇð ÈÄä ÇáÈäí Úáííä ÝÈæÈÈæÇ
 ááPÈÇá ;ÝíÍÈ ÍÑÈää ÍÈÍ ÍÚæíæÇ Ááí ÚPÍ äÚÇáíÈ äU ÇááÓááíä ÍÍÚæä ÈæíÈäÇ ÚæÖÇð äÇáíÇð
 (ÇáíÒíÈ) äUÍÑ ÍäÇÍÈää æÇÓÈÑÇβäá Ýí ÇáÇáÈÝÇÚ ÈÇááÑÇÝP ÇáÚÇáÈ æÇðäÆäÇä ÇááÓááíä ää
 ÍÇäÈää)) æÍPæá : ((æíäβä ÇáÈæÝÍP -βäÇ áÇÍÚ ÈÚÖ ÇáÚääÇá- Èíä äĐä ÇáÁÍÇÈ æÁÍÈ ÇáÈPÑÈ æäí
 æÞÇÈáæÇ Ýí ÓÈíá Çááá ÇáĐíä ÍPÇÈáæäβä ÈÄä ÁÍÈ ÇáÈPÑÈ äÞÍÍÈ æäĐä ÇáÁÍÇÈ äØáPÈ Úä ÇáÈPÍÍ
 ;æÇááØáP Ííäá Úáí ÇááPÍÍ æáÇ äæíÈ áÈPÑÍÑ ÈÚÇÑÖ ÇáÁÍÇÈ äU ÈÚÖäÇ ÍíÈ áÇ ÍÈÚĐÑ ÇáíáU ÈíäáÇ
 ;ÁäÇ ÇáPæá ÈäÓÍ ÇááØáP áááPÍÍ ÝÝíä ÈäÓÍP ááíβä ÇáPÑÄä æíÑæí ÈÈÚÖ ÁÍÇÈä Úä Çáíβä ÇáĐÍ
 Èíäá ÇáÑÓæá Ýí ÓÍÑÈä Ýí ÇáPÈÇá ;æÇááUáí Ää äÖÑæÚÍÈ ÇáPÈÇá ÈÝää Ýí ÖæÁ ÇáÁÍÇÈ ÍáíÚáÇ
 ;æäääÇ ÍÝää Ää ÇáPÈÇá áíÝÚ ÇáÚÍæÇä ÝPØ))(3).
 æáÍÓ ÇááPÇä ääÇ äPÇä ÇáÑÍ Úáí ÓÈäÇÈ ÇáPÇÆáíä ÈÄä ÇáPÈÇá ÖÑÚ Ýí ÇáÁÓáÇä áíÝÚ ÇáÚÍæÇä
 ÝPØ(4) ;æÄääÇ ÇááPÖæí ÈíÇä ÞÍÝ ÇÓÈÚáÈ ÝβÑÈ ÇáPæá ÈÚíä ÇááÓÍ áÈÑæíí äUáí ÈÇðá áÇ íáβä
 Ää ÍØÑ ááÖÑβÓÍ æáÇ ÇáÓíæØÍ Úáí ÈÇá .
 æβĐáβ ÍPæá ÇáíβÈæÑ ÖÚÍÍ ÑäÖÇä ÇáÈæØÍ Ýí βÈÇÈä Úä ÇáíáÇÍ ÈÚíä ÇááÓÍ ;Èä ÍÚÈäí Úáí Đáβ Ýí
 ÇáæÖæá Ááí ÁäæÑ äíÇáÝÈ áäÇ ÍÇÁÈ Èä ÇááÖæÖ æÇÓÈPÑ Úáíä ÁíäÇÚ ÇáÓáÝ °Ýæä ÍPæá : ((Áää

æç ílÈ äáçíUÈä æçáUäá Uái ÁÓÇÓá Yí æÐÇ ÇáÐí ÁPæá : ÖÑæÑÉ ÑÈØ Bá ää æÐä ÇáíáPÇÉ ÇááÈæÇÓÁÉ ää ÄææÇU ÇáíáÇí - Uái ÖUíí ÇáÈØÈíP - ÈäÈá ÇáääÇí ÇáÐí äÖÁ Yíá æÈÖÈÈ Uää ; Ðáß áÄä ÇááUÇáí ÇáÈí ÐBÑäÇäÇ ááíáÇí ää ÈBä ÅØæÇÑÇð ÈÈPáÈ ÖÑUÉ ÇáíáÇí íáÇááÇ áÈÖÈPÑ Uái ÁíÑ ØUæÑ ááÇ BäÇ äæ ÇáÓÄä Yí ÈíÑíä ÇáíáÑ äÈáÇð ; æÄääÇ áí UÈÇÑÉ Uä ÖÑÇÆUÜ íáçííÈ äÈUííÈ ÈäYÐ Bá ÖÑUÉ ääáÇ Yí íÇáÇÈäÇ æUÑæYáÇ ÇáááÇÆäÈ...))(5) .

æÈäÇÁ Uái Ðáß YÁäá íäÈUí äÚNYÉ ÇáÖÈÈ ÇáÐí áÁíáä ääU ÇáPÈÇá Yí ÇáUái Çááßí ; æäæ íÑí Ää Ðáß ÇáÖÈÈ äæ Ääá ää ÈBä áááÓááíä Yí äBÈ íæáÈ ÈíäáÇ ÇBÈäáÈ ááá Yí ÇáUÖÑ Çááíáí YPØ æPæäÇÈ ÇáíæáÈ ÈÇááUái ÇáÓíÇÓí ÇáíííÈ : Áí ÇáÄÑÖ æÇáÖUÈ æÇáÓáØÈ ÇáíÇBäÈ(6) .

Èä íÈæÓá ää Ðáß Áái Ää ÇáíáÇí ää íÖÑU ÁáÇ Uái ÖÈíá ÇáíYÇU Yáæ íPæá ÈíÈ UäæÇä (ÇáíáÇí ÁääÇ ÖÑU íYÇUÇð Uä ÖíÁ äæíæí) : ((æäUái Èä ÇáíáÇí ÇáPÈÇáí ; æÐáß áÄä æÐÇ ÇááæU ää ÇáíáÇí ää íÖÑUä Çááá UÖ æíá ÁáÇ ÈUí Ää ÄæÑÈ Çááá UÈÇíá ÇááÓááíä ÁÑÖÇð æíæáÈ æÈUí Ää äBä ááá ííááá ÇáÐí ÇÑÈÖÇä ááá äÈäÈáÇð Yí ÖÑUÉ ÖÇÆíÈ æäUÇä ÓáØæí ... æäÐÇ íUái Ää ÇááÓááíä ÁÖÈíæÇ ÈÐáß äðáÇBÇð áÈÑæÈ ÈYæP Yí ÇáÄááíÈ ÈÑæÈ ÇáBäæÖ æÇáÄæÇá ; æáÇ ÖB Ää æÐä ÇáÈÑæÈ ÖÈÈíÑ ØäUÜ BÈíÑ ää ÇáÁUíÇÁ ÈäÇ Äæ ÈíæYáá ääáÇ ; æää Èä YÁä ää ÇááÈæPÜ Ää íÈíæá ÇáðäU Áái äíæä ÇÈÈUÇÁ ÇPÈäÇÖ æÐä ÇáÈÑæÈ Äæ ÇáPÖÇÁ UáiáÇ ; æäÐÇ äÇ Pí íÑí Yí ÖíÑ ÇáÁÓáÇä ÈUí ÇÓÈPÑÇÑ ÑÓæá Çááá æÄÖíÇÈä Yí ÇááííäÈ ÇáááæÑÈ YPí ÈÁáÈÈ Pæí ÇáÖÑ Uáií æUái ää äUä ää ÇááÓááíä ... æUáiÆÐð æäáÐÇ ÇáÖÈÈ ÖÑU Çááá ááá ÇáíáÇí ÇáPÈÇáí áííÇYUæÇ Èä Uä ÇáíP ÇáÐí äÈUäá Çááá Èä æäáBäá ÁíÇä ; æäUÑÇð Áái Ää äÐÇ ÇáíP ää íBä äæíæíÇð ÈíæØÈäá ää PÈá YÁä æÐÇ ÇááæU ää ÇáíáUÇí ÁíÖÇð ää íBä äÖÑæUÇð ÄäÐÇB ; YáÐÇ äUái PæááÇ : ÁääÇ ÖÑU Çááá ÇáíáÇí íYÇUÇð Uä ÖíÁ äæíæí ... æáBä äÇ ÇáÐí ílÈ Ää äÈáíä Uái æÐä ÇáíPíPÈ ÇáæÇÖíÈ ; Ää ÇáÐí ílÈ Ää äÈáíä UáiáÇ äæ Ää ÇáíáÇí ÇáPÈÇáí ää íÖÑU íæäÇð áÁííÇí æÐÇ ÇáíP ; Äæ æÐä ÇáÈÑæÈ ää ÇáUíä YÑÓæá Çááá ää íPÇÈá Yí ÖÈíá ÇáíÖæá Uái íÇÑ ÁÓáÇä æäá íPÇÈá Yí ÖÈíá ÈäÇÁ íæáÈ ÁÓáÇáíÈ Äæ ÁííÇí íÖUí ää ÇááÓUááíä ÈÈÁY ääáá ÈáB ÇáíæáÈ ; æíÈíÜP PÈä äUÇäáUÇ ; æÄääÇ PÇÈá ÈUí Ää äáíUä Çááá Bá Ðáß íUÑÇÓUÈ ää æíYÇUÇð Uää)) (7) .

æäUái Ðáß Ää ÇáíBÈæÑ ÇáÈæØí Pí ÇÓÈUá YBÑÈ ÇáPæá ÈUíä ÇááÓí áÁÈÈÇÈ ääáíä ÇáÈÇðá Yí Ää ÇáíáÇí ää íÖÑU Yí ÇáÁÓáÇä ÁáÇ ää Áíá ÇáíYÇU .

BäÇ ÈæÓá ää Ðáß ÁíÖÇð Áái Pæá ÈÇðá ÁíÑ æäæ Ää ÇáíáÇí ää íÖÑU áÁííÇí ÇáíæáÈ ÇááÓááÈ ; Èä ÖÑU YPØ ááíYÇU UääÇ ííä Èæíí ; æäUái Ääá áÇ íÖÑU ÇáíáÇí áÁííÇí ÇáíæáÈ Ääá ííä íÖYPí ÇááUÇä ÇáÁÓáÇáí ÈÄä íBYÑ ÇáíÇBä æíÖæÓ ÇááÇÓ ÈUíÑ ÖÑU Çááá Ääá áÇ ílæÖ ÇáPÈÇá áÁUÇíÈ íæáÈ ÇáÁÓáÇä ; äU Ää ÇáÑÓæá Pí ÖÑU ääÇÈÐÈ ÇáíBÇä ÈÇáÓíY Ää ÈíÇ ääáá BYÑ BäÇ Yí íííÈ UÈÇíÈ Èä ÇáÖÇäÈ : (... æÄä áÇ ääÇÓU ÇáÄáÑ Ääáá ÁáÇ Ää ÈÑæÇ BYÑÇð ÈæÇíÇð UáiBä Yíä ää Çááá ÈÑáÇä))(8)

æBÐáß PÇá : (ää PÇÈá áÈBæä BääÈ Çááá áí ÇáUáiÇ Yáæ Yí ÖÈíá Çááá))(9).

æáÇ ÖB Ää ää ÁUáÇÁ BääÈ Çááá ÁííÇí íæáÈ áááÓááíä ííBäæä YíáÇ ÈÖÑU Çááá UÖ æíá .

2- æäá ÇáÁYBÇÑ ÇáÈÇðáÈ ÇáÈí ÇUÈáíÈ Uái YBÑÈ Uíá ÇááÓí äÇ íPæá Èä ÈUÖ ää BÇäæÇ íÓäæä ÈíäÇUÇÈ ÇáÈæPÝ ÇáÐíá íPæáæä ÁääÇ äUíÖ Yí UÖÑ ÇÓÈÖUÇY BÇáUái Çááßí YííÈ UáiáÇ Ää ((äÄíÐ ÇáÁíBÇä Uái äÑÇíá BäÇ BÇä äÈÈUÇð Yí Äæá ÇáÁÓáÇä ; æäæ ÇáÈíÁ ÈäÇ äÓá Yí äBÈ ÈÇááÖÈÈ áUái ÇáÇÓÈÖUÇY ÇáÐí äUíÖ Yíá íÇáíÇð ; YÁÐÇ ÈäBäÈ ÇáíáÇUÈ ää ÇáæÖæá Áái ÇáÓáØÈ æíBäÈ ÈÇáÁÓáÇä ÁíÐÈ ÈäÇ äÓá Yí ÇááííäÈ Yí Uái ÇáÈäBíä æÄäÇ ÇáUÖÑ ÇáÐí äUíÖ Yíá Yáæ UÖÑ ÇÓÈÖUÇY YáÇ ÈíÑä ÇááÖÑBÇÈ æáÇ ÇáÐÈÇÆí [Áí ÐÈÇÆí ÇááÖÑBíä]æáÇ ÈíÈ ÖáÇÈ ÇáíáUÈ æáÇ ÇáUííä æáÇ ílæÖ ÇáíáÇí Èá ílÈ BY ÇáÁíí æUíä Ñí ÇáUíæÇä æUíÑ Ðáß ää ÇáÁíBÇä ÇáÈí ää ÈäÓá ÁáÇ ÈÇááííäÈ Yí Uái ÇáÈäBíä))(10) .

æäá íUÈÈÑæä Ðáß íÖÁÇð ää ÇáÚPííÈ ((YíBYÑ ää ÄäBÑ äÑÇíááÇ ; æÈÇáÈÇáí íBYÑ ää áíÄ Áái ÇáPæÈ Yí Uái ÇáÇÓÈÖUÇY ; æäáÐÇ BÇä ääáá ää ÖÑí ÈÑÁí íÇÖ Yí BYÑ ÇáÓáíí Öíí PØÈ áÄäá Yí äUÑäá ÖÑU Yí ÇáÁíÐ ÈÇáPæÈ ...))(11).

3- æÖÑ ää æÐä ÇáÈíUÈ ÈíUÈ ÇááíUæ äíææí Øä ÇáÓæíÇáí-ÇáÐí PÈá Yí UÖÑ ÇáááíÑí æÇáÐí BÇä íÖUä ÁíÖÇð ÁääÇ ääÓäæä YPØ ÈÇáPÑÄä Çááßí æíÖáíä PÑÄä ÇáÁÖÇáÈ ; æUáiá YáÇ ÖBÇÈ ÇáÄä æáÇ íáÇí ; æÇáíáÑ áíÖÈ íÑÇäÇð æÇáÁÖá äæ ÖYæÑ ÇááÑÁÈ áÇ ílÈÈÇ æUíÑ Ðáß ää ÇáÁÈÇð(12) .

4- æBÐáß ääÇ áá ÖáÈ ÈäÇ ÐBÑäÇ äÇ íÑæíä ÈUÖ ÇááÈØáíä ää áíÇæáÈ PÖÑ ÈØÈíP ÇáÁíBÇä ÇáÖÑUíÈ Uái äÈá Çáíæ ÇáÐí ÖÑUÈ Yíá æíPííæä Yí PÇUíÈ ((Ää ÇáUÈÑÈ ÈUäæä ÇááYU áÇ ÈíÖæÖ ÇáÖÈÈ)) ; æÄÈÑÖ ää Èæái BÈÑ Ðáß ääáá ÇááíUæ ÖUíí ÇáUÖäÇæí ÇáÐí íPæá ÈäÇ íÓáíä æPÈíÈ ÇáÁíBÇä YíÑí äÈáÇð Ää ÇáííÇÈ ÖöÑU Yí ÇáÁÓáÇä áÄä ÇááÖÇÁ Yí UÖÑ ÇáÈäÓíá Bä ííÑíä áPÖÇÁ íÇíÈäá Yí ÇáíáÇÁ ÈÖÈÈ Uíä æíæí BðäY Yí ÇáÈíæÈ æBÇä ÈUÖ ÇáYíÇÑ íÈUÑÖæä áááÖÇÁ íÇá íÑæíäá áUäáá Ääáá ÄäÇÁ YÖÑU ÇáííÇÈ ÈáííÖÇð ááííÇÆÑ Uä ÇáÄäÇÁ æíPæá Yí Ðáß : ((YÇáÓí ää Èä BÇä ÁíÑÇÁ äÄPÈÇð áUíä æíæí íæÑÇÈ áááíÇá Yí ÇáááÇÓá æÇÖØÑÇÑ ÇáíÑÇÆÑ ÇááÄäÇÈ Áái ÇáíÑæí

Áai ÇáOÍÑÇÁ ÈÚÍÍÇð Úä ÇááííäÉ áPÖÇÁ ÇáÍÇÌÉ æÊÚÑÖ ÈÚÖ ÇáÝÌÇÑ áää ... æÁÐÇ ΒÇä ÇáÝPáÇÁ íPæáæä Ää ÇáÍßä ÍÑÈÈØ ÈÇáUáÉ ælæiÇð æÓÈÈÇð ÝÄä ÒæÇá ÇáUáÉ Ýí ÇáÍßä ÇáÓÇÈP ææiæi ÍæÑÇÈ äíÇä Ýí ÇáääÇÒä æÚíä ÇáÊÚÑÖ áÄäÈì ÈäÇÁ Úái Òí Äæ ÚíÑ Òí Ðáß ääÇ íUäi ÒæÇá ÇáÍßä ÈÒæÇá ÓÈÈä Ýäæ Íßä æPÉí äÑÈÈØ ÈÚÑæÝ äÚíäÉ æääæØ ÈæÖÚ ÍÇÖ æäÈì ÈÚÍÑÈ ÇáUÑæÝ ÈÚíä æPÝ ÇáÍßä))(13) ;æääæ ÍÑì ÁÍÖÇð Ää äUÇä ÇáäíÑÇÈ ÇáÁÓáÇáí ÄääÇ ÍÇÁ ÈäÐä ÇáÖæÑÈ áíäÇÓÈ ÚÖÑ ÇÁPÈíáÉ ÇáÐí ΒÇä ÓÇÆÍÇð æPÈ ÇáÈäÓíá ;ÄäÇ ÇáÄä ÝPí ÈÚÍÑ ÇáÍÇá ææiÈ ÈÚÍÑ PæÇÚÍ ÇáäíÑÇÈ ÝáÇ íÓí Ýí äUÑä ((Ää íÑÈ ÇáÁí ÁÍÇä ;ÝíPÇÓä ÇÈäÈä ÇáÈÑßÈ áßä ääääÇ äÖÝäÇ äU Ää äÐÇ ÇáÁí Pí íßæä ääÇÍÑÇð Ýí ÄäÑíßÇ Äæ ÁÓÈÑÇáíÇ áÇ íUÑÝ ÇÈäÈ Äííä æáÇ íáÈÖä ÍíÇáäÇ ÈäÝPÈ Äæ äÑÇÚÇÈ ΒäÇ ΒÇä ÇáÍÇá Ýí ÚÖÑ ÇááííäÉ æÝí äUÇä ÇÁPÈÇÆá æÇáUÖÇÆÑ))(14) . æÇáäPÖæi Ää ÁÓÍÇÈ äÐä ÇáÄÑÇÁ ÇáÈÇØáÉ Pí íííäæ Ýí ÝßÑÈ ÇáPæá ÈÇáäÓÁ äÇ íáÈøÓæä Èä Úái ää áÇ ÍÑÇÍÉ áä ; ÄÐ Ää Èíä Èáß ÇáÄÑÇÁ æÈíä ÇáPæá ÈÇáäÓÁ ÈÖÇÈäÇð ää ÈÚÖ Çáæiæä ;æäÐáß äÑì Äää íäÈÚí Òí äÐÇ ÇáÈÇÈ ÈÇáÑíæU Áai äÇ ÇÈÝP Úáíä Ääá ÇáUáä ää ÇáPæá ÈÇáäÓí æØÑí äÇ ÐßÑä ÇáÖÑßÓí æÇáÓíæØí ää ÇáPæá ÈÇáäÓÁ ÍÖæÖÇð æÄä áääÇ PæáÇð ÁÍÑ íæÇÝP Pæá ÈPíÉ Äää ÇáUáä æÇáää ÁUáä .

5- ääÇÍÚÇÈ Úái Pæá ÇáÖÑßÓí

ääÇ ΒÇä ΒáÇä ÇáÖÑßÓí äæ ÇáÄÖá ÇáÐí ÇÚÈäi Úáíä ää ÈÚíä Èää Ýíäá ÇáÓíæØí ÝPí ÁÍÈÈÈ Ää ÄäÈä Úái ÚÍÈ ääÇÍÚÇÈ äääÈ ÈÈÚáP ÈäÇ ÐßÑä Ýí äÐä ÇáPÓÍÈ ;æØÑíPÈä Ýí ÈPÑíÑ äÇ ÐäÈ Ááíä ;æÈíÇä Èáß ÇáääÇÍÚÇÈ ÝíäÇ íáí :
ÄæáÇð :ÇáÝÑP Èíä ÇáUáÉ æißäÈ ÇáäÓí
ÚÑøÓÝ ÇáÖÑßÓí ÇáäÓÁ ÈÄäá ÇáÄÑ ÈÇáÓíá áÓÈÈ Èä ÄÐÇ ÒÇá ÇáÓÈ ÄöäÑ ÈÚíÑä ;æÄÖÇÑ Áai Ää ÈÚÍÑ ÇáÍßä ÍíÆÐ áÇ íÚí äÓÍÇð æÄääÇ äæ ää ÈÇÈ ÒæÇá ÇáÍßä áÓæÇá ÚáÈä.
æÇáÐí íäÈÚí ÇáÈäÈíä Ááíä Ää ääÇΒ ΥÇÑPÇð Èíä ÚáÉ ÇáÍßä;æÈíä ÍßäÈ ÇáäÓí Äæ ÓÈÈ ÇáÈÍÑì Ýí ÇáÁíßÇä .
ÝÇáUáÉ äí ÇæÖÝ ÇáUÇäÑ ÇáääÖÈØ ÇáÐí Èäí Úáíä ÇáÍßä æííæÑ äUä ælæiÇð æÚíäÇð ;ÄäÇ ÍßäÈ ÇáäÓí æÇáÈÍÑì ÝíØPÓí ÈäÇ ÇáíÖßóä æÇáÁÓÈÇÈ ÇáÈí áÁiáäÇ æPÚ ÈÖÑíUí äÇ Ýí æPÈ äÇ ;ÝÄää äÇ ää Íßä äðÓí ÁäÇ æPí ΒÇä ääÇΒ ÓÈÈ ääÖÑæÚíÈä ÄæáÇð ;Èä ääÇ ÒÇá ÇáÓÈÈ äðÓí äÐÇ ÇáÍßä ;jáÄä Çáää áÇ íÖÑÚ ÓíÆÇð ÚÈÈÇð Èá áßä ÄäÑ ÍßäÈ Pí äUáääÇ æPí áÇ äUáääÇ.
æßÐáß ÇáPæá Ýí ÈÁííÑ äÖæá ÈÚÖ ÇáÁíßÇä ÝÄäá áÇÈí æÑÇÁ Ðáß ää ÁÓÈÇÈ æíÖßóä; æPí ÄÖÇÑ Áai Ðáß Óíí ÇáÁÓáÇä ÇÈä ÈíáíÈ Ííä ÐßÑ ÇíÈáÇÝ ÇáÓáÝ Ýí ÇáäPÖæi ÈÇáäÓÁ Ýí ÇáÁíÈ ÇáßÑíäÈ;Èä PÇá: ((æÇáÖæÇÈ Pæá ää ÝÖÑ Äæ ääÓÄäÇ Áí äÄíÑäÇ ÚäiäÇ ÝáÇ ääÓáäÇ; æÇáäUäi : Ää äÇ ääÓíä ää ÇáÁíÇÈ ÇáÈí ÄäÓáäÇäÇ ;Äæ äÄíÑ äÖæáä ää ÇáÁíÇÈ ÇáÈí áä ääÓáäÇ ÈÚÍ äÄÈ ÈííÑ äääÇ Äæ äÈääÇ ;ÝßäÇ Ääá íUæÖäá ää ÇáäÑÝæU íUæÖäá ää ÇáääÈÚÑ ÇáÐí áä íäÓáä ÈÚÍ Áai Ää íäÓáä ;ÝÄä ÇáÍßäÈ ÇPÈÖÈ ÈÄííÑ äÖæáä ÝíUæÖäá ÈäÈäá Äæ ÍíÑ äää Ýí Ðáß ÇáæPÈ Áai Ää ííÁ æPÈ äÖæáä ÝíäÓáä ÁÍÖÇð äU äÇ ÈPíä))(1).
æÄÐä ÝäÇÈí Ää ääÇΒ íößóäÇð ÚÚíäÈ ÇPÈÖÈ ÈÖÑíU ÈÚÖ ÇáÁíßÇä Èä äÓíäÇ ;Äæ ÈÄííÑ äÖæáäÇ Áai Ííä .
æáßä Ðáß áÇ íUäi ÇáPæá ÈUæiÈ ÇáÁíßÇä ÇáÓÇÈPÈ Úäi ælæi Èáß ÇáÍßä ΒäÇ äæ ÇáÍÇá ÈÇáäÓÈÈ ááUáÉ .
æííÖä ääÇ Ää ÄÖÑÈ ÄäÈáÉ ÈÈíä ÇáÝÇÑP Èíä ÇáUáÉ æißäÈ ÇáäÓí .
ÝäÈÇá ÇáUáÉ : Çáääí Úä PÈá ÇáäÓÇÁ ΒäÇ Ýí Pæáä Ííä ÑÄì ÇäÑÄÈ äPÈæáÉ : (äÇ ΒÇäÈ äÐä áÈPÇÈä) ; æΒÇä Úái ÇáäPíäÈ ÍÇái Èä Çáæáíí ÝÈUÈ ÑíáÇð ÝPÇá : (Pá áíÇái :áÇ íPÈää ÇäÑÄÈ æáÇ ÚÓíÝÇð)(2).
æPí ÈÈÈ Ää ÑÓæá Çáää PÈá ÇäÑÄÈ ää Èäí PÑíUÈ áPÈáäÇ ÑíáÇð ää ÇáäÓááíä(3) .

æáíÓ Áíí ÇáÁãÑíä äÇÓÍÇð ááÁíÑ áÄä Çáãáí Úä ÞÉá ÇááÓÇÁ ÍÇÁ Ýí ÇáííÉ äÚáðóáÇð ÈÚáÈð áí Úíä ßæäää ää Áää ÇáÞÉÇá ;æáÐáß ÝÞí æÞÚ ÇáÁíÇÚ Úáí Ää ÇáãÑÁÉ Ää ÒÇÑßÉ Ýí ÇáÞÉÇá ÍÞÍÉ Áæ ÍßäÇð ÞæÉáÉ æÞÓÈáöÉ ;ÝáÐÇ äÉÇá áßæä Çáíßä äÚááÇð ÈÚÁÉ Íðæá ÈÒæÇááÇ ;æäÉáá äÇ ÁÒÇÑ Ááíá ÇáÒÑßÓí ää Çáãáí Úä ÇííÇÑ áíæä ÇáÁÒÇíí Úáí ÇíÉáÇÝ Ýí Ðáß ÍÁÉí ÈíÇää ÞÑÍÈÇð ÈäÓíÁÉ Çááá .

æÄäÇ ÍßÉ ÇááÓí Ýää ÄäÉáÉäÇ : ÇáÉíÑí Ýí ÈíÑíä ÇáíáÑ ;Ýáíä äÚáä ÄääÇ áä Èßä äíÑáÉ Áæá ÇáÁãÑ Èä ÍÑáÉ æÞÉ ÇáÓáÇÉ ÝÞð Èä ÍÑáÉ ÈíÑíäÇð ßáíÇð æßÇä äÐÇ Çáíßä äÇÓÍÇð áäÇ ÞÉáá ;æáÇ Òß Ää Úíä ÈíÑíäÇð Áæá ÇáÁãÑ áá ÁÓÈÇÈä ÇáÉí íæÓíáÇ äÉá Þæá ÚÇÆÓÉ ÑÓí Çááá ÚääÇ : (... ÁääÇ äÓá Áæá äÇ äÓá ääá ÓæÑÉ ää ÇááÝÓá ÝíáÇ ÐßÑ ÇáíáÉ æÇáäÇÑí ; ÍÈí ÁÐÇ ÈÇÈ ÇááÇÓ Ááí ÇáÁÓáÇä äÓá ÇáíáÇá æÇáíÑÇä ; æáæ äÓá Áæá ÓíÁ áÇ ÈÒÑÈæÇ ÇáíáÑ áÞÇáæÇ áÇ äíÚ ÇáíáÑ ÁÈÍÇð ;æáæ äÓá áÇ ÈÒææÇ áÞÇáæÇ áÇ äíÚ ÇáÓáÇ ÁÈÍÇð ...)(4).

ÝÚÇÆÓÉ ÑÓí Çááá ÚääÇ ÈÈíä ÇáÓÈÈ Ýí ÈÁííÑ äÒæá ÇáÁíßÇä æäääÇ ÈíÑíä ÇáíáÑ ;æáæ Ää ÇááÇÓ Ýí ÈíÁ ÁÓáÇááä ää íßæäæÇ äáíÆíä áÐáß ;æÄäá ßÇä ää ÇáíßáÉ ÇáÁááíÉ Ää ÍÁíÑ äÒæá ÇáÁíßÇä Ááí äÇ ÈÚí ÇðäÆäÇä äÝæÓäá ÈÇáÈæíí æäÚÑÝÉ ÇáíáÉ æÇáäÇÑí ;ÞÇá ÇáíÇÝÚ ÇÈä ÍíÑ : ((ÝáäÇ ÇðäÁäÉ ÇááÝæÓ Úáí Ðáß ÁäÓáÉ ÇáÁíßÇä ;æááÐÇ ÞÇáÉ : æáæ äÓá Áæá ÓíÁ áÇ ÈÒÑÈæÇ ÇáíáÑ áÞÇáæÇ áÇ äíÚáÇ ; æÐáß áäÇ ÍÉáÉ Úáíá ÇááÝæÓ ää ÇááÝÑÉ ää ÈÑß ÇááÁæÝ))(5).

æáßä äÐÇ ÇáÓÈÈ ÇáÐí ÐßÑÈä Ää ÇááÄäáíä áÈÁííÑ äÒæá ÇáÁíßÇä áÇ íÚáí Áäá Ää ÚÇí Ðáß ÇáÓÈÈ ÚÇí Çáíßä ßäÇ ßÇä ÁæáÇð ;ÝÁÐÇ Ííá Çáíæä Ýí ÇáÁÓáÇä Áíí ÇáÚÑÈííä ääá ÇÚÉÇí ÇáíáÑ æÄáÝáÇ ÁáúÝ ÇáÚÑÈ áäÇ Ýí ÇáíÇááíÉ Áæ ÁÓí ;ÝÁäá áÇ íæÒ Ää äÈíÑí äÚá Ýí ÈíÑíä ÇáíáÑ ;Èä äæ äÐÇáÉ ää Áæá íæä Ííá Ýíá ÇáÁÓáÇä ÈÇáÚáá ÈÁíÑ ÁãÑ ÇáäÈí ;äÚ Ää äÐÇ ÇáÑíá Þí æóíí Ýíá äÝÓ ÇáÓÈÈ ÇáÐí ßÇä áÁíáá ÇáÉíÑí Ýí ÈíÑíä ÇáíáÑ.

æää ÄäÉáÉ ÍßÉ ÇááÓí ßÐáß : Çáãáí Úä ÓíÇÑÉ ÇáÞÉæÑ Èä ÇáÈÑíÓ ÝíáÇ ÈÚí Ðáß : ÝÞí ÞÇá : (äáíÆßä Úä ÓíÇÑÉ ÇáÞÉæÑ ÝÒæÑæäÇ ...)(6). ÝÞí ßÇä Çáãáí Úä ÓíÇÑÉ ÇáÞÉæÑ áÓÈÈ ÝáäÇ ÒÇá ÇáÓÈÈ ÒÑÚÉ ÇáÓíÇÑÉ ;ÝÞí ÞÇá ÇáÁäÇä ÇÈä ÇáÞíä Ñíáä Çááá : ((ßÇä Ýí Áæá ÇáÁÓáÇä Þí äáí Úä ÓíÇÑÉ ÇáÞÉæÑ ;ÓíÇáÉ áíáÇÈ ÇáÈæíí ;æÞðÚÇð ááÈÚáÞ ÈÇáÁäæÇÈ ;æÓíÇð áÐÑíÚÉ ÇáÓÑß ÇáÉí ÁÓááÇ ÈÚÚíä ÇáÞÉæÑ æÚÈÇíÈäÇ ;ßäÇ ÞÇá ÇÈä ÚÈÇÓ ;ÝáäÇ Èäßä ÇáÈæíí ää ÞææÈää æÇÓáíá ÇáÓÑß æÇÓÈÞÑ Çáííä ÁÐä Ýí ÓíÇÑÉ ÍÓá ÈäÇ äÓíí ÇáÁíáÇä æÈÐßíÑ äÇ ÍáÞ ÇáÚÈí áá ää ÍÇÑ ÇáÈÞÇá ÝÁÐä ÍíáÆÐ ÝíáÇ ;ÝßÇä äáíá ÚääÇ áááÓáíÉ æÁÐäá ÝíáÇ áááÓáíÉ))(7).

áßä äÐÇ ÇáÐí ÐßÑä ÇÈä ÇáÞíä áíÓ ÈíÇäÇð ááÚáÉ ÇáÉí íæÑ äÚáÇ Çáãáí Úä ÓíÇÑÉ ÇáÞÉæÑ æíæíÇð æÚíáÇð ;Èä äæ ää ÞÉíá ÈíÇä ÇáíßáÉ ÇáÉí ßÇä ää ÁíááÇ ÇááÓí ;æáÐáß ÝÁäá ÁÐÇ ÁÓáá Þæä ääá ÈÚæíæÇ ÞÉá ÁÓáÇááä ÈÞíÓ ÇáÞÉæÑ ÝÁäá áÇ íÓí Ää äíÑä Úáíáá ÓíÇÑÉ ÇáÞÉæÑ Ááí Ää íÞæí ÁÓáÇááä ÝáÈíáÇ ááä ;æßÐáß áÇ íæÒ Ää ÍíáááÇ Úáí ÇáááÚ ää ÓíÇÑÉ ÇáÞÉæÑ äÇ äÑÇä ää ÈÚÚíä ßÈíÑ ää ÇáíáÇá ááÞÉæÑ ;æÓÁÇááä ÁäááÇ ÞÓÇá ÇáíÇíÇÈ æÈÝÑíí ÇáßÑÈÇÈ .

æäíá äÚáä Ää ÍÚæÈ ÇáÓíí äíáí Èä ÚÈí ÇáæäÇÈ Ñíáá Çááá Þí ÞÇáÈ Úáí ÈÓíí ÇáÚÞíÉ æÁÒÇáÉ ÇááÚÇáÑ ÇáÓÑßíÉ ;æää ÁÈÑÓ äÇ ÍÇÑÈÈä Èáß ÇáíÚæÈ ÒÑß ÇáÞÉæÑ ÇáÐí ßÇä ÓÇÆíÇð Ýí ÁÑÓ ÇáíÓíÑÉ æÞÈÐÇß ;æäÚ Ðáß áä äÓáÚ Ää ÇáÓíí Áæ ÁííÇð ää ÈáÇáíÐä Þí ÍÑðóä ÓíÇÑÉ ÇáÞÉæÑ äÚ Ää ÇááÚáí ÇáÐí ßÇä áÁíáá Çáãáí Ýí Áæá ÇáÁÓáÇä ßÇä ææíæíÇð Ýí ÚÓÑäá .

æÁÐÇ ßÇä ÇáÁãÑ ßÐáß Ýáá ÇáÞæá ÈÄä ÓÚÝ ÇááÓááíá ßÇä äæ ÇáÓÈÈ Ýí Úíä äÒÑæÚíÉ ÇáíáÇí Ýí äßÉ ;áá äæ ää ÞÉíá ÇáÚáÉ ÇáÉí ÈíæÑ äÚáÇ äÒÑæÚíÉ ÇáíáÇí æíæíÇð æÚíáÇð ; Ää äæ ää ÞÉíá ÍßáÉ ÇááÓí æÇáÉíÑí Ýí ÇáÁíßÇä ;

Ää ÇáÓíí æÇááá ÁÚáä Ää Ðáß ää ÞÉíá ÍßáÉ ÇááÓí æáíÓ ää ÞÉíá ÇáÚáÉ áÁä ÇáÚáÉ ÇáÉí ÒÑÚ áÁíááÇ ÇáíáÇí áí ÁÚáÇá ßááÉ Çááá ;æÞí ÍáÈ ÇááÓæÓ ÇáÓÑÚíÉ Úáí Ää ÚáÉ ÞÉÇá ÇáßÝÇÑ áí ßÝÑäá ßäÇ ÞÇá ÈÚÇáí : ÝÁÐÇ ÇáÓáí ÇáÁÓáÑ Çáííä ÝÇÞÉáæÇ ÇááÓÑßíä ÍíÈ æííÈäæäá (ÇáÈæÈÈ :5) . æÞÇá ÓÈíÇäá : æÞÇÈáæäá ÍÈí áÇ Èßæä ÝÈäÈ æíßæä Çáííá ßáá ááá (ÇáÁäÝÇá : 39) æÞÇá : ÞÇÈáæÇ ÇáÐíä áÇ ÍÁäæä ÈÇááá æáÇ ÈÇáíæä ÇáÁíÑ æáÇ ííÑæä äÇ ÍÑä Çááá æÑÓæáá æáÇ ííäæä Ííá ÇáíÞ ää ÇáÐíä ÁæÈæÇ ÇáßÈÇÈ ÍÈí íÚðæÇ ÇáíÓíÉ Úä íí æäá ÓÇÚÑæä (ÇáÈæÈÈ :29) .

ÝáÐä ÇááÓæÓ æÚíÑäÇ ÈÈíä Ää ÇáßÝÇÑ íÞÇÈáæä áÁíá ßÝÑäá øÞí ÑÈÈÈ ÇáÁíÇÈ æÇáÁíÇíÈ ÇáÞÉÇá Úáí ßæäää ßÝÇÑÇð ; ÞÇá ÇáÞÑÇÝí -Ñíáä Çááá - : ((ÚæÇáÑ ÇááÓæÓ ÈÞÈÓí ÈÑÈÈÈ ÇáÞÉÇá Úáí ÇáßÝÑ æÇáÓÑß ... æÈÑÈÈÈ Çáíßä Úáí ÇáæÓÝ Ííá Úáí ÚóáðóíÓÉ Ðáß ÇáæÓÝ áÐáß Çáíßä æÚíä ÚóáðóíÉ ÚíÑä))(8).

æÁÐä ÝÇáÚáÉ ÇáÉí íæÑ äÚáÇ æíæÈ ÇáíáÇí æÚíáá áíÓÈ áí ÞæÈ ÇááÓááíä æÓÚÝáä ;ÍÈí íðáÞ ÇáÞæá ÈÄä ÇáßÝ æÇáÓÝí æÇíÈ ÍÇá ÇáÓÚÝ ;æÄääÇ ÇáÚáÉ äÈÚáÞÈ Èæíæí ÇáßÝÑ æÈßæä Çáííá áíÓ ßáá ááá ;ÝííÈ ÇáÞÉÇá ÍÈí áÇ Èßæä ÝÈäÈ æíßæä Çáííá ßáá ááá.

æǎŨ ǎĐÇ ÇáĐí ĀæŌíǎÇǎ Ýǎǎǎ Þí Ēβæǎ ǎǎÇβ ÚáÉ ǎŨíǎÉ áĒŌŨíŨ ǎÇ æǎŨ Đǎβ ĒĒÞí Đǎβ ÇáĒŌŨíŨ ÍĒí ǎŨ ŌæÇǎ ÚáĒǎ ;ǎæĒĒÇǎ Đǎβ ǎŌŨæŨíÉ ÇǎŨǎǎ Ýí ÇǎĀŌæÇŌ ÇǎĒǎÇĒĒ ÇǎĀæǎí ǎǎ ÇǎŌæÇÝ Ýǎǎ Đǎβ βÇǎ Þí ŌŨŨ áŌĒĒ æǎǎæ ĀŨǎÇŨ ÞæĒ ÇǎǎŌǎǎíǎ Íǎǎ ÞÇǎ ÇǎǎŌŨβæǎ Ũǎ ÇǎǎŌǎǎíǎ Íǎǎ ŨǎŨĒÉ ÇǎÞŌÇǎ : (Āǎǎ íÞíǎ Ũǎíβǎ ŨíÇŌ Þæǎ Þí æǎǎĒĒǎ Çǎíǎí æǎǎÞæÇ ǎǎǎÇ ŌíĒ ÝíǎŌæÇ ǎǎÇ íǎí ÇǎííŨ ;ǎĀǎŨǎǎ ÇǎǎĒí Āǎ ÍŨǎǎæÇ ĒǎÇĒĒĒ ĀŌæÇŌ æíǎŌæÇ ǎÇ Ēíǎ ÇǎŨβǎíǎ áíŨí ÇǎǎŌŨβæǎ íǎíǎǎ) (9) .

æǎŨ ŌæÇǎ ÇǎǎŨǎí ÇǎĐí ŌŨŨ áǎíǎǎ ÇǎŨǎǎ ĀǎÇ Āǎǎ ĒÞí ŌǎÉ ĒÇĒĒĒ βǎÇ ÞÇǎ ŨǎŨ ŨŌí Çǎǎǎ Ũǎǎ : (ǎÇ áǎÇ æǎǎŨǎǎ ; ĀǎǎÇ βǎÇ ŨÇǎíǎÇ Ēǎ ÇǎǎŌŨβíǎ æÞí Āǎǎβǎǎ Çǎǎǎ .Ēǎ ÞÇǎ :Ōíǎ ŌǎŨǎ ÇǎǎĒí Ōǎí ÝǎÇ ǎíĒ Āǎ ǎĒŨβǎ) (10) .

ÞÇǎ ÇǎĀǎÇǎ ÇǎíŌÇĒí : ((æÝíǎ Íǎíǎ Ũǎí Āǎ ÇǎǎĒí Þí íŌǎ ÇǎŌíǎ ǎǎŨǎí ÝíŌæǎ Đǎβ ÇǎǎŨǎí æĒĒÞí ÇǎŌǎĒ Ũǎí ÍÇǎǎÇ))(11) .

æǎÇ Đǎβ ĀǎÇ áǎǎ ÇǎĒíŨí Ýí ǎŌæǎ ÇǎǎíβÇǎ Āǎæ ĒŌŨíŨ ĒŨŌǎÇ áŌĒĒĒ ĀǎǎÇ βÇǎ ǎŨĒĒĒŌÇŌ ĒŨŌŨ ÇǎĒŌŨíŨ ;ĀǎÇ ÇǎŨǎǎ ĒĒǎβ ÇǎǎíβÇǎ ÝÇǎĀŌǎ Ýíǎ ĀǎǎÇ ǎŌÇǎĒǎǎ ǎǎ Çǎíǎ ĒǎÇ ǎÇĒ Ũǎíǎ Ōíí ÇǎǎŨŌǎíǎ ÍĒí áæ ŨǎǎǎÇ Āǎ áĒŌŨíŨ Đǎβ ÇǎĀǎŨ ŌĒĒÇŌ Þí ŌÇǎ; ĀǎÇ Āǎ ĒíǎǎÇ ǎŌÇǎβ ÇǎŨǎĒÉ ÇǎĒí ĒíǎǎÇ ÇǎĀŌæǎíǎǎ Ũǎí Āǎ ǎǎÇβ ÚáÉ ǎŨíǎÉ áĒŌŨíŨ ǎŨíǎ ÝǎǎÇ íǎŨŨ Çǎíβǎ ǎŨ ÇǎŨǎĒÉ æíǎíÇŌ æŨíǎÇŌ .

ÞÇǎ ÇǎŌíí ǎíǎí ĀĒǎæ ŌǎŨĒÉ Ũíǎǎ Çǎǎǎ ĒŨí Āǎ ĐβŨ ĀǎĒǎĒÉ Ũǎí ÇǎĒíŨí Ýí ǎŌæǎ ÇǎǎíβÇǎ : ((æǎǎ ǎǎÇ íĒĒíǎ íŨí βÇǎ ÇǎĒíŨí Ýí Ōǎ ÇǎǎíβÇǎ ǎǎÇ ÇÞĒŌí ÇǎŌβǎĒÉ Ũǎí ĀíβÇǎ ÞÇǎĒǎĒÉ Ēǎ ĒíŨíǎǎÇ ǎǎ ĒŨí ;ǎÇÞĒŌí ĒÞŨíŨ ĀíβÇǎ Ēβǎǎ ŨǎÇíÇŌ áíÇǎĒÉ æÞĒíĒÉ ;Ēǎ ĀǎǎÇǎÇ ĒÇǎǎŌí ĒŨí Đǎβ ÍĒí ĀĐÇ ĒǎĒÉ ÇǎŌŨíŨÉ ǎŌæǎÇŌ ĒÞíĒÉ ǎíβǎĒÉ Āǎí íǎǎ ÇǎÞíÇǎĒÉ æÞí ĒǎĒÉ ĒǎŌæǎ Þæǎǎ ĒŨÇǎí : Çǎíǎǎ ĀβǎǎĒÉ áβǎ Ííǎβǎ æĀĒǎǎĒÉ Ũǎíβǎ ǎŨǎĒí æŨŌíĒÉ áβǎ ÇǎĀŌǎÇǎ ÍíǎÇŌ))(12) .

ĒÇǎíÇŌ: ÇǎÝŨÞ Ēíǎ ÞŌíĒÉ ÇǎíǎÇí æÞŌíĒÉ áíǎǎ ÇǎĀŌÇíí ŌĒĒŌǎ ÇǎŌŨβŌí ÞŌíĒÉ ÇǎíǎÇí ĒÞŌíĒÉ áíǎǎ ÇǎĀŌÇíí ; ÍĒí ǎǎí Ũǎ ÇííÇŨ áíǎǎ ÇǎĀŌÇíí ÝǎÞ ĒǎÇĒÉ Ēǎ ŨíŌ Ýí ÇǎÇííÇŨ ĒŨí Đǎβ ;Ýǎǎ íŨĒĒŨ ÇǎŌÇÝŨí Đǎβ ǎŌíÇŌ Ēǎ ÇŨĒĒŨǎ ǎǎ ĒÇĒÉ ŌæÇǎ Çǎíβǎ áŌæÇǎ ŨǎĒǎ .

æǎÇĒí Āǎ ǎŨǎǎ ĀǎǎÇŌ Āǎ ǎÇ ĐǎĒÉ Āǎíǎ ÇǎŌÇÝŨí Ũíǎǎ Çǎǎǎ áíŌ ǎíǎŨÇŌ Ũǎíǎ Ēǎ Āǎ íǎǎæŨ Āǎǎ ÇǎŨǎǎ Ũǎí ÇǎÞǎǎ ĒǎŌí Çǎǎǎí áǎǎ ÇǎŨíŌĒÉ βÇǎĒÉ ĀíŨ ÇǎĀǎŨíǎ ;βǎÇ ĐβŨ ÇǎĀǎÇǎ ÇǎǎæǎĒí Ũíǎǎ Çǎǎǎ(13) .

Ēǎ Āǎ ǎǎ Āǎǎ ÇǎŨǎǎ ǎǎ æÇÝÞ Ũǎí Āǎ ĒíŨíǎ ÇííÇŨ ÇǎĀŌÇíí βÇǎ ǎŨǎĒÉ ÇǎíÇÝĒÉ ;ÝǎǎÇ ŌÇǎĒÉ ÇǎŨǎĒÉ ŌÇǎ Çǎíβǎ ;ǎβǎǎ ÞÇǎ Āǎǎ ǎÇ íǎŌǎ ŨǎĒí Çǎíβǎ Ũǎí ŨǎĒí ÇǎŨǎĒÉ ;Íβí Đǎβ ÇǎŨÇÝŨí Ũǎ ĒŨŌ ÇǎŌÇÝŨíÉ βǎÇ Ýí ÝĒí ÇǎĒÇŨí(14) ;ÞÇǎ ÇǎíÇÝŨ : ((æÇŌĒĒĒŨíǎǎ ;ǎǎíŌ ĒĒŨíí ǎǎĀǎ ŌÇíĒǎ Þí ǎŨŨ Āǎí Āǎ ÇǎíǎĒÉ ǎǎ ĒŌĒí íǎǎǎĒÉ ĀǎÇ ĒǎÇ ĐβŨ ;ĀǎÇ ÇǎĀǎ Ýǎǎ ÇǎíǎĒÉ ĒŌĒí ĒŨíŨ ǎíǎ ÇǎĀŌíĒÉ ÝǎÇ íŨǎĒí Çǎíβǎ ĀǎÇ áæ ÝŨŌ Āǎ ÇǎíǎĒÉ ǎÇ ĒŌĒí ĀǎÇ Ēǎíǎ ÇǎĀŌíĒÉ æǎĐÇ Ýí ŨÇíĒÉ ÇǎǎíǎĒÉ))(15) .

æŨíí ĒŨŌ ÇǎǎŨÇŌŨíǎ Āǎ Çǎǎǎí Ũǎ ÇǎÇííÇŨ βÇǎ Ēíβǎ βæǎǎ ĀǎÇǎÇŌ ǎÇ ǎŌŨŌŌŨÇŌ ;Ýǎǎæ ǎǎ ÞĒíǎ ĒŌŨÝ ÇǎĀǎÇǎ Ýí ǎÇ íŨÇǎ ĀŌǎí ǎǎŨíŨíÉ æǎíŌ ǎǎ ÞĒíǎ ÇǎĒŌŨíŨ ÇǎŨÇǎ(16) .

æÇǎŌÇÝŨí ǎŨŌǎ Þí ĒŨíí Ýí ǎĐǎǎ ÇǎǎŌǎǎĒÉ : ÞÞí ÞÇǎ ĒǎĐÇ ÇǎĐí ĐβŨǎ Ũǎǎ ÇǎŌŨβŌí Ýí ÇǎŨŌÇǎĒÉ(17) ;ǎβǎ ǎǎ Þǎǎ ĒÇǎŌ ĐβŨǎ Ýí ǎŨŌ ÇǎǎæŌŨ ;ǎǎǎæ βǎǎ Çǎǎǎí ǎǎŌæíÇŌ Ũǎí βǎ ÍÇǎ Āí βÞǎǎ ÇǎíǎǎæŨ;ǎĒǎĐÇ ÇǎĒÇǎí ĀíĐ ÇǎǎĒǎíŨǎǎ ǎǎ ÇǎŌÇÝŨíÉ βǎÇ ĐβŨ ÇǎíÇÝŨ Ýí ÇǎÝĒí(18) ; Ēǎ Āǎ ǎǎŌÇÝŨí Ýí ÇǎǎŌǎǎĒÉ ÞǎǎÇŌ ĒÇǎĒÇŌ æǎǎæ Āǎ Çǎǎǎí ÍÇǎ Ũǎí ǎŨǎí ÇǎÇíĒíÇŨ ǎÇ ÇǎÝŨŌ(19) .

æÇǎǎÞŌǎĒí Āǎ ÇǎÞŌíĒÉ ÇǎĒí ÇŨĒĒŨǎÇ ÇǎŌŨβŌí ĀŌǎÇŌ Ýí ÇǎǎŌǎǎĒÉ áíŌ ǎŌǎǎÇŌ ÝíǎÇ ÇǎÞǎǎ ĒǎǎǎÇ ǎǎ ÞĒíǎ ŌæÇǎ Çǎíβǎ áŌæÇǎ ŨǎĒǎ ÝǎβĒŨ ÇǎŨǎǎÇǎ Ũǎí ÇǎĀíĐ ĒǎíŨ ÇǎĀǎŨíǎ íǎǎ ÇǎǎŨŨ Āǎí ǎŌǎǎĒÉ ÇǎŨǎĒÉ ÇǎĒí βÇǎ ǎǎíǎǎÇ Çǎǎǎí ĀǎǎÇŌ .

Ēǎ Āǎǎ Ũǎí ÇǎÞǎǎ ÇǎĀǎǎ ǎǎŌÇÝŨí Ũíǎǎ Çǎǎǎ Ýǎǎ ǎǎÇβ ÇíĒǎÇÝÇŌ ĒíŌŌǎÇŌ Ēíǎ ÞŌíĒÉ ÇǎíǎÇí æÞŌíĒÉ Çǎǎǎí Ũǎ ÇííÇŨ áíǎǎ ÇǎĀŌÇíí ǎŨÝí ÞŌíĒÉ ÇǎĀŌÇíí ÇŨĒǎí ÇǎŌÇÝŨí Ũíǎǎ Çǎǎǎ Ũǎí Þǎǎǎ Ýí ÇǎííĒÉ : (ĀǎǎÇ ǎǎíĒβǎ ǎǎ Āíǎ ÇǎíÇÝĒÉ ÇǎĒí ÝĒÉ))(20) ;ÝÇǎííĒÉ Þí ĐβŨ ÇǎŨǎĒÉ ÇǎĒí βÇǎ ǎǎ ĀíǎǎÇ Çǎǎǎí æǎí æíǎĒí ÇǎÞǎǎ ÇǎǎŌŨæŨíǎ ; æŨǎíǎ íǎŨŨ Çǎíβǎ ǎŨ ǎĐǎ ÇǎŨǎĒÉ æíǎíÇŌ æŨíǎÇŌ ; ÝííǎĒŌ ÇǎÇííÇŨ ÝǎÞ ĒǎÇĒÉ Ũǎí Ũíǎ æíǎĒí ǎíĒÇíǎ ;ǎǎÇ íǎĒŌ Ũǎí æíǎĒǎ .

ĀǎÇ Ýí ÞŌíĒÉ ÇǎíǎÇí Ýǎǎ ÇǎĀǎŨ ǎíĒǎÝ æĐǎβ ǎǎ æíǎíǎ ÇĒǎíǎ :

ÇǎĀǎǎ : Āǎ ÇǎÞǎǎ Ēǎǎ ŌŨÝ ÇǎǎŌǎǎíǎ ǎǎ ÇǎŌĒĒÉ Ýí Ũíǎ ǎŌŨæŨíÉ ÇǎíǎÇí Ýí ǎβÉ ǎÇ ǎǎ ĀǎÇ ÇíĒǎÇí ǎǎ ĒŨŌ Āǎǎ ÇǎŨǎǎ ;ǎǎǎæ æǎǎ βÇǎ ÇíĒǎÇíÇŌ ŌííÇŌ ĀǎÇ Āǎǎ áíŌ ǎŌÇŌ ǎĒǎíÇŌ βǎÇ ǎǎ ÇǎíÇǎ Ýí ÞŌíĒÉ áíǎǎ ÇǎĀŌÇíí ;ǎǎĐǎβ Ýǎǎǎ íǎβǎ ĀŌÇÝĒÉ íŌβŌǎŌ æĀŌĒĒĒŌ ĀíŨí ǎǎĐÇ ÇǎĀǎŨ ĒíŌĒÉ ǎÇ íŨĒí Çǎǎǎ Ũǎí ĒŨŌ ŨĒÇíǎ ;ǎÞí ĀŌÇŨ ÇĒǎ βĒíŨ Āǎí Āǎ ŌŨÝ ÇǎǎŌǎǎíǎ ǎǎ íβǎ ǎǎ ÇǎŌĒĒÉ Çǎǎíí Ýí Ũíǎ ǎŌŨæŨíÉ ÇǎíǎÇí Ýí ǎβÉ æĐǎβ ÍĒí íÞǎǎ : ((βÇǎ ÇǎǎĀǎǎǎ Ýí ÇĒĒíÇǎ ÇǎĀŌǎÇǎ æǎǎ ĒǎβÉ

ÁáááÇ ;ÝßÑá Āā íÓíÑæÇ ãÚá ÁáÇ æáá íÚááæā Úáì áÇ íPíāæā;æPí Úáā Āāā ÁĐÇ Èíā áāā ÇáĀāÑ áā íÓíÈā ÁáÇ āā íÑíí ãæÇÓÇÈā Ýí ÇáāæÈ āÚā))(31).

ææÇÓá ÇáíÓíā ãÓíÑā ÈÇáÚíí ÇáPáíá ÇáĐí ÈPí ãÚā ÍÈì Āāā áāÇ ÇáÈPí ÇáíáÚÇā áā íBā áā ãÚā ÁáÇ ÇÈäÇā æÓÈÚæā ÑíáÇĐ ÈíāāÇ ÈáÚÈ ÚíÈ ííÓ íÓæāā ĀÑÈÚÈ ÁáÇÝ(32); æāÚ ĐáB PÇÈā ÍÈì PÈā ÓáííÇĐ ãÚáæäÇĐ .

æāā Áíā ÈáB ÇáĀíáÈ æÚíÑáÇ æííäÇ Āāā ÇáÚáā íÚááæā ÇáPíÑÈ ÓÑØÇĐ Ýí æíæÈ ÇáíáÇí ; áBāāā áÇ íÚááæāāÇ ÓÑØÇĐ Ýí ÓíÈā ;PÇá ÇÈā ÚÈí ÇáÈÑ: ((... æÓĀā ÇáÚāÑí ÇáÚÇÈí - æāæ ÚÈí Çááā Èā ÚÈí ÇáÚÓíÓ Èā ÚÈí Çááā [Èā ÚÈí Çááā] Èā ÚāÑ Èā ÇáíØÇÈ ÓĀā äÇáB Èā ĀāÓ ÝPÇá : íÇ ĀÈÇ ÚÈí Çááā ÁíÓÚäÇ ÇáÈíáÝ Úā PÈÇá āā ÍÑí Úā ÁíBÇā Çááā ÚÓ æíá æíBā ÈÚíÑáÇ ; ÝPÇá äÇáB : ÇáĀāÑ Ýí ĐáB Ááí ÇáBÈÑÈ æÇáPáÉ . æPÇá ĀÈæ ÚāÑ : íæÇÈ äÇáB áĐÇ æĀā BÇā Ýí íáÇí ÚíÑ ÇáāÓÑBíá ÝĀāā íÓāā ÇáāÓÑBíá æííáÚ ÇáĀāÑ ÈÇááÚÑæÝ æÇáāáí Úā ÇáāāBÑ BĀāā íPæá āā Úāā Āāā ÁĐÇ ÈÇÑÓ ÇáÚíæ PÈáæā æāā íáá āāāā ÓíÆÇĐ íÇÓ áá ÇáÇäÓÑÇÝ Úāāā Āáí ÝÆÈ āā ÇáāÓááíā ÈäÇ ííÇæáā Ýíā ...))(33) .

æÇáÚāÑí ÇáÚÇÈí ææ ÚÈí Çááā Èā ÚÈí ÇáÚÓíÓ ÇáÚāÑí ÇáÚÇáā ÇáÓÇáí ÇáÈPÉ ÇáĀāÑ ÈÇááÚÑæÝ ÇáäÇáí Úā ÇáāāBÑ(34) ;æāæ áäÇ áÇ íÓĀā Úā ãÓÑæÚíÈ PÈÇá āā ÍÑí Úā ÓÑÚ Çááā æíBā ÈÚíÑā ;æáBāā íÓĀā áā āā ÑíÓÈ ÈÓæÚ ÇáÈíáÝ Úā áĐÇ ÇáPÈÇá ; æBÇā Ñí ÇáĀäÇā äÇáB Ñíāā Çááā íPíPÇ ;ÝĀāā ĀÑíÚ ÇáĀāÑ ááPáÉ æÇáBÈÑÈ Áí ááPíÑÈ Áí āā BÇā Úáíā PíÑÈ āā íÓÚā ÇáÈíáÝ æāā BÇā ÚíÑ PÇíÑ ÝáÇ ÓíÁ Úáíā Āā ææ ÇäÓÑÝ Úā ÇáPÈÇá .

BäÇ Āā Ýí ÈÝÓíÑ ÇÈā ÚÈí ÇáÈÑ áBáÇā ĀāÇā íÇÑ ÇáāíÑÈ ÑÓí Çááā Úāā áÝÈÈ ØíÈÈ æáí Pæáā : (íÇÓ áá ÇáÇäÓÑÇÝ) æāā íPá (æíÈ Úáíā ÇáÇäÓÑÇÝ) áäÇ ííá Úáì Āā ÇáPíÑÈ áíÓÈ ÓÑØÇ Ýí ÓíÈ ÇáPÈÇá Èā áí ÓÑØ Ýí æíæÈā æÇááā ĀÚāā.

æPÇá ÇÈā PíÇáÈ : ((æĀĐÇ BÇā ÇáÚíæ ĀBÈÑ āā ÓÚÝ ÇáāÓááíā ÝÚáÈ Úáì Úā ÇáāÓááíā ÇáÚÝÑ ÝÇáĀæáí áāā ÇáÈÈÇÈ áäÇ Ýí ĐáB āā ÇáāÓáíÈ æĀā ÇäÓÑÝæÇ íÇÓ áĀāāá áÇ íĀāāæā ÇáÚØÈ ... æĀā ÚáÈ Úáì Úāāā ÇáááÇB Ýí ÇáĀPÇáÈ æÇááíÇÈ Ýí ÇáÇäÓÑÇÝ ÝÇáĀæáí áāā ÇáÇäÓÑÇÝ ;æĀā ÈÈÈæÇ íÇÓ áĀā áāā ÚÑØÇĐ Ýí ÇáÓáÇíÈ æííæÓ Āā íÚáÈæÇ ÁíÓÇĐ))(35).

æáæ BÇäÈ ÇáPíÑÈ ÓÑØÇĐ Ýí ÓíÈ ÇáíáÇí áäÇ ÁíÇÓ ÇÈā PíÇáÈ áāā ÇáÈÈÇÈ āÚ Bæā ÇáÚÇáÈ Úáì Úāāā Āāāā íááBæā Ýí ÇáĀPÇáÈ æííáæā Ýí ÇáÇäÓÑÇÝ .

æPÇá ÇáPÑØÈí Ýí ÈÝÓíÑā : ((PÇá áíáí Èā ÇáíÓā : áæ íáá Ñíá æÇíí Úáì ĀáÝ Ñíá āā ÇáāÓÑBíá æííā áā íBā ÈĐáB ÈĀÓ ÁĐÇ BÇā íØāÚ Ýí áíÇÈ Āæ äBÇíÈ Ýí ÇáÚíæ ; ÝĀā áā íBā BĐáB Ýæ äBÑæā áĀāā ÚÑÓ äÝÓā ááÈáÝ Ýí ÚíÑ āāÝÚÈ ááāÓááíā ÝĀā BÇā PÓíā ÈíÑÆÈ ÇáāÓááíā Úáííā ÍÈì íÓáÚæÇ ãÈā ÓáíÚā ÝáÇ íÈÚí íæÇÓā ; æāĀā Ýíā āāÝÚÈ ááāÓááíā Úáì ÈÚÓ Çáæíæā æĀā BÇā PÓíā ĀÑáÇÈ ÇáÚíæ áíÚáā ÓáÇÈÈ ÇáāÓááíā Ýí Çáííā; ÝáÇ íÈÚí íæÇÓā æĀĐÇ BÇā Ýíā äÝÚ ááāÓááíā ÝÈáÝÈ ÇááÝÓ áĀÚÓÇÓ ííā Çááā æÈæáíā ÇáBÝÑ Ýææ ÇáāPÇā ÇáÓÑíÝ ÇáĐí áíí Çááā Èā ÇáāĀāíā Ýí Pæáā: Āöäø Çáááó ÇúÓúÈóÑóí äöäö ÇáāöÁúäöäöíáö ÁöáúÝöÓáööáú Ááí ÚíÑáÇ āā ÁíÇÈ Çááíí ÇáÈí áíí Çááā ÈäÇ āā ÈĐá äÝÓā æÚáì ĐáB íæÈÚí Āā íBæā íBā ÇáĀāÑ ÈÇááÚÑæÝ æÇáāáí Úā ÇáāāBÑ))(36).

æPÇá ÇáÓÑíÓí : ((áÇ ÈĀÓ ÈÇáÇäáÓÇā ÁĐÇ ĀÈì ÇáāÓááíā āā ÇáÚíæ áÇ áÇ íØíPæāā(37) ;æáÇ ÈĀÓ ÈÇáÓÈÑ ÁíÓÇĐ ÈíáÇÝ áÇ íPæáā ÈÚÓ ÇáäÇÓ Āāā ÁáPÇá ÈÇáíí Ááí ÇáÈááBÈ Èá Ýí áĐÇ ÈíPíP ÈĐá ÇááÝÓ áÇÈÈÚÇá āÑÓÇÈ Çááā ÈÚÇáí ÝPí ÝÚáā ÚíÑ æÇíí āā ÇáÓíÇÈÈ āāāā ÚÇÓā Èā ÈÇÈÈ íáí ÇáíÈÑ æĀÈāí Úáííā ÑÓæá Çááā ÝÚÑÝäÇ Āāā áÇ ÈĀÓ Èā æÇááā ÇáāæÝP))(38).

2- ĀäÇ Çáæíā ÇáÈÇáí Ýææ Āāā áÇÈí āā ÇáÈÝÑPÈ Èíā íÇá ÇáĐáÈ æíÇá ÇáíÝÚ ÝĀā ÇÓÈÑÇØ ÇáPíÑÈ áæíæÈ ÇáíáÇí ĀāāÇ ææ Ýí íÇá íáÇí ÇáĐáÈ ;ĀäÇ Ýí íÇá íáÇí ÇáíÝÚ BĀā íÚÓæ ÇáÚíæ ĀÑÓ ÇáāÓááíā ÝĀāā íÈ ÇáíÝÇÚ ÈäÇ ÈíÓÑ ;PÇá Óíí ÇáĀÓáÇā : ((æĀäÇ PÈÇá ÇáíÝÚ Ýææ ÁÓí ĀāæÇÚ íÝÚ ÇáÓÇÆá Úā ÇáíÑāÈ æÇáííā ;ÝæÇíÈ ÁíáÇÚÇĐ ;ÝÇáÚíæ ÇáÓÇÆá ÇáĐí íÝÓí Çáííā æÇáíáíÇ áÇ ÓíÁ ĀæíÈ ÈÚí ÇáÁíáÇā āā íÝÚā ;ÝáÇ íÓÈÑØ áā ÓÑØ Èā ííÝÚ ÈíÓÈ ÇáĀáBÇā ;æPí äÓ Úáì ĐáB ÇáÚáäÇā : ĀÓíÇÈäÇ æÚíÑāā;ÝíÈ ÇáÈÝÑíP Èíā íÝÚ ÇáÓÇÆá ÇáÚÇáā ÇáBÇÝÑ æÈíā ØáÈā Ýí ÈáÇíā))(39).

æíPæá ÁíÓÇĐ : ((ÝĀäÇ ÁĐÇ ĀÑÇí ÇáÚíæ Çááíæā Úáì ÇáāÓááíā ÝĀāā íÓíÑ íÝÚā æÇíÈÇĐ Úáì ÇáāPÓæííā Bāāā ;æÚáì ÚíÑ ÇáāPÓæííā áĀÚÇāÈāā ... æáĐÇ íÈ ÈíÓÈ ÇáĀáBÇā Úáì Bā Áíí ÈäÝÓā æäÇáā āÚ ÇáPáÉ æÇáBÈÑÈ æÇááÓí æÇáÑBæÈ BāÇ BÇā ÇáāÓááæā áäÇ PÓíāā ÇáÚíæ ÚÇā ÇáíáíP āā íĀĐā Çááā Ýí ÈÑBā áÁíí BāÇ ĀĐā Ýí ÈÑB ÇáíáÇí ÇÈÈíÇá áĐáÈ ÇáÚíæ ÇáĐí PÓāāā Ýíā Ááí PÇÚí æíÇÑí ...))(40).

æíPæá ÁíÓÇĐ : ((æPÈÇá ÇáíÝÚ äÈā Āā íBæā ÇáÚíæ BÈíÑÇĐ áÇ ØÇPÈ ááāÓááíā Èā ;áBā ííÇÝ Āā ÇäÓÑÝæÇ Úā Úíæāā ÚØÝ ÇáÚíæ Úáì āā ííáÝæā āā ÇáāÓááíā ÝäÇ Pí ÓÑí ĀÓíÇÈäÇ ÈĀāā íÈ Āā íÈĐáæÇ āáíāā æāáí āā ííÇÝ Úáííā Ýí ÇáíÝÚ ÍÈì íÓáāæÇ ;æāÚíÑáÇ Āā íáíā ÇáÚíæ Úáì ÈáÇí ÇáāÓááíā æÈBæā ÇáāPÇáÉ ÁPá āā ÇáāÓÝ ÝĀā ÇäÓÑÝæÇ ÇÓÈæáæÇ Úáì Çáíííā ;ÝäÇ æĀāÈÇáā PÈÇá íÝÚ ;áÇ PÈÇá ØáÈ áÇ ííæÓ ÇáÇäÓÑÇÝ Ýíā ÈíÇá ;ææPÚÈ Áíí āā áĐÇ ÇáÈÇÈ))(41) .

3- Cǎæĭǎ CǎĒCǎĒ : Āā CǎPǎæ ĒUǎĒĒ CǎĭBǎ ĪCǎ CǎŌŪY Āāĭ āC BÇǎ Uáĭǎ CǎĭCǎ Yĭ CǎUŌŊ CǎǎBĭ; ĪUáĭ ĒNB CǎĀUĪCĪ áǎPĒCǎ áĀǎǎ Yĭ āBĒ āǎ ĩBǎææC ðŌCǎĒĒ Ēǎ ĵæCǎĀǎ ĒCǎĀUĪCĪ ĀǎǎC ðŌǎ Yĭ CǎĭĪǎĒ ĒUĪ ĒŌŊĪŪ CǎPĒCǎ ĵæǎĐC āC áC ĩŌĪ áǎC ĒPŊŊ āǎ Āǎǎ Yĭ æPĒ ŌPǎĒ CǎĭǎCĪ áǎUĪŌ ĪǎŌǎ CǎĀUĪCĪ áǎ BǎC ĐBŊǎ Ōĭ CǎĀŌǎCǎ ÇĒǎ ĒĪǎĪĒ(42) .

4- Cǎæĭǎ CǎŊCĒU ĀǎǎC áC āǎBŊ Āǎ āǎCǎ ĪCǎCĒ āǎ CǎŌŪY ĩŌĪ CǎPǎæ YĭǎC ĒǎǎU CǎĭǎCĪ ĵæǎBǎ ĐǎB ĪCŌ ĒǎC ĀĐC ĒǎU CǎŌŪY Ēǎǎ ĩŊĪǎǎ CǎĭǎCĪ ðĒǎUÇð áC ĩŌĒŌĪUǎǎ Yĭǎ ĒĪPĪ Āĭ ðŌǎĪĒ áǎǎŌǎǎĪǎ æǎC ĩŌĒŌĪUǎǎ ĀĪĪCĒ Āĭ āBÇĪĒ Yĭ CǎUĪǎ ĵĒǎ ĪǎĒĪ Uǎ ĀĪCǎĒĒ CǎĭǎCĪ āǎ CǎǎYÇŌĪ CǎUĪǎĒ āC ĩŌŊ ĒCǎǎŌǎǎĪǎ ŌŊŊCð ĒǎĪUÇð áC ĒPÇĒǎ Āĭ ðŌǎĪĒ ĵCǎPǎæ āĒĪǎ ĪǎǎĒ ĒCǎǎǎU āǎ CǎĭǎCĪ ĵBǎC PÇǎ ĀĒǎ ĪCǎĪ CǎUŌCǎĭ : ((... æǎBǎ áǎ Uǎǎ Āǎǎ áC āBÇĪĒ áǎǎǎ Uǎĭ CǎBŪCŊ BÇǎĀUǎĭ ĩŌŊĭ āYŌǎ Uǎĭ CǎŌY Āǎ CǎUÇĪŌ YĐǎB ĪŊCǎ ĪCĪǎ ĒĪĒ Uǎǎǎ ĀĪĒ CǎĒǎǎĒ æĀǎǎC ĪCŌ áǎ CǎĀPĪCǎ ĀĐC Uǎǎ Āǎǎ ĩPÇĒǎ Āāĭ Āǎ ĩPĒǎ Āǎ Uǎǎ Āǎǎ ĩBŌŊ PǎǎĒ CǎBŪCŊ ĒǎŌCǎĪĒǎ ĪŊCǎĒǎ æCŪĒPÇĪǎ Yĭ ŌCǎĒ CǎǎŌǎǎĪǎ PǎĒ CǎǎĒCǎCĒ æĪĒǎǎ áǎŌǎCĪĒ Yĭ ŌĒĪǎ Cǎǎǎ ĵĒǎBŌŊ ĒĐǎB ŌǎĒĒǎ))(43) .

æPÇǎ CǎŌǎBÇǎĭ Yĭ ĒYŌĪŊ Pǎǎǎ ĒUÇǎĭ : æǎC ĒǎPǎC ĒǎĪĪBǎ Āāĭ CǎĒǎǎĒĒ (CǎĒPŊĒ : 195): ((YBǎ āC ŌĪP Uǎĭǎ Āǎǎ ĒǎǎĒĒ Yĭ CǎĪĪ Āǎ CǎĪǎĪC Yǎǎ ĪCĪǎ Yĭ āĐC æĒǎ PÇǎ ÇĒǎ ĪŊĪŊ CǎŌĒŊĪ ĵæǎǎ ĪǎǎĒ āC ĪĪǎ ĒĪĒ CǎĪĒ Āǎ ĩPĒǎ CǎŊĪǎ Yĭ CǎĪŊĒ YĪǎǎ Uǎĭ CǎĪĪŌ āU ŪĪǎ PĪŊĒǎ Uǎĭ CǎĒĪǎŌ æUĪǎ ĒǎĒĪŊǎ áĒĒŊ ĪǎYŪ CǎĪCǎĪǎ))(44).

æPÇǎ CǎĪCŪU ÇĒǎ ĪŊŊ : ((æĀǎC ðŌǎĒĒ Īǎǎ CǎǎCĪĪ Uǎĭ CǎUĪĪ CǎBĒĪŊ āǎ CǎUĪǎ YŌŊĪ CǎĭǎǎǎĒ Ēǎǎǎ Āǎ BÇǎ áYŊŌ ŌĪCŪĒǎ æUǎǎ Āǎǎ ĪŊǎĒ CǎUĪǎ ĒĐǎB Āǎ ĪŊĪǎ CǎǎŌǎǎĪǎ Uǎĭǎǎ Āǎ āĪǎ ĐǎB āǎ CǎǎPÇŌĪ CǎŌĪĪĒ Yǎǎ ĩŌǎ ĵæǎĒĪ BÇǎ āĪŊĪ ĒǎǎĒ YǎǎǎæU æǎC ŌĪǎC Āǎ ĒŊĒĒ Uǎĭ ĐǎB æǎǎ Yĭ CǎǎŌǎǎĪǎ æCǎǎǎ ĀUǎǎ))(45) .

æǎC ŌB Āǎ CǎĭBǎ ĒǎǎU CǎĭǎCĪ ĪǎǎĒ áĪŌ ŊCĪUÇð áǎŌǎP CǎŌŪY;æĀǎǎC āǎ āǎ ĀĪǎ āC ĪĒŊĒĒ Uǎĭ CǎPĒCǎ Yĭ ĒǎB CǎĭCǎ āǎ āYÇŌĪ āĪPĒĒ áC ĩPÇĒǎC ĀĪǎ āBÇĪĒ Yĭ CǎUĪǎ Āǎ YCǎĪĒ áǎǎŌǎǎĪǎ. æǎǎC ĪǎBĪ ĐǎB Āǎ CǎǎŌǎǎĪǎ ðŌCǎĒǎǎ ĒǎŊCŪCĒ CǎǎŌCǎĭ æCǎǎYÇŌĪ ĪĒĪ Yĭ ĪCǎ CǎPǎĒ æCǎĒǎBǎ ĵĪ Yǎǎ PĪCŌ CǎǎŌCǎĭ æCǎǎYÇŌĪ ĒCĒ UŪĪǎ Yĭ CǎĪǎ ĪĒ Uǎĭ CǎǎŌǎǎĪǎ āŊCŪCĒǎ Yĭ Bǎ Īǎ PÇǎ ŌĪ CǎĀŌǎCǎ ÇĒǎ ĒĪǎĪĒ : ((Yǎǎ CǎĀǎŊ æCǎǎǎĪ æĀǎ BÇǎ āĒŌǎǎCð áĒĪŌĪǎ ðŌǎĪĒ æĪYŪ āYŌĪĒ YĪǎUŊ Yĭ CǎǎUÇŊŌ áǎ;Yǎǎ BÇǎ CǎĐĪ ĪYǎĒ āǎ CǎǎŌCǎĭ Āǎ ĪŌǎ āǎ CǎǎYÇŌĪ ĀBĒŊ áǎ ĩBǎ āĀǎǎŊCð Ēǎ ĵĒǎ ĪBǎǎ āĪŊǎCð ĀĐC BÇǎĒ āYŌĪĒ ĀBĒŊ āǎ ðŌǎĪĒ ... æǎǎ āĐC CǎĒCĒ ĀPŊŊŊ CǎǎĒĪ áUĒĪ Cǎǎǎ Ēǎ ĀĒĪ æĀǎĒCǎǎ āǎ ĀĒǎĒ CǎǎYÇP æCǎYĪǎŊ áǎC áǎǎ āǎ ĀUǎCǎ ĵYǎŌCǎĒ āǎBŊǎ ĒǎæU āǎ ŪPÇĒǎ āŌĒǎŌǎĒ ĀŌCǎĒ āUŊǎY ĀBĒŊ āǎ ĐǎB ĒUŌĒ Pǎǎǎ æĪǎĪĒǎ ĵæĒYǎĒŊ CǎǎCŌ ĀĐC ŌǎUǎC Āǎ āĪǎĪCð ĩPĒǎ ĀŌĪCǎ))(46).

æǎǎC ŌĒP ĪĒĒǎ Āǎǎ áC ĩŌĒŊŌ Yĭ ŌĪĒ CǎĭǎCĪ Āǎ ĪUǎĒ Uǎĭ Uǎ CǎYǎĒ CǎĪCǎĪĒ ĀǎǎC ĒǎǎB āǎ CǎPĪŊĒ āC ĪĪP áǎC CǎUŊŊ Uǎĭ CǎĀUĪCǎ ĵĒǎ ĩBŪ Āǎ ĒĒǎBǎ āǎ ĀĪĪCĒ āBÇĪĒ Yĭ CǎUĪǎ æǎǎ BÇǎ ĐǎB ĒǎĪŊĪ ĒĒ CǎŊUĒĒ Yĭ PǎǎĒǎ ĵĒǎ Āǎ ĒĪP ĀǎǎŌǎǎĪǎ ðŌǎĪĒ æǎǎ BÇǎĒ ĀĐǎ CǎǎŌǎĪĒ āĪŊĪ ĒĪŊǎĒ PǎǎĒ Āǎǎ CǎĪǎCǎ.

æǎĒǎ āĐǎ CǎǎBÇĪĒ Āǎ ĒǎB CǎǎŌǎĪĒ ĪǎBǎ Āǎ ĒĒĪP Yĭ ĪCǎCĒ BĒĪŊĒ āǎC ĪǎBǎ Āǎ ĪŌǎP YĪǎC æŌY CǎŌŪY Uǎĭ CǎĪǎCŪĒ CǎĪCǎĪĒ; YCǎĪCǎĪǎ CǎĀǎ Yĭ YǎŌŌĪǎ Uǎĭ ŌĒĪǎ CǎǎĒCǎ áC ĪǎǎBǎǎ āǎ CǎPǎĒ āC ĪǎBǎǎǎ āǎ ĒĪPĪP CǎUŊŊ Uǎĭ CǎĪǎǎĪ ĵĒǎ āǎ Yĭ CǎĪPĪPĒ Pǎǎ āŌĒŌŪYǎǎ æCŪPǎǎ ĒĪǎ āŌŊPĒ CǎĪǎǎĪ æŌǎĪCǎ CǎŌǎŌĒ CǎUŊŊCĒĪĒ ĵæǎU ĐǎB Yǎǎ ĪĪĒǎǎ ĒǎǎBÇǎCĒǎǎ CǎPǎĪǎĒ āǎ CǎǎBÇĪĒ Yĭ CǎUĪǎ āC ĩPŌ āŌCĪŪ CǎĪǎǎĪ æĀĐǎCĒǎǎ .

æǎC ŌB Āǎǎ PĪ ĒĪĒǎY CǎĀŊCǎ Yĭ ĒPĪŊŊ āĪĪ CǎǎBÇĪĒ Āǎ CǎǎŌǎĪĒ CǎĒĪ ĪǎBǎ Āǎ ĪĪĒǎC CǎĀPĪCǎ Uǎĭ Uǎǎ āC āǎ ĀUǎCǎ CǎĭǎCĪ ĵæǎCĒĪ ĪǎǎĒ āǎ CǎCĪĒǎCĪ Yĭ ĒPĪŊŊ ĐǎB CǎĀǎŊ ĵæCǎǎCĪĒ Uǎĭ CǎYǎĒ CǎĪCǎĪĒ Āǎ ĒĒPĪ Cǎǎǎ YǎC ĒǎĪĐ ĒĒPĪŊŊ āĒǎǎĒ æǎC ĪĒCǎ ĵĒǎ ĒǎBǎ ĀǎŊǎC áĀǎǎ CǎCŪĒĪCǎ CǎĐĪǎ ĪŌǎǎǎ PĪCŌ CǎĀǎǎŊ;æĪǎĒĒĪ UǎĪǎC Āǎ ĒŊCĪŪ ĪǎǎCð Āǎǎ CǎUǎǎ CǎUÇǎǎĪ.

æUǎĭ ĐǎB Yǎǎǎ āĒĪ āC ŪǎĒ Uǎĭ Uǎ ŌCǎYĒ āǎ Āǎǎ CǎĪP ĒUĪ ĒĐǎ CǎĪǎĪ æCŌĒŌCŊĒ Āǎǎ CǎUǎǎ æCǎĪĒĒĒ ĀǎǎC ĒǎǎB āǎ CǎPĪŊĒ āC ĒŌĒŌŪ Ēǎ ĀĪĪCĒ āBÇĪĒ Yĭ CǎUĪǎ;Āǎ ĒPĪǎ ðŌǎĪĒ áǎǎŌǎǎĪǎ ĵYǎǎC āĒCŌŊĒ CǎPĒCǎ ĪǎǎĒ ĵæǎĪŌ áUŊŊǎǎ āǎǎ ĀĪĐ ĒCǎŊĪŌĒ Āǎ ĪǎBŊ UǎĪǎǎ ĒĪUǎĪ Āǎǎǎ áĪŌǎC āǎ Āǎǎ CǎPĪŊĒ ĵĒǎ CǎǎCĪĒ UǎĪǎ Āǎ ĪYŊĪ ĒĐǎB æĪǎĪ áǎ BÇǎ āǎ ĀĪŌCð āǎ CǎPÇǎĒĪ ĒǎǎŊ CǎĭǎCĪ

PÇǎ ÇĒǎ ĀĒĪ CǎUŌ : ((æĀǎ BÇǎ CǎUĒĪ ŪCĪŌCð Uǎ āUŊŊĒ ĒUŌ ĐǎB Āǎ CǎUǎǎ Ēǎ YǎC ĪǎǎĪ ŪǎC ŪĪŌ Uǎǎ āǎC ĪCǎ Ēǎ CǎŊŌǎǎ ĵĒǎ ĪŌĒǎ Āǎ ĪŌPŌ Uǎǎ Cǎǎǎǎ áUĪŌǎ ĵæǎBǎ UǎĪǎ Āǎ ĪYŊĪ ĒPĪCǎ ŪĪŊǎ Ēǎ æĪŊŌĪ ĒĐǎB æĪǎĪ Āǎ ĪBǎǎ PÇǎĒCð Ēǎ))(47) .

æĐǎB Āǎ Cǎǎǎ ŪŌ æĪǎ PĪ ŪĐŊ ŪĪŊ CǎPÇĪŊĪ Uǎĭ CǎĭǎCĪ ĵæǎBǎǎ CŌĒŊŌ áĐǎB Āǎ ĪBǎǎǎC āǎ CǎǎCŌĪǎ áǎǎ æŊŌǎǎǎ áC CǎǎĒĒŌĪǎ CǎǎCǎĪǎ áǎǎĪCǎĪǎ YPÇǎ ĒUÇǎĭ : áĪŌ Uǎĭ CǎŌŪYÇǎ æǎC Uǎĭ CǎǎŊŌĪ æǎC Uǎĭ CǎĐĪǎ ĀĐC áC ĪĪǎǎ āC ĪǎYBǎǎ ĪŊĪ ĀĐC āŌĪǎC áǎǎ æŊŌǎǎǎ . (CǎĒǎĒĒ :91) .

PCá ČáíČYÚ ČÈä BÈÍÑ : ((YáíÓ Úáí äÁáČÁ ÍÑì ÆÐÇ PÚÍæÇ æäÖíæÇ Yí ÍČá PÚæÍäã ;æáã íÑìYæÇ ÈČääČÓ ;æáã íÈÈØæäã æää äíÓäæä Yí ÍČáãã ;æáãÐÇ PCá : äÇ Úáí ČááíÓáíä ää ÓÈíä æČááá ÚYæÑ Ñííä ...))(48) .

6-ßáãÉ ÄäÖÇY

PÍ AÖÑäÇ ää PÉá Ááí Ää ääÇB äöä Äää ČáÄäæÇÁ Yí ÚÖÑäÇ äöä ÄÑČí Ää íÓÈÚä ČáPæá ÈÚíä ČääÓí Yí ČáæÖæá Ááí ÄäæÑ ÈÇØáÉ äÇ íPÑäÇ ČáÖÑÚ ČáíáíY ;æČáÄäÖÇY íPÈÖíäÇ Ää ääÈä Úáí Ää ääÇB ää PCá ÈÚíä ČääÓí Íæä Ää íPÚ Yí äÉá ÐáB ČáÈÇØá :

1- Yää äÁáČÁ ČáÄÖÈÇÐ Óíí PØÈ Ñíäã Čááã ČáÐí íPæá : ((Ää Éáb ČáÁíBČä ČääÑíáíÉ áíÓÈ ääÖæíÉ ÈííÉ äÇ ííæÖ ČáÚää ÈäÇ Yí Áí ÚÑY ää ÚÑæY ČáÄäÈ ČääÓááÈ ÈÚí äÖæá ČáÁíBČä ČáÁííNÉ Yí ÓæÑÈ ČáÈæÈÈ ;ÐáB Ää ČáííBÈ æČáæÇPÚ ČáÐí ÈæÇíäã Yí ÓÈì ČáÚÑæY æČáÄäBäÈ æČáÄÖäáÈ áí ČáÈí Èííí Úä ØÑíP ČáÇíÈäÇí ČääØáP Áí ČáÁíBČä äæ ÄäÖÈ äáÁíÐ Èä Yí ÚÑY ää ČáÚÑæY Yí ÓäÇä ää ČáÄÖäáÈ Yí äBČä ää ČáÄäBäÈ äU Úíä äÓíČä ČääÑíáÉ ČáÁííNÉ ČáÈí íÈ Ää íÖÇÑ ÁáíäÇ äÈì ÄÖÈíÈ ČáÄäÈ ČääÓááÈ Yí ČáíČá ČáÈí ÈäBäãÇ ää ÈäYíÐ äÐä ČáÁíBČä BäÇ BČä íČáäÇ Úáí äÖæá ÓæÑÈ ČáÈæÈÈ))(1) . æíPæá ääÈPíÇð ää íPYæä Úáí ČääÖæÖ ČáÈí ÈÄäÑ ÈÇáPÈÇá ááíYČU YPØ äUÈÈÑíä ÄäãÇ ČáÁíBČä ČáääÇÆíÉ : ((Ää äÐä ČääÖæÖ ČáÈí íáÈíÆæä ÁáíäÇ äÖæÖ äÑíáíÉ ÈæÇíä æÇPÚÇð äUíäÇð ;æäÐÇ ČáæÇPÚ ČääÚíä Pí íÈBÑÑ æPæUä Yí ííÇÈ ČáÄäÈ ČääÓááÈ æYí äÐä ČáíČáÉ ÈØÈP äÐä ČääÖæÖ ČääÑíáíÉ ;äÄä æÇPÚäÇ íPÑÑ ÄäãÇ Yí äÉá Éáb ČääÑíáÉ ČáÈí æÇíäÈäÇ Éáb ČääÖæÖ ÈÈáb ČáÁíBČä æáBä äÐÇ áíÓ äUäÇä Ää äÐä áí ÚÇíÉ Čáääì æÄä äÐä ääÇíÉ íØæÇÈ äÐÇ Čáííä ;ÄäãÇ äUäÇä Ää Úáí ČáÄäÈ ČääÓááÈ Ää ÈäÖí PíäÇð Yí ÈíÓíä ÚÑæYäÇ æYí ÄÖÇÁÈ ČáÚæÇÆP ää ØÑíPäÇ íÈì ÈÈäBä Yí ČáääÇíÉ ää ÈØÈíP ČáÁíBČä ČáääÇÆíÉ ČáæÇÑíÉ Yí ČáÓæÑÈ ČáÁííNÉ æČáÈí BČäÈ ÈæÇíä æÇPÚÇð ÚíÑ ČáæÇPÚ ČáÐí æÇíäÈä ČääÖæÖ ČääÑíáíÉ))(2) .

æíPæá : ((YÄÐÇ BČä ČääÓááæä Čáíæä äÇ íääBæä ÈæÇPÚää ÈíPíP äÐä ČáÁíBČä ;Yää -ČááíÚÈ æäÄPÈÇð-ÚíÑ äBäYíä ÈÈíPíPäÇ -æáÇ íBäY Čááã äYÓÇð ÁáÇ æÓÚäÇ-æáãä Yí ČáÁíBČä ČääÑíáíÉ ÓÚÈ íÈíÑíæä äUäÇ íÈì íäÈäæÇ Ááí ÈäYíÐ äÐä ČáÁíBČä ČáÁííNÉ ÚáíäÇ íBæäæä Yí ČáíČá ČáÈí íÓÈØíÚæä äUäÇ ÈäYíÐäÇ ;æáBä Úáíäã Ää äÇ íáææÇ ÄUäÇP ČääÖæÖ ČáääÇÆíÉ áÈæÇYP ÁíBČä ČääÖæÖ ČääÑíáíÉ ;æUáíäã Ää äÇ ííááæÇ ÖUYäã ČáíÇÖÑ Úáí Ííä Čááã ČáPæí ČáäÈíä))(3) . Yáíä äáÇíU Ää Bä äÇ íPÖíä Óíí PØÈ ää Pæáä ÈÚíä ČääÓí Ääã äÇ íÓí Ää ääÖä ČääÖÈÖUYíä ÈäÇ ääÖä Èä ČáÄPæíČá ČáPČíÑíä ;æÄä äáäÖÈÖUY äáíæíÉ Yí ČáÚää ÈÁíÇÈ ČáBÝ ;Äæ ČáÇBÈYČÁ ÈíäÇí ČáíYU YPØ ÈíÓÈ íČáã æPíÑÈä ;æáBäã íUÈÈÑ ÐáB ÄäÑÇð äÄPÈÇð íÈÈ ČáÓÚí ČáíÈíÉ Yí ÈÚííÑä ÈÚíÈ ČáæÖæá Ááí ČáPæÈ ČáÈí íäBä äUäÇ ÈäYíÐ ČääÑíáÉ ČáääÇÆíÉ ää äÑČíä ČáíäÇí .

æáæ ÇBÈYí ČáPÇÆáæä ÈÚíä ČääÓí Yí ÚÖÑäÇ ÈäÉá äÐÇ ČáPæá ääÇ ČíÈíäÇ Ááí ÈÓæíí äÉá äÐä ČáÖYíÇÈ ;äÄä ČáíäÇY ííäÆÐ ÓíBæä ääÇ íäæä ÄäÑä æíPá íØÑä . æČáÚííÈ Ää ÈÚÖ ÄÖíÇÈ ČáYäã ČáíÇØíÁ Yí äÐä ČáPÖíÈ Pí ČUÈäíæÇ Úáí ÄPæČá Óíí Ñíäã Čááã Yí äÐä ČääÓÁáÈ áÈÈÑíÑ äÇ ÐäÈæÇ Ááíä YPí ÐBÑ ČääÖÈÖÇÑ ÓČää ČáÈääÖÇæí Úä ÈÚÖ ää BČäæÇ íäÈÖÈæä Ááí Óíí PØÈ Ääãä BČäæÇ íPæáæä ÈÄäãÇ Yí ÚÖÑ ÇÖÈÖÚÇY íÓÈä ČáÚÖÑ ČááBí ;PCá : ((æÚáí äÐÇ Yää äÇ íÚÑYæä ČáÄäÑ ÈČääÚÑæY æČáááí Úä ČáääBÑ ;æáÇ íPÑæä ČáíäÇí ;æíÓUäæä Ää ØæíÇÈäã Pí ČÑÈííä Úä ČáÄÖáČä ÈÑÖÇÆäã ÈäÐÇ ČááíÈäU ČáíČááí;æáBä äÇ ÈYÓí ÚPæí ČáÓæÇí äUäã áÄäãÇ Yí Úáí ČáÇÖÈÖÚÇY ČáÐí ííÖ ČáÓæÇí ää ČáäÖÑBČÈ ;Èä ÖUä ÈÚÖäã Ää äÐÇ äæ ääãì Óíí PØÈ))(4) . æBäÇä Óíí Yí äÑíáíÉ ČáÁíBČä ČáíäÇíÉ äÇ íUØí äÐÇ ČáÈUáíä ČáYČÓí ČáÐí æÖáæÇ Ááíä ;æäæ íÈì Yí äÖÇÆá ČáíäÇí ää íPá Ääã äÇ íäÇí Yí äÐÇ ČáÚÖÑ;æÖÑæUä Yí ČáÚää ČáíäÇí ííä Úáí íäÇY ÐáB ;æÄäãÇ PÖí äÇ ÄÖáYäÇä ää Úíä ÈBäíY ČääÓááÈ ÈäÇ äÇ íPíÑ Úáíä .

2- æäää ÈÇÈÚ ČáÄÖÈÇÐ ÓííÇð Yí ÐáB ČáíBÈæÑ ÚÈí Čááã Èä Áíáí PČíÑí Yí BÈÇÈä : (ČáíäÇí Yí ÓÈíä Čááã)ííÈ äČá Ááí ČáPæá ÈÚíä ČääÓí ;áBä ää ííÑYä ÐáB Ááí ÓíÁ ää ČáÈÖæÑÇÈ ČáÈÇØáÉ ČáÈí ČáíÑY ÁáíäÇ ÄÑÈÇÈ äUÑíÈ ČáíYČU æÄÖÈÇäãã ;Èä Ääã Èíä Yí BÈÇÈä äÐÇ íPíÈÈ ČáíäÇí æíYU Yíä BÈíÑÇð ää ÓÈäÇÈ ČáääÇÑPíä Íæää . ÚíÑ Ääã Pí æPÚ ääã Yí äÐÇ ČáBÈÇÈ äÇ äÑČä íØÄ íäÈÚí ČáÈäÈíä Úáíä æäæ Ääã äÖÈ ČáPæá ÈÚíä ČääÓí Ááí ČáØÈÑí æČáPÑØÈí æÇÈä BÈíÑ ;æÐáB ííÈ PCá Yí BÈÇÈä ČáäÐBæÑ : ((æáBä Ñíí ČááíPæä Úíä ČääÓí ÁÁí äÑíáÉ ää äÑČíä ČáíäÇí æäæ ČáUČáÑ)) Èä ÁíČá ÈČáíÇÖíÈ Úáí ÈYÓíÑ

ÇáØÈÑÍ (10/34) ;æËÝÓÍÑ ÇáÞÑØÈÍ ÇáÍÇäÚ áÁÍßÇä ÇáÞÑÄä (8/39);(20/37);æËÝÓÍÑ ÇáÞÑÄä ÇáÚÚÍä áÇÈä ßÈÍÑ (2/322)(5).

æãÐÇ ÇáÐÍ ÞÇáá ÇáÍßÈæÑ ÇáÞÇÍÑÍ áÍÓ ÈÕÍÍ ;Ýäá ÍÞá ÇáØÈÑÍ æáÇ ÇáÞÑØÈÍ æáÇ ÇÈä ßÈÍÑ ÈÄäá áÇ äÓÍ ÝÍ äÑÇÍä ÇáÍäÇÍ ;æÞÍ äÞááÇ ää ÞÈä ÄÞæÇááá ÝÍ ÁÈÈÇÈ ÇáäÓÍ ;æÇáäæÇÓÚ ÇáÈÍ ÄÓÇÑ ÁáÍäÇ ää ÈÝÇÓÍÑäá áÍÓ ÝÍäÇ ÇáÞæá ÈÚÍä ÇáäÓÍ ÈÐáß Èä ÝÍ ÈÚÓäÇ ÇáÈÕÍÍ ÈÇáäÓÍ .

æÄáÍß ÈÍÇä äÐä ÇáäæÇÓÚ ää ÈÝÇÓÍÑäá ÑÍäáá Çááá áÍÈÈä áß ÕæÇÈ äÇ ÁÍÚÍ :

1- ÝÇáäæÓÚ ÇáÐÍ ÄÓÇÑ ÁáÍä ÚäÍ ÇáØÈÑÍ ææ ÝÍ ÈÝÓÍÑ Þæáá ÈÚÇáÍ: æÄä ÍäÍæÇ ááÓäá ÝÇÍäÍ ááÇ (ÇáÄäÝÇá :61) ;ÝÞÍ ÞÇá ÇáØÈÑÍ ÈÚÍ Ää ÄæÑÍ ÄÞæÇá ää ÞÇá ÈäÓÍ äÐä ÇáÁÍÈ : ((ÝÄäÇ äÇ ÞÇáá ÞÈÇÍÈ æäá ÞÇá äÈä Þæáá ää Ää äÐä ÇáÁÍÈ ääÕæÍÈ ÝÞæá áÇ ÍäÇáÈ ÚáÍä ää ßÈÇÈ æáÇ ÓäÈ æáÇ ÝØÑÈ ÚÞá ...æÞæá Çááá ÝÍ ÈÑÇÁÈ: ÝÇÞÈáæÇ ÇáäÕÑßÍä ÍÍÈ æÍÈÈæäá ÚÍÑ äÇÝØ Íßäöä Íßäö Þæáá: æÄä ÍäÍæÇ ááÓäá ÝÇÍäÍ ááÇ áÄä Þæáá: æÄä ÍäÍæÇ ááÓäá ;ÄäáÇ ÚäÍ Èä Èäæ ÞÑÍÚÈ æßÇäæÇ ÍäæÍÇð Áäá ßÈÇÈ; æÞÍ ÄÐä Çááá Íä ÈäÇÄä áááÄäáíä ÈÓáÍ Áäá ÇáßÈÇÈ æäÈÇÑßÈäá ÇáÍÑÈ ÚáÍ ÁÍÐ ÇáÍÓÍÈ ääáá ;æÄäÇ Þæáá ÝÇÞÈáæÇ ÇáäÕÑßÍä ÍÍÈ æÍÈÈæäá ÝÄäáÇ ÚäÍ Èä äÕÑßæ ÇáÚÑÈ ää ÚÈÍÈ ÇáÄæÈÇä ÇáÐÍä áÇ ÍæØ ÞÈæá ÇáÍÓÍÈ ääáá ÝáÍÓ ÝÍ ÁÍÍ ÇáÁÍÈíä äÝÍ Íßä ÇáÁÍÑÍ Èä ßä æÇÍÈ ääááÇ áÍßäÈ ÝíäÇ ÄäÓáÈ Ýíä))(6).

ÝÇáÍÍÈ ÄÐä áÍÓ Úä äÓÍ äÑÇÍä ÇáÍäÇÍ;æÄäáÇ äæ ÍÇØ ÈÞÓÍÈ ÇáÓáÍ äÚ ÇáßÇÝÑÍä °ÁÍ Ää äÄáÇÄ ÇáßÝÇÑ -ÇáÐÍä äöÓÍ ÇáÄäÑ ÈÇáßÝ Úäáá æÓÇÑ ÇáæÇÍÈ ÞÈÇááá ÇÈÈÍÇÄð -áá ÍæØ ÚÞÍ ÇáÓáÍ äÚäá ßäÇ äæ ÕÑÍÍ Þæáá ÈÚÇáÍ : æÄä ÍäÍæÇ ááÓäá ÝÇÍäÍ ááÇ ; Ää Ääá áÇ ÍæØ Ðáß ; ;ÝÄäá Ää ÞááÇ ÈÇáÄæá ÝäÐä ÇáÁÍÈ áÍßäÈ æÄä ÞááÇ ÈÇáÈÇáÍ ÝÇáÁÍÈ ääÕæÍÈ;æÇáØÈÑÍ ÍÞæá ÈÚÍä äÓÍäÇ;ÝäÇ ÚáÇÞÈ äÐÇ ÇáÞæá ÈÚÍä äÓÍ äÇ ßÇä ÄæáÇð ää ÈÍÑÍä ÇáÍäÇÍ Äæ ÇÞÈÓÇÑ ÝÑÓÍÈä ÚáÍ ää ÇÚÈÍ ÚáÍäÇ ÝÞØ ;

2- æÄäÇ ÈÇáäÓÈÈ áÈÝÓÍÑ ÇáÞÑØÈÍ ÝÞÍ ÄÓÇÑ ÇáÍßÈæÑ ÇáÞÇÍÑÍ ÝÍä ÁáÍ äæÓÚÍä .

ÇáäæÓÚ ÇáÄæá : äæ ÁÍØÇð ÝÍ ÈÝÓÍÑ Þæáá ÈÚÇáÍ : æÄä ÍäÍæÇ ááÓäá ÝÇÍäÍ ááÇ ÍÍÈ ÞÇá ÑÍäá Çááá : ((æÞÍ ÇÍÈáÝ ÝÍ äÐä ÇáÁÍÈ ää áÍ ääÕæÍÈ Ää áÇ ; ÝÞÇá ÞÈÇÍÈ æÚßÑäÈ : äÓÍäÇ ÝÇÞÈáæÇ ÇáäÕÑßÍä ÍÍÈ æÍÈÈæäá ; æÞÇÈáæÇ ÇáäÕÑßÍä ßÇÝÈ; æÞÇáÇ : äÓÍÈ ÈÑÇÁÈ ßä äæÇÍÚÈ ÍÈÍ ÍÞæáæÇ áÇ Áäá ÁäÇ Çááá ;ÇÈä ÚÈÇÓ : ÇáäÇÓÍ ááÇ ÝäÇ ÈääæÇ æÈÍÚæÇ ÁáÍ ÇáÓáá ;æÞÍä : áÍÓÈ ÈääÕæÍÈ Èä ÁÑÇÍ ÞÈæá ÇáÍÓÍÈ ää Ääá ÇáÍÓÍÈ)).ÍÈä ÕÑÚ ÑÍäá Çááá ÝÍ ÈÍÇä ÈÚÓ ÇáÁÍäÈ ÇáÈÍ ÈÚÓÍ ÇáÞæá ÈÚÍä ÇáäÓÍ(7) .

ÝÇáßáÇä ÄÐä ÞÓÇÈÞä ÍÍæÑ Íæá äæØæÚ ÇáÓáÍ æÞÍ äÑ ÇáßáÇä ÝÍä .

æÄäÇ ÇáäæÓÚ ÇáÈÇáÍ Ýäæ ÍÇØ ÈÞæáá ÈÚÇáÍ : ÝÐßÑ ÁäáÇ ÄäÈ äÐßÑ ;áÓÈ ÚáÍäá ÈäÓÍØÑ . (ÇáÚÇÓÍÈ :21-22) ;æßáÇä ÇáÞÑØÈÍ ÝÍä ÁÈÚÍ äÇ Íßæä ÚäÇ ÐßÑä ÇáÍßÈæÑ ÇáÞÇÍÑÍ ;Ðáß Ää ÇáÞÑØÈÍ ÍÞæá ÝÍ äÐÇ ÇáäæÓÚ : ((... ÝÐßÑ ÁÍ ÝÚÚäá ÍÇ áÍäÍ æÍæÝäá ; ÁäáÇ ÄäÈ äÐßÑÁÍ æÇÚÚ; áÓÈ ÚáÍäá ÈäÓÍØÑ ÁÍ ÈäÓáØ ÚáÍäá ÝÈÞÈááá Èä äÓÍÈäÇ ÁÍÈ ÇáÓÍÝ)) Èä ÞÇá ÑÍäá Çááá : ((... ÁäÇ ää ÈæáÍ æßÝÑ ;ÇÓÈÈäÇÄ ääÞØÚ ÁÍ áßä ää ÈæáÍ Úä ÇáæÚÚ æÇáÈÐßÍÑ ÝÍÚÐÈä Çááá ÇáÚÐÇÈ ÇáÄßÈÑ ...æÞÍä : äæ ÇÓÈÈäÇÄ äÈÓá æÇááÚäÍ : áÓÈ ÈäÓáØ ÁäÇ ÚáÍ ää ÈæáÍ æßÝÑ ÝÄäÈ äÓáØ ÚáÍä ÈÇáÍäÇÍ æÇááá ÍÚÐÈä ÈÚÍ Ðáß ÇáÚÐÇÈ ÇáÄßÈÑ ÝäÇ äÓÍ ÝÍ ÇáÁÍÈ ÚáÍ äÐÇ ÇáÈÞÍÑ))(8) .

æäÚäÍ Ðáß Ääá ÑÍäá Çááá ÞÍ ÁÈÈÈ ÇáäÓÍ ÁÐÇ ßÇä ÇáÇÓÈÈäÇÄ ääÞØÚÇð ;áÄä ÇááÚäÍ ÝÍ äÐä

ÇáÍÇáÈ Ääá áÍÓ ÚáÍß ÍÇ áÍäÍ ÁäÇ ÇáÈÐßÍÑ;æÄäÇ ÈÚÐÍÈ ää ÈæáÍ æßÝÑ Ýäæ ÁáÍ Çááá áÇ ÁáÍß;æäæ ÍÞæá Ää ÇáÁÍÈ ÚáÍ äÐÇ ÇáÈÞÍÑÍ áÇÈÍ Ää Èßæä ääÕæÍÈ áÄäá ÈÈÕÑÍÚ ÇáÍäÇÍ ää ÍÚÍ ÇáÑÓæá áÍÑÍ äÐßÑ Èä ÓÇÑ áÍÇáÍÇð ÁÍØÇð ;æÄäÇ ÚáÍ ÇáÞæá ÈÄä ÇáÇÓÈÈäÇÄ äÈÓá ÝáÓäÇ áÍÈÇÍä ÁáÍ ÇáÞæá ÈÇáäÓÍ áÄä ÇáÁÍÈ äÝÓäÇ ÈÍäá äÚäÍ ÇáÍäÇÍ æÇáÞÈÇá °áÄä äÚäÇÇ ÓÍßæä ÍÍäÆÐ : áÓÈ ÈäÓáØØØ ÁäÇ ÚáÍ ää ÈæáÍ æßÝÑ ÝÄäÈ äÓáØØØ ÚáÍä ÈÇáÍäÇÍ ;æÚáÍ äÐÇ ÇáÈÞÍÑÍ áÇ äÓÍ ÝÍ ÇáÁÍÈ áÄäáÇ ÈäÝÓäÇ ÞÍ ÕÑÚÈ ÍäÇÍ ää ÈæáÍ æßÝÑ.

ÝÄíä ÝÍ Þæá ÇáÞÑØÈÍ Ääá áÇ äÓÍ ÝÍ äÑÇÍä ÇáÍäÇÍ ;

4- æÄäÇ ÇáäæÓÚ ÇáäÕÇÑ ÁáÍä ÚäÍ ÇÈä ßÈÍÑ Ýäæ ÝÍ ÈÝÓÍÑ Þæáá ÈÚÇáÍ : æÄä ÍäÍæÇ ááÓäá ÝÇÍäÍ ááÇ ;ÍÍÈ ÞÇá ÇÈä ßÈÍÑ ÑÍäá Çááá : ((æÞÇá ÇÈä ÚÈÇÓ æäÍÇáÍ æÓÍÍ Èä ÁÓäá æÚØÇÄ ÇáÍÑÓÇáÍ æÚßÑäÈ æÇáÍÓä æÞÈÇÍÈ: Ää äÐä ÇáÁÍÈ ääÕæÍÈ ÈÁÍÈ ÇáÓÍÝ ÝÍ ÈÑÇÁÈ : ÞÇÈáæÇ ÇáÐÍä áÇ ÍÄäæä ÈÇááá æáÇ ÈÇáÍæä ÇáÁÍÑ ÇáÁÍÈ ;æÝÍä äÚÑ ÁÍÓÇ áÄä ÁÍÈ ÈÑÇÁÈ ÝÍäÇ ÇáÄäÑ ÈÞÈÇááá ÁÐÇ Ääßä Ðáß ÝÄäÇ Ää ßÇä ÇáÚÍæ ßÈÝÇ ÝÄäá ÍæØ ääÇÍäÈäá; ßäÇ ÍáÈ ÚáÍä äÐä ÇáÁÍÈ ÇáßÑÍäÈ æßäÇ ÝÚá ÇáäÈÍ íæä ÇáÍÍÈÍÈ ÝäÇ ääÇÝÇÈ æáÇ äÓÍ æáÇ ÈÍÓÍØ æÇááá ÁÚäá))(9).

ÝÇáßáÇä ÄÐä Íæá ÚÍä äÓÍ Þæáá ÈÚÇáÍ : æÄä ÍäÍæÇ ááÓäá ÝÇÍäÍ ááÇ ;æÞÍ äÑ Ää ÇáÞæá ÈÚÍä äÓÍ äÐä ÇáÁÍÈ áÇ ÍÚäÍ ÇáÞæá ÈÄäá áÇ äÓÍ ÝÍ äÑÇÍä ÇáÍäÇÍ ;æÄäáÇ äæ ßÞæá ÈÚÓ Ääá ÇáÚäá : Ää ÇáááÍ Úä ÇáÞÈÇá ÝÍ ÇáÄÓäÑ ÇáÍÑä áÍßä æáÍÓ ÈääÕæÍ æÇááá ÁÚäá.

3- æäá äÄáÇÄ ÇáÍßÈæÑ ÚáÍ Èä äÝÍÚ ÇáÚáÍÇáÍ ÇáÐÍ ÝäðÓÍ ÝÍ ßÈÇÈä :(ÄäáÍÈ ÇáÍäÇÍ ÝÍ äÕÑ ÇáÍÚæÈ) ÓÈäÇÈ ÇáÞÇÆáÍä ÈÄä ÇáÍäÇÍ ÕÑÚ ÝÍ ÇáÄÓáÇä ááÍÝÇÚ ÝÞØ ßäÇ Óäáá ÇáÚÍÍ ää ÇáäÈÇÍÈ ÇáÓÍÈÈ ;ÁäÇ Ääá ÞÍ ÍÇæá ÝÍ ßÈÇÈä ÇáäÐßæÑ Ää ÍæÝÞ Èíä Þæá ÇáÕÑßÓÍ æÞæá ÇáÓáÝ æäá ÈÚÍäá ÍÍÈ

ĀNĪŪ ČáíáČŸ ĒíááāČ Āáí āīNĪ ČáČŌŦáČĪ PČÆáČŦ : ((æČáíPíPÉ Āā ČáŌNĒŌÍ NĪāā Čáāā ŌČĪP ÝÍ Pæāā Āā āNČĪá ČáíáČĪ ÍŪāā ĒāČ ÝÍ ČáŪNæŸ ČáāŌČĒĒĒ āīŦĪÁ ÝÍ ĒŌŪÍŸā āĀPæČá ČáŌáŸ ČáPČÆáíā ĒČáāŌÍāĀ ČáŌáŸ áČ ÍPŌĪæā ĒČáāŌÍ ČáāŪāī ČáŦÍ āæ ÍPŌĪā æāæ ČáĀŌČáĒ ĒÍĒĒ áČ ÍĒĒŌ ČāĒĒČāā ĀĒĪČŦ; æĀāāČ ÍPŌĪæā āŪāī ĀŪā æĀŌāā āā ŦáB ÝĀā ČáāŌÍ Ūāīāā ÍŌāā ČáĒPííí æČáĒĪČā æČáĒĪŌÍŌ æāīæ ŦáB ÝáÍŌ āāŌNĒŌÍ Āā ÍÍČĒā ČáŌáŸ Āáí ČŌŦáČĪ ČāāĒĀĪNĪā;æāŦā ŪŸāĒ āāā NĪāā Čáāā Ūā PŌĪ ČáŌáŸ ĒČáāŌÍ)) Āáí Āā PČá : ((æČáíPíPÉ Āā ČáíáČŸ Ēíā ČáŌNĒŌÍ æŪāāČá ČáŌáŸ āæ ÝÍ āŌāī ČáāŌÍ áČ ÝÍ ČáŪāā ĒāNČĪá ČáíáČĪ æĀáČ ŸČáŌáŸ áČ ÍĒáŸæā ČáāŌĒŌŪŸ āā ČáāŌāāíā ČáŦÍ ÍČáā āŌČĒĒĒ áÍČá ČáNŌæā ÝÍ āĒĒĒ ĒČáPĒČá ;æĀāāČ ČáæČĪĒ Ūáíā Āā ÍĒĒā áĒÍ ÍŌā Āáí ÍČá PæĒ ÍČāī ÝíāČ ČáBŸČN))(10) .

æĀPæá :
1- áČ ŌB Āā ČáŌáŸ áČ ÍĒáŸæā ČáāŌĒŌŪŸ ĒČáPĒČá ;áĒā ČáŌNĒŌÍ āā ÍĒĒŸŌ ĒŪĪā ĒĒáíŸā ;æĀāāČ āāŪā āāā āĀāā ĀāŌāā ĒČáŌĒĒ æČáBŸ Ūā ČáPĒČá .

æāāČ ÍĒā Āā ČáĀāN āÍŌ āīNĪ ÍáČŸ ÝÍ ČáČŌŦáČĪ Āā āĒĒĒ Āā āā ĒāNČĒ āŦČ ČáíáČŸ ČáíĒāŌ Ūāī āā ĒČŌN ČáPĒČá ÝÍ ÍČá ČáŌŪŸ; ÝĀāā ÍáŌā Ūāī Pæā ČáŌNĒŌÍ ĒĀĒĪāā āĀāā ÍŌæĪĒ Ūáíā BŸ Čáíí æŪĪā ČáPĒČá ;Ÿāā PČá ČáŌáŸ ĒāŦČ ;æāā ÍĒā ĀĪ āāāā ĒĒĒĒĒ ČáÍŌíā áŌNæŪā ÝÍ ČáíáČĪ æāæ ÝÍ ÍČá ČáŌŪŸ æPáĒ ČáŪĪ ČáĒÍ ŌĒPĒ ČáĀŌČNĒ ĀáíāČ ŸĀāāČ áČ āŪāā ĀĪČŦ āā Āāā ČáŪāā āā ČáŌáŸ æāā ĒŪĪāā PĪ PČá ĒĒāB ÝÍ ÍP ČáÍŌíā Ēā āæ ŌÍĪ ŌĒČĒĒ Āāā ČáíāĒ ;æāā āā Āāā ČáíP ČáŦÍā ĪNĒæČ ŪŌĒČŦ āáíā āā Āáā ĪæN ČáæáČĒ æĒNĒ Ūāāāā ĒČáŌāĒ ČáāĒæĪĒ ;ĒāČ ŦĒN ČáíČŸŪ ÝÍ ČáŸĒĪ(11) .

2- Ēā Āāā PĪ ÍČá Ūā ĒŪŌ ČáŌáŸ áČ ÍŸÍĪ Āāāā -ÝÍ āŦā ČáāŌĀĒĒ ÍČŌĒ- ÍPŌĪæā ĒČáāŌÍ āŪāī NŸŪ ČáíĒā ;æāā āČ āPāā ŌÍ ČáĀŌáČā ČĒĒ ĒíāĪĒ ÍĒĒ PČá: ((PČá āæŌĪ Ēā ŪPĒĒ Ūā ČáŌāNĪ : BČĒĒ ŌÍNĒĒ NŌæā Čáāā ÝÍ ŪĪæā PĒĒ Āā ĒāŌā ĒNČĒĒ ÍPČĒĒ āā PČĒĒā ;æāā BŸ ÍĪā æŪČĪā BŸ Ūāā;PČá Čáāā ĒŪČáí : ÝĀā ČŪĒŌāæĒā Ýāā ÍPČĒĒæĒā æĀāPæČ ĀáíĒā ČáŌāā ŸāČ ÍŪā Čáāā áĒā Ūáíāā ŌĒĪáČŦ æĒČā ČáPĒĀā ÍāŌÍ ĒŪŌā ĒŪŌČŦ ;ŸĀŦČ ĀāŌāĒĒ ĀÍĒ āŌÍĒ ČáĒÍ PĒāāČ æŪāā ĒČáĒÍ ĀāŌāĒ æĒāŪĒ ČáĀæāī āāĒāī ČáŪāā ĒāČ æĒČā PĪ Ūāā ĒāČ PĒā ŦČŪĒĒ āāā ÍĒĪ āŌāĒ ĒNČĒĒ))(12).

ŸPæāā:(æĒāŪĒ ČáĀæāī āāĒāī ČáŪāā ĒāČ) ÍĪā Ūāī Āāā ÍPŌĪ ĒČáāŌÍ āāČ áČ ÍPŌĪā ČáāĒĀĪNæā āā Āāā NŸŪ ČáíĒā ČáŌČĒP æČĒĒĪČá ČáŪāā ĒČááČĪP .

3- Ēā Āā ČáíáČŸ āÍŌ ŸPŦ Ēíā ČáŌNĒŌÍ æĒĪā ČáŌáŸ ŸŸĀā ČāāĒĀĪNĪā PĪ PČáæČ ĒČáāŌÍ ĀÍŌČŦ æČáāŌÍ Ūāīāā āæ NŸŪ ČáíĒā ČáŌČĒP ĒĪāÍā āĒĀĪN Ūāā ;æŪāíā ÝĀāā Āā ČŌĒŦŪāČ ČáĒæŸÍP Ēíā Pæā ČáŌNĒŌÍ æPæā ČáŌáŸ ;Ÿāā āŌĒŦŪÍ ČáĒæŸÍP Ēíāā æĒĪā ČáāĒĀĪNĪā āā Āāā ČáŪāā ČáŦÍā PČáæČ ĒČáāŌÍ æāā ÍŪāæā Ēā NŸŪ ČáíĒā ČáŌČĒP æĀŌČáĒĒ .

4- æČáĒŸNĪP Ēíā ČáāŌÍ ;æŌæČá ČáíĒā áŌæČá ŪāĒā ;æŪĪā ČŪĒĒČNāāČ ŌÍÆČŦ æČĪĪČŦ ;áæ ČáāŪāæĪ Ūāī Āāā ČáŪāā;ŸPĪ ŸNŦŌP ĒíāāāČ ČáĀāČā ČáŌČŸŪÍ ;ŸÍ ĒāČāā Ūā ČĪĪČN āíæā ČáĀŌČĪ ;ÍĒĒ PČá : ((ŸČáNĪŌĒ ĒŪĪāČ ÝÍ ČáĀāŌČĒ æČáĀĒā æČáŌÍPĒ āā āíæā ČáŌÍČÍČ ĀāāČ āí āæČĪ āā āŪāíā āČĪĒáČŸ ČáíČáíā;ŸĀŦČ ÍŸĒ ČáíČŸĒ ĒĒĒ Čáāāí Ūā ĀāŌČĒ āíæā ČáŌÍČÍČ ĒŪĪĒ ĒāČĒ æĀŦČ āā ĒÍŸ ÍČŸĒ ŸČáNĪŌĒ ĒČĒĒĒ ĒČáĀĒā æČáĒŌæĪ æČáČĪĪČN æČáŌÍPĒ ;æĪĒĒā Āā ÍĒæā Čáāāí Ūā ĀāŌČĒ āíæā ČáŌÍČÍČ ĒŪĪĒ ĒāČĒ āāŌæÍČŦ ÝÍ Ēā ÍČá ÝíāŌĒ ČáĀāŌČā āā ŌÍĒĒ āČ ÍŌČā æĪŌĪP ĒāČ ÍŌČā))(13) .

æPĪ ŦĒN ŌNČĪ ČáíĪĒĒ ĀPæČá ČáŌáŸ æāā ĒŪĪāā ÝÍ PŌÍĒ āíæā ČáĀŌČĪ ;æāŌæČ Ūāī Āā āāāā āā PČá ĒāŌÍ Čáāāī æāāāā āā PČá ĒĀā Čáāāī BČā áŪāĒ ŌČā ĒŌæČáāČ æÍŪæĪ ĒŪæĪāČ ;æČŪĒĒĒæāāČ Pæāíā āĪĒāŸā æāÍŌČ PæāČŦ æČĪĪČŦ(14) .

æĒŦČ ŸNŦŌP ČáPĒŦĒĪ ÝÍ ĒŸŌÍNā Ēíā NŸŪ ČáíĒā ĒČáāŌÍ æNŸŪā áČNĒŸČŪ ŪāĒā ŸPČá : ((ČŪāā Āā ČāāNŸæŪ ĒČáāŌÍ áČ ÍĒā Ēā ĀĒĪČ ;æČáāNŸæŪ áČNĒŸČŪ ŪāĒā ÍŪæĪ ČáíĒā áŪæĪ ČáŪāĒ ;Ÿāæ PĪā Ūāī Āāā ĒāĪĒ āČŌ āĪĒČĪæā ÝÍ ŌāČā ČáĀŌĪ æāā ÍĒā Ūāī Āāā ŦáB ČáĒāĪ ŌŪĒ ÍŌĪæā ĒāČ ŸČPĒāā ĀāČ ČáŌÍČÍČ áĒŪĪā Ūáíāā ĀāČ ĪĪNæāČ ŸæP ĒāČĒĒ BāČ ŸŪā ČāāĒĪ))(15).

æĀŦā ŸČáPæā ĒČáāŌÍ ŪĪN ČáPæā ĒŌæČá ČáíĒā áŌæČá ŪāĒā;ŌæČā Ūāī ČáŌáŸ Āæ Ūāī ČāāĒĀĪNĪā ;æČáŌæČĒĒ Āā ĀÍČĒ ČáŌŸÍ æČáŪŸæ āāŌæĪĒ ;æĀā ŸNŦĪĒ ČáíáČĪ āí ČáíĒā ČāāāČĒĪ ČáĒČPĪ Āáí ĀĪN ČáŌāČā ;áĒā ČáæĪæĒ āNĒĒŦ ĒČáPĪNĒĒ ;Ÿāā ŸPĪ ČáPĪNĒĒ ŌPŦ Ūāā ČáæĪæĒ ;áĒā Ūáíā Āā ÍŌŪĪ ÝÍ ĒÍŌĪāāČ āÍĒæā ĀāāČŦ āáPĪČā ĒŪĒæĪĒĒ ČáíáČĪ .

āŦČ æČáāā ĒŪČáí ĀŪāā ĒČáŌæČĒ æāæ ČáāČĪĪ Āáí ŌæČá ČáŌĒĪā .

7- ÍČĒĒĒ
ĀŸŌĪæČ ČáŦNĪP áŦáČĒ ČáŌāČĪĒ

áč ää Öß Ýí Ää ÇááÓááíä íäÑæä Ýí äÐÇ ÇáÚÕÑ ÈÍÇá ää ÇáÕÚÝ æÉÓáØ ÇáÁÚÍÇÁ Õííí ;æää áÇ íááßæä ää ÇáPæÉ æÇáÚÈÇÍ áÇ íäßäää ää ÇáÈÍÁ ÈPÈÇá ÇáBÇÝÑíä æÈÍPÍP ÇááÕÑ Úáíáä ;jáßäää äÚ Ðáß áÇ ÍÓÇáæä íááßæä ää ÇáPæÉ æÇáÓáÇÍ áÇ íäßøöä ÈÚÕöä ää ÇáÇÓÈäÑÇÑ Ýí ÇáíáÇÍ æáæ ÈäÚäÇá ÇáÍÝÇÚí;æÐáß ÍÓÈäÇ ÈíäÈä ÁÍÇÍÈ ÇáØÇÆÝÉ ÇáääÕæÑÈ ÇáÈÍ ÕÈP ÐBÑáÇ .

æää ÄäÕì ÇáÁÓáíÈ ÇáÈÍ áÇ ÍÓÇá íááßáÇ ÇááÓáäæä ÓáÇÍ ÇáÓáÇÍÈ;Ðáß ÇáÓáÇÍ ÇáÐÍ áÇ ÍÓÇá äÚ Píáä ÍØÇæä ÁÚÈì áÇ ÇÍÈÑÚÈä Þæì ÇáÕÑ ää æÓÇÆá ÇáÝÈß æÁíæÇÈ ÇáÈÍáíÑ .
Äää ÇáÓáÇÍ ÇáÐÍ áÇ íäßä áÈÞáíÈää Ää ÈÍÈÑÚ ää äÕÇÍÇð;æáÇ íäßä áæÓÇÆáäää ÇáÓíØÇáíÈ Ää ÈÈØá ÄÈÑä æäÝÚæää .

æPÍ ÍáÈ ÇááÕæÕ BáÇ ÁÓáÝáÇ Úáì læÇÒ ÇáÈÚÑíÑ ÈÇáäÝÓ ØáÈÇð ááÕáÇÍÈ æÑÚÈÈ Ýí ÁííÇÈ äBÇÍÈ Ýí Úíæ Äæ ÈÍPÍP äÓáíÈ áááÓááíä ;æÞÕÇÑ ÇááÚÑ ää ÇáÐíä áÇ íÑæä Ýí Ðáß ÁáÇ äæÚÇð ää ÇáÁáPÇÁ ÈÇáíí Ááì ÇáÈäáBÈ .

ÄäÇ Ääá ÇáÚáä æÇáÝPá ÝíÚáäæä Ää ÁäáÇB ÇáäÝÓ Ýí ÓÈíá Çááä äæ ÇáÓÈíá Ááì ÁííÇÆáÇ ÇáííÇÈ ÇáíPÍPÍÈ ;ßáÇ ÞÇá ÈÚÇáì : æáÇ ÈÍÓÈä ÇáÐíä PÈáæÇ Ýí ÓÈíá Çááä ÄäæÇÈÇð Èá ÁííÇÁ Úáì ÑÈää ÍÑÓPæä . (Áá ÚáÑÇá : 169) .

æáPÍ ÁÍÓä ÇáPÇÆá :
ÈÁÍÑÈ ÁÓÈÈPÍ ÇáííÇÈ Ýáä Áíí ääÝÓí ÍíÇÈ äÈä Ää ÄÈPíáÇ
æáÐÇ ÝÄä Çááä ÚÓ ælá Ííä Óáì äÈíä ÍíÈ ÈäÐÇ ÇáÇÓä ;ÄÑÇÍ Ää íäÈä ää ÇáííÇÈ áÇ íÈæÇÝP Èä ÇáÇÓä äÚ ÇááÓáì ;Ýáä ÍBä ÄÈáÚ Ýí Ðáß ää Ää ÍÈÇÑ ää ÇáÓáÇÍÈ ;jáíÑÓPá ÇáííÇÈ ÇáBÇááÉ (1).
æáäÇ Úáä ÇáÓáÝ ÇáBÑÇä ÚÚä äBÇáÈ ÇáÓáÇÍÈ Ýí ÇáÁÓáÇä ÈÓÇÈPæÇ äáíáÇ æÄä BÇäæÇ äää ÚÐÑ Çááä ;ÞÇá ÇáPÑØÈÍ : ((ÞÇá ÇáÚáäÇÁ : ÝÚÐÑ ÇáíP ÓÈÍÇáä ÁÓÍÇÈ ÇáÁÚÐÇÑ æáÇ ÕÈÑÈ ÇáPáæÈ ðÝÍÑÌ ÇÈä Ää äßÈæä Ááì Áõíí æØáÈ Ää ÍÚØÍ ÇááæÇÁ ÝÁíÐä äÕÚÈ Èä ÚáíÑ ;ÝÍÇÁ Ñíá ää ÇáBÝÇÑ ÝÕÑÈ Íá ÇáÈÍ ÝíáÇ ÇááæÇÁ ÝPØÚáÇ ÝÄäÕBä ÈÇáíí ÇáÁíÑì ÝÕÑÈ Çáíí ÇáÁíÑì ÝÄäÕBä ÈÕÍÑä æPÑÄ : æáÇ äíáí ÁáÇ ÑÓæá Pí ÍáÈ ää PÈáä ÇáÑÓá ; äÐä ÚÓÇÆä ÇáPæä ;æÇáíP íPæä : áÍÓ Úáì ÇáÁÚáì ÍÑì æäæ Ýí ÇáÁæá; æáÇ Úáì ÇáÁÚÑì ÍÑì ;æÚáÑæ Èä Çáíáæì ää äÞÈÇÁ ÇáÁäÕÇÑ ÁÚÑì æäæ Ýí Äæá ÇáííÓ ÞÇá ää ÇáÑÓæä : Ää Çááä Pí ÚÐÑB ÝPÇá : æÇááä áÁíÝÑä ÈÚÑÍÈÍ äÐä Ýí ÇáíáÈ))(2).

æÝí ÝÓá ÇáÓáÇÍÈ æÇáÓáíí íPæá ÇáÄäÇä ÇÈä ÇáPíä Ñíáä Çááä : ((ááÇ BÈÑ ÇááíÚæä áááíÈÈ ØæáÈæÇ ÈÁPÇáÈ ÇáÈíäÈ Úáì ÓÍÈ ÇáíÚæì Ýáæ ÍÚØÍ ÇááÇÓ ÈÍÚæÇáä áÇÍÚì Çáíáí ÍÑÝÈ ÇáÓíí ÝÈææÚ ÇááíÚæä Ýí ÇáÓáæì ÝPíá áÇ äÈÈÈ äÐä ÇáíÚæì ÁáÇ ÈÈíäÈ Þá Ää BäÈä ÈÍÈæä Çááä ÝÇÈÈÚæäì ÍÈÈÈBä Çááä ;ÝÈÁíÑ ÇáíáP Báää æÈÈÈ ÁÈÈÇÚ ÇáÑÓá Ýí ÁÝÚÇáä æÁPæÇáä æáííä æÁíáÇPá ;ÝØæáÈæÇ ÈÚÍÇáÈ ÇáÈíäÈ æPíá áÇ äPÈä ÇáÚÍÇáÈ ÁáÇ ÈÈØBÍÈ ÍíÇáíæä Ýí ÓÈíá Çááä æáÇ ÍíÇÝæä áæáÈ áÇÆä ;ÝÈÁíÑ ÁBÈÑ ÇááíÚíä áááíÈÈ æPÇá ÇááíÇáíæä ;ÝPíá ááä : Ää äÝæÓ ÇááÈÍÇÈíä æÄäæÇááä áÍÓÈ ááä ÝÓáäæÇ áÇ æPÚ Úáíá ÇáÚPí Ý Ää Çááä ÇÓÈÑì ää ÇááÄäíä ÄäÝÓáä æÄäæÇááä ÈÄä ááä ÇáíáÈ ;æÚPí ÇáÈÈÇÍÚ íæìÈ ÇáÈÓáíä ää ÇáíÇáÈíä ;ÝááÇ ÑÁì ÇáÈÍÇÑ ÚÚáÈ ÇááÕÈÑì æPíÑ ÇáÈää æíáÇáÈ PíÑ ää ÍÑì ÚPí ÇáÈÈÇÍÚ Úáì Ííí æäÞÍÇÑ ÇáBÈÇÈ ÇáÐÍ ÁÈÈÈ Ýíä äÐÇ ÇáÚPí ;ÚÑÝæÇ Ää ááÓáÚÈ ÞÍÑÇð æÓÁæÇð áÍÓ áÚÍÑáÇ ää ÇáÓáÚ ÝÑÁæÇ ää ÇáíÓÑÇä ÇáÈíä æÇáÚÈä ÇáÝÇÍÓ Ää íÈÍÚæäÇ ÈÈää ÈÍÓ ÍÑÇää äÚíæíÈ ;ÈÐäÈ áÐÈáÇ æÓáæÈáÇ æÈÈÈPí ÈÈÚÈáÇ æíÓÑÈáÇ ÝÄä ÝÇÚá Ðáß äÚíæì Ýí ÍááÈ ÇáÓÝáÇÁ ÝÚPíæÇ äÚ ÇááÕÈÑì ÈÍÚÈ ÇáÑÓæÇä ÑÓÇÁ æÇÍÈÍÇÑÇð ää ÚíÑ ÈÈæÈ ÍíÇÑ æPÇáæÇ :æÇááä áÇ äPíáß æáÇ äÓÈPíáß ;ÝááÇ Èä ÇáÚPí æÓáäæÇ ÇááÈÍÚ ;Píá ááä :Þí ÓÇÑÈ äÝæÓBä æÄäæÇáBä ááÇ æÇáÄä ÝPí ÑííäÇáÇ ÚáíBä ÁæÝÑ áÇ BÇáÈ æÁÓÚÇÝ ÁäæÇáBä äÚáÇ; æáÇ ÈÍÓÈä ÇáÐíä PÈáæÇ Ýí ÓÈíá Çááä ÄäæÇÈÇð Èá ÁííÇÁ Úáì ÑÈää ÍÑÓPæä ;ää äÈÈÚ ääBä ÈäÝæÓBä æÄäæÇáBä ØáÈÇð ááÑÈÍ ÚáíBä Èá áíÚáÑ ÁÈÑ Çáíæì æÇáBÑä Ýí ÞÈæá ÇááÚíÈ æÇáÁÚØÇÁ Úáíá Áíá ÇáÁÈäÇä Èä ÍäÚáÇ áBä Èíä ÇáÈää æÇááÈää ... ÝÓÈÍÇä ää ÚÚä læíä æBÑää Ää ÍíØ Èä Úáä ÇáíáÇÆP ÝPí ÁÚØì ÇáÓáÚÈ æÁÚØì ÇáÈää ææÝP áÈBáíá ÇáÚPí æPÈá ÇááÈÍÚ Úáì ÚíÈä æÁÚÇÒ Úáíá Áíá ÇáÁÈäÇä æÇÓÈÑì ÚÈíä ää äÝÓä ÈäÇáä æíáÚ áä Èíä ÇáÈää æÇááÈää æÁÈäì Úáíá æáííä ÈäÐÇ ÇáÚPí æäæ ÇáÐÍ æÝPá ää æÓÇÁä äää)) (3) .

æÈÇááä áæ ää ÍBä ááÕáÇÍÈ ää ÝÇÆÍÈ ÁáÇ äíá ÑÓÇ Çááä æÇáíáÈ äBÇä ÐÇB ÓÈÈÇð BÇÝÍÇð ááíÑÓ ÚáíáÇ æÇáÚáä Úáì áíááÇ ;æäÚ Ðáß ÝÄä læÇÍÈ ÇáÈÇÑíí æÇáæÇPÚ ÍíáÇä Úáì Ää ááÈÕÍÈÈ ÈÇáäÝÓ ÁBÈÑ ÇáÁÈÑ Ýí ÇáíØ ää ÚÓíáÈ ÇáÁÚÍÇÁ æÁÓÚÇÑää ÈÇááÓíáÈ;æÈÇáÁäÓ ÇáPÑÍÈ ;ÑÁíáÇ ÁäÑÍBÇ ÈBä ÞæÈáÇ æíÈÑæÈáÇ ÈÝÑ áÇÑÈÈ ää áÈäÇä Úáì ÁÈÑ ÈÓÚ ÚááíÇÈ Õì ÝíáÇ ÁÝÑÇÍ ÈÄäÝÓáä ;æÓÇÚÈáÇ ää ÈÓÈØÚ ÁPæì ÍæáÈ Ýí ÇáÚÇáä Ää ÈÓáí Ýí æíä ÈÓÚÈ ÁÝÑÇÍ ÍÑííæä ÇááæÈ Ýí ÓÈíá ÞÓÍÈää;æÓáÚ ÇáÚÇáä Báä ÇáÑÆÍÓ ÇáÁäÑíBí ÑííÇä æäæ íÓÑí:

You can not prevent somebody)
from killing himself))
((ÄäB ää ÈÓÈØÍÚ Ää ÈäáÚ ÕíØÇð áÇ ää Ää íPÈá äÝÓä))

ÝÍÇ ÁÍÀÇ ÇÁÄÚËÍÁÆÄ ÇÁÄËÑÍËÆÄ : áÇ ÈÁÓ Ää ÊËPæÇ ÚÁÍ ËÑÍËBä æÇÚËÍÇÁBä ;æáBä ÄÝÓÍæÇ ÇÁØÑÍP áØÁÇË ÇÁÔÀÇÍË ÇÁÔÇÚÍÄ ÝÍ ËBáÍÄ äÑ ÇÁÍæÑ ÇÁÚÍÄ ;ÝÄä ää ÈBæäæÇ áää äðÚÍÁÍÄ ÝÁÇ ÁPá ää Ää áÇ ÈBæäæÇ ää ÇÁÄËËØÍÄ ÇÁÄÍÐÁÍÄ ;æÁÁÇ ÝÁÓËä ää ÇÁÄÇÓÍÄ ÇÁÁÍÓÁÍÄ ÇÁÐÍÄ ÚÐÑÄä ÇÁÄÄ ÝÍ PÚæÍÄä æËÑÚBÄä ÍÀÇÍ ÇÁBÇYÑÍÄ . æÁÍÑ ÍÚæÇÇÄ Ää ÇÁÍÄÍ áÄä ÑË ÇÁÚÇÁÍÄ .

Äää ÇÁÄÑÇÍÚ

- 1- ÇÁÄËPÇÄ ÝÍ ÚÁæä ÇÁPÑÄÄ áÁÓÍæØÍ;äBËËË æäØËÚË äØØÝÍ ÇÁÍÁËÍ ;ÇÁPÇÄÑË ;ÇÁØËÚË ÇÁÑÇËÚË 1398áÚ-1978ä .
- 2- ÇÁÁÍÓÇÄ ÝÍ ËPÑÍË ÓÍÍ ÇËÄ ÍËÇÄ ÈÄÁÍÝ ÇÁÄÄÇÄ ÄËÍ ÍÇËä áÍÄÍ Èä ÍËÇÄ ;ËËÑËÍË ÇÁÄÄÍÑ ÚÁÇÁ ÇÁÍÄ ÇÁÝÇÑÓÍ;ÍPÞä æÍÑÍ ÁÍÇÍËÄ æÚÁP ÚÁÍÄ ÓÚË ÇÁÄÑÄÇÄØ;ð äÁÓÓË ÇÁÑÓÇÁË;ËÍÑæË;ÇÁØËÚË ÇÁÄæäÍ(1408áÚ-1988ä) .
- 3-ÁÍÇÁ ÚÁæä ÇÁÍÄ ÈÓÁÍÝ ÄËÍ ÍÇÄÍ ÇÁÚÓÇÁÍ;ÍÇÑ ÇÁÄÚÑÝË ;ËÍÑæË;ËÍæä ÈÇÑÍÍ .
- 4- ÇÁÇÍËÍÇÑÇË ÇÁÝPáÍË ää ÝËÇæÍ ÓÍÍ ÇÁÄÓÁÇÄ ÇËÄ ÈÍÁÍË;ÇÍËÇÑÇÄÇ ÚÁÇÁ ÇÁÍÄ ÇÁÈÚÁÍ;äBËËË ÇÁÑÍÇÓ ÇÁÍÍËË;ÇÁÑÍÇÓ;ËÍæä ÈÇÑÍÍ .
- 5- ÇÁÄBÁÍÄ ÝÍ ÇÓËÄËÇØ ÇÁËÄÓÍÄ áÁÓÍæØÍ ;ËÍPÍP ÓÍÝ ÇÁÍÄ ÚËÍ ÇÁPÇÍÑ ÇÁBÇËË;ÍÇÑ ÇÁBËË ÇÁÚÁÄÍË;ËÍÑæË;ÇÁØËÚË ÇÁËÇÁÍË; äÚ1405-1985ä .
- 6-ÇÁÄÄ áÄÄÇÄ ÇÁÔÇÝÚÍ ;ËÓÍÍÍ áÍÄÍ ÒÄÑÍ ÇÁÄÍÇÑ;ÍÇÑ ÇÁÄÚÑÝË;ËÍÑæË;ÇÁØËÚË ÇÁËÇÁÍË;1393áÚ-1973ä .
- 7- ÄÄÁÍË ÇÁÍÀÇÍ ÝÍ äØÑ ÇÁÍÚæË ÇÁÁÓÁÇÁÍË æÇÁÑÍ ÚÁÍ ÇÁØæÇÆÝ ÇÁÔÇÁË ÝÍÄ ;áÁÍËËËÑ ÚÁÍ Èä äÝÍÚ ÇÁÚÁÍÇÁÍ ;ÍÇÑ ØÍËË;ÇÁÑÍÇÓ;ÇÁØËÚË ÇÁÄæäÍ 1405áÚ-1985ä .
- 8- ÇÁËÑÇÄ ÝÍ ÚÁæä ÇÁPÑÄÄ áËÍÑ ÇÁÍÄ áÍÄÍ Èä ÚËÍ ÇÁÄÄ ÇÁÒÑBÓÍ;ËÍPÍP áÍÄÍ ÄËæ ÇÁÝÓÄ ÄËÑÇÁÍ ;ÇÁÄBËËË ÇÁÚÓÑÍË ;ÓÍÇ æËÍÑæË;ËÍæä ÈÇÑÍÍ .
- 9- ÇÁËÍËÍÑ ÝÍ ÚÁÄ ÇÁËÝÓÍÑ áÁÓÍæØÍ ;ËÍPÍP Í. ÓÄÍÑ ÚËÄÇÄ ÚÁÍ äæÑ;Ø æÒÇÑË ÇÁÄæPÇÝ ËPØÑ ;ÇÁØËÚË ÇÁÄæäÍ 1416áÚ-1995ä .
- 10- ÈÝÓÍÑ ÇÁPÑÄÄ ÇÁÚÚÍÄ ;áÁÍÇÝÚ ÄËÍ ÇÁÝÍÇÁ ÁÓÄÇÚÍÄ Èä BËÍÑ;ÍÇÑ ÇÁÝBÑ; ËÍÑæË (1401áÚ-1981ä).
- 11- ÈÄÐÍË ÇÁËÄÐÍË;áÄÄÇÄ ÇÁÍÇÝÚ ÁÍÄÍ Èä ÍÍÑ ÇÁÚÓPÁÇÁÍ;Ø ÍÇÑ ÁÍÇÁ ÇÁËÑÇË ÇÁÚÑËÍ æäÁÓÓË ÇÁËÇÑÍÍ ÇÁÚÑËÍ-ËÍÑæË-ÇÁØËÚË ÇÁËÇÁÍË (1413áÚ-1993ä).
- 12- ÍÇÄÚ ÇÁËÍÇÄ ÚÄ ÈÄæÍÄ ÁÍ ÇÁPÑÄÄ áÄËÍ ÍÚÝÑ áÍÄÍ Èä ÍÑÍÑ ÇÁØËÑÍ ;ÍPÞä æÚÁP ÍæÇÓÍÄ áÍÄæÍ áÍÄÍ ÓÇBÑ;ÑÇÍÚÄ æÍÑÍ ÁÍÇÍËÄ ÁÍÄÍ áÍÄÍ ÓÇBÑ;ÍÇÑ ÇÁÄÚÇÑÝ ÈäØÑ;ËÍæä ÈÇÑÍÍ .
- 13- ÇÁÍÇÄÚ ÇÁÓÍÍ áÄÄÇÄ áÍÄÍ Èä ÁÓÄÇÚÍÄ ÇÁËÍÇÑ;áÚ ÓÑÍÄ ÝËÍ ÇÁËÇÑÍ áÁÍÇÝÚ ÇËÄ ÍÍÑ ÇÁÚÓPÁÇÁÍ;Ø ÇÁÄØËÚË ÇÁÓÁÝÍË-ÇÁPÇÄÑË-ÇÁØËÚË ÇÁÄæäÍ 1380áÚ .
- 14- ÇÁÍÇÄÚ áÁÍBÇÄ ÇÁPÑÄÄ;áÄËÍ ÚËÍ ÇÁÄÄ áÍÄÍ Èä ÁÍÄÍ ÇÁÄÄÓÇÑÍ ÇÁPÑØËÍ;Ø ÍÇÑ ÇÁBËÇË ÇÁÚÑËÍ áØËÇÚË æÇÁÄÓÑ;ÇÁPÇÄÑË ;1387áÚ1967ä (äØæÑË ÚÄ ØËÚË ÍÇÑ ÇÁBËË) .
- 15- ÇÁÍÀÇÍ ÝÍ ÓËÍÄ ÇÁÄÄ;ÍPÍPËä æÚÇÍËä ;áÁÍËËËÑ ÚËÍ ÇÁÄÄ Èä ÁÍÄÍ ÇÁPÇÍÑÍ ; ÍÇÑ ÇÁÄÄÇÑË ;ÍË-ÇÁØËÚË ÇÁÄæäÍ 1405áÚ-1985ä.
- 16- ÇÁÍæÇË ÇÁÓÍÍÍ áÄä ÈÍÄ ÍÍÄ ÇÁÄÓÍÍ áÓÍÍ ÇÁÄÓÁÇÄ ÇËÄ ÈÍÁÍË;äØËÚË ÇÁÄÍÄÍ ;ÇÁPÇÄÑË;ËÍæä ÈÇÑÍÍ .
- 17- ÇÁÍBä æPÓÍË ÈBÝÍÑ ÇÁÄÓÄÄ áÄÄÓËØÇÑ ÓÇÄÄ ÇÁËÄÄÓÇæÍ;ÍÇÑ ÇÁæÝÇÁ ;ÇÁÄÄØæÑË;ÇÁØËÚË ÇÁÑÇËÚË 1415áÚ-1994ä.
- 18- ÇÁÐÍÍÑË áØÄÇË ÇÁÍÄ ÇÁPÑÇÝÍ ;ËÍPÍP áÍÄÍ Èä ÍËØË;ÍÇÑ ÇÁÚÑË ÇÁÁÓÁÇÁÍ;ËÍÑæË;ÇÁØËÚË ÇÁÄæäÍ 1994ä .
- 19- ÇÁÑÓÇÁË áÄÄÇÄ ÇÁÄØÄËÍ áÍÄÍ Èä ÁÍÑÍÓ ÇÁÔÇÝÚÍ;ËËÍPÍP æØÑÍ ÁÍÄÍ áÍÄÍ ÓÇBÑ;ËÍæä ÈÍÇÄÇË ØËÚ .
- 20- ÇÁÑæËË ÇÁÄÍËË ÓÑÍ ÇÁÍÑÑ ÇÁËÁÍË;áÄËÍ ÇÁØÍË ÓÍP Èä ÍÓÄ ÇÁPææÍ ÇÁËÍÇÑ;ÍÇÑ ÇÁËÑÇË;ÇÁPÇÄÑË;ËÍæä ÈÇÑÍÍ .
- 21- ÓÇÍ ÇÁÄÚÇÍ ÝÍ ÁÍÍ ÍÍÑ ÇÁÚËÇÍ;áÄÄÇÄ ÄËÍ ÚËÍ ÇÁÄÄ ÓÄÓ ÇÁÍÄ Èä ÇÁPÍÄ;ÍÇÑ ÇÁBËË ÇÁÚÁÄÍË;ËÍÑæË;ËÍæä ÈÇÑÍÍ .
- 22- ÓÄÄ ÇËÄ äÇÍÄ áÄÄÇÄ ÄËÍ ÚËÍ ÇÁÄÄ áÍÄÍ Èä ÍÓÍÈ Èä äÇÍÄ ÇÁPØæÍÄÍ ;ËÍPÍP áÍÄÍ ÝÄÇÍ ÚËÍ ÇÁËÇPÍ ;ÍÇÑ ÁÍÇÁ ÇÁBËË ÇÁÚÑËÍË;1372áÚ .
- 23- ÓÄÄ ÄËÍ ÍÇæÍ áÄÄÇÄ ÄËÍ ÍÇæÍ ÓÁÍÄÇÄ Èä ÇÁÄÓËË ÇÁÓÍÓËÇÁÍ æËÄÇÄÓÄ äÚÇÄÄ ÇÁÓÄÄ áÁÍØÇËÍ;ËÍPÍP ÚËË ÚËÍ ÇÁÍÚÇÓ æÚÇÍÄ ÇÁÓÍÍ;ÍÇÑ ÇÁÍÍËË ËÍÑæË;ÇÁØËÚË ÇÁÄæäÍ ää 1388áÚ ÁÁÍ 1394áÚ .
- 24- ÓÄÄ ÇÁËÑÄÐÍ áÄËÍ ÚÍÓÍ áÍÄÍ Èä ÚÍÓÍ ÇÁËÑÄÐÍ ;ËÍPÍP ÇÁÓÍÍ ÁÍÄÍ ÓÇBÑ æáÍÄÍ ÝÄÇÍ ÚËÍ ÇÁËÇPÍ æBÇÇÁ ÍæÓÝ ÇÁÍæË ;ÍÇÑ ÇÁBËË ÇÁÚÁÄÍË ;ËÍÑæË; 1408áÚ

- 25- ÇáÓää ÇáßÈÑì ááÄäÇä ÄÈì ÈßÑ Áíäì Èä ÇáíÓíä ÇáÈíáí ;íÇÑ ÇáäÚÑÝÉ ;ÈíÑæÈ;Èìæä ÈÇÑíí .
- 26- ÇáÓää ÇáßÈÑì ááÄäÇä ÄÈì ÚÈì ÇáÑíää Áíäì Èä ÓÚíÈ ÇáäÓÇÆí;Èíáíá Ì. ÚÈì ÇáÚÝÇÑ ÓáíäÇä ÇáÈäíÇÑí æÓíí ßÓÑæí ÍÓä ;íÇÑ ÇáßÈÈ ÇáÚááíÉ;ÈíÑæÈ;ÇáØÈÚÉ ÇáÄæáì 1411áÚ-1991ä .
- 27- Óää ÇáäÓÇÆí ááÄäÇä ÄÈì ÚÈì ÇáÑíää Áíäì Èä ÓÚíÈ ÇáäÓÇÆí ;ÈÓÑí ÇáÓíæØí æíÇÓíÉ ÇáÓäíí ;íÇÑ ÇáÝßÑ ;ÈíÑæÈ;ÇáØÈÚÉ ÇáÄæáì 1348áÚ-1930ä .
- 28- ÇáÓíÑÈ ÇáäÈæíÉ áÇÈä äÓÇä;Èíáíá äØØÝí ÇáÓáÇ æÄÈÑÇáíä ÇáÄÈíÇÑí æÚÈì ÇáíÝíÚ ÓáÈì ;íÇÑ ÁíÇÄ ÇáÈÑÇÈ ÇáÚÑÈí;ÈíÑæÈ 1985ä .
- 29- ÇáÓíä ÇáíÑÇÑ ÇáäÈíÝá Úáì ÍÇÆá ÇáÄÓäÇÑ ááÄäÇä ÇáÓæßÇäí Èíáíá äíäæí ÄÈÑÇáíä ÓÇíí ;íÇÑ ÇáßÈÈ ÇáÚááíÉ ;ÈíÑæÈ 1405áÚ .
- 30- ÓÑí ßÈÇÈ ÇáÓíÑ ÇáßÈíÑ ááíäì Èä ÇáíÓä ÇáÓíÈÇäí; ÁäáÇÄ áíäì Èä Áíäì ÇáÓÑíÓí ;Èíáíá ÓáÇí Çáííä Çáäáíí ;Ø äÚáì ÇáäíØæØÇÈ ;ÇááÇäÑÈ ;Èìæä ÈÇÑíí .
- 31- ÇáÓÇÑä ÇáäÓáæá Úáì ÓÇÈä ÇáÑÓæá áÓíí ÇáÄÓáÇä ÄÈì ÇáÚÈÇÓ ÇÈä ÈíáíÉ ;Èíáíá áíäì áííí Çáííä ÚÈì Çáíáíí;íÇÑ ÇáßÈÈ ÇáÚááíÉ ;ÈíÑæÈ;1398áÚ-1978ä .
- 32- Óííí äÓáä ÈÓÑí ÇáÄäÇä Çáäææí;Èíáíá ÚÓÇä ÇáØÈÇÈØí æíÇÓä äíäì æÚäÇí ÚÇäÑ;íÇÑ ÄÈì ÍíÇä ;ÇááÇäÑÈ;ÇáØÈÚÉ ÇáÄæáì 1415áÚ-1995ä .
- 33-ÝÉí ÇááííÑ ÇáíÇäÚ Èíä Ýáí ÇáÑæÇíÉ æÇáíÑÇíÉ ää Úáä ÇáÈÝÓíÑ; ááÄäÇä áíäì Èä Úáí ÇáÓæßÇäí ;äßÈÈÈ äØØÝí äÄæáÇíä ;ÇááÇäÑÈ ;ÇáØÈÚÉ ÇáÈÇäíÉ;1383áÚ-1964ä .
- 34-Ýí ÚáÇá ÇááÑÄä Èááä Óíí áØÈ ;íÇÑ ÇáÓÑæá;ÈíÑæÈ æÇááÇäÑÈ ;ÇáØÈÚÉ ÇáÈÇäíÉ ÚÓÑÈ ;1406áÚ-1986
- 35- ÇáßÇÝí Ýí Ýáá Ääá ÇáäííäÈ ÇáäÇááí ;áÄÈì ÚáÑ Èä ÚÈì ÇáÈÑ ;äßÈÈÈ ÇáÑíÇÓ ÇáíííÈÈ ;1400áÚ-1980ä .
- 36- äíäÚ ÇáÓæÇÆí æääÈÚ ÇáÝæÇÆí ááíÇÝÚ äæÑ Çáííä Úáí Èä ÄÈì ÈßÑ ÇááíÈäí ;íÇÑ ÇáßÈÈÈ ÇáÚÑÈí ;ÇáØÈÚÉ ÇáÈÇáÈÈ ;1402áÚ-1982ä .
- 37- äíäæÚ ÝÈÇæí Óíí ÇáÄÓáÇä ÇÈä ÈíáíÉ ;íäÚ æÈÑÈÈÈ ÚÈì ÇáÑíää Èä áÇÓä Çáäííí ; íÇÑ ÚÇää ÇáßÈÈ ;ÇáÑíÇÓ 1412áÚ-1991ä .
- 38- ÇááííÑÑ ÇáæíÓ Ýí ÈÝÓíÑ ÇáßÈÈÈ ÇáÚÓíÓ; áÄÈì áíäì ÚÈì Çááíá Èä ÚØíÉ ÇáÄäíáÓí -äÄÓÓÈ íÇÑ ÇáÚáæä ÇáíæíÉ- 1401áÚ-1981ä .
- 39- ÇáäÓäí ; ááÄäÇä Áíäì Èä ÍäÈä -ÇáíáÈí ÇááÇäÑÈ- 1313áÚ .
- 40- ÇáäÚíä ÇáßÈíÑ áÄÈì ÇááÇÓä ÓáíäÇä Èä Áíäì ÇáØÈÑÇäí ;Èíáíá Íäíí ÚÈì Çáäííí ÇáÓáÝí;äßÈÈÈ ÇáÓäÑÇÄ ÇáíííÈÈ ;ÇáäæÓá 1397áÚ .
- 41- ÇáäÚáí ; ááÄäÇä äæÝá Çáííä ÄÈì áíäì Èä áíÇäÈ;æäÚä ÇáÓÑí ÇáßÈíÑ áÓäÓ Çáííä ÄÈì ÇáÝÑì Èä áíÇäÈ ;íÇÑ ÇáÝßÑ ÈíÑæÈ ;ÇáØÈÚÉ ÇáÄæáì 1404áÚ-1984ä .
- 42- ää æÓÇÆá ÍÝÚ ÇáÚÑÈÈ ÈÄáíÝ ÓáäÇä Èä Ýáí ÇáÚæíÉ;íÇÑ ÇÈä ÇáíæÓí ;ÇáíäÇä;ÇáØÈÚÉ ÇáÄæáì 1412áÚ-1992ä .

ÇáäæÖæÚ	ÇáÖÝíÉ	
äáíäÈ	5	
1- äÑÇíä ÈÓÑíÚ ÇáíäÇí	7	
2- äÓí ÇáäÑíáÉ ÇáÄííÑÈ äáÇ áÈäáÇ	11	
3- Èíáíá Çááæá Ýí äÓÄáÈ ÇáäÓÄ	23	
4- ÇáÈÇÚÈ Úáì äÐÇ ÇáÈíÇä	35	
5- äáÇíÚÇÈ Úáì áæá ÇáÓÑßÓí	47	
ÄæáÇð:ÇáÝÑá Èíä ÇáÚáÉ æíáäÈ ÇáäÓí	47	
ÈÇäíÇð:ÇáÝÑá Èíä áÓíÉ ÇáíäÇí æáÓíÉ ÇáÄÓÇíí58		
ÈÇáÈÇð :ÓÑØ ÇááííÈÈ	67	
6- ááäÈ ÄäÓÇÝ	85	

7- ÎÇÊãÉ : ÃÝÓíæÇ ÇáØÑíÞ áØáÇÈ ÇáÔàÇİÉ	101
Åãã ÇáãÑÇİÚ	107
ÝãÑÓ	115